

2021

BIBLIOGRAFIE ȘCOLARĂ

Vasile Alecsandri

Teatru. Proză

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ

Alexandru D. Xenopol
ARAD

Texte culese de:

Lucia Bibarț, Ioana Nistor

DTP: Mihai-Vlad Guță

Carte electronică, versiunea 1

Cuprins

Proiectul „Bibliografia școlară”	8
Chirița în provincie	9
ACTUL I.	11
Scena I	12
Scena II	15
Scena III	16
Scena IV	26
Scena V	28
Scena VI	32
Scena VII	35
Scena VIII	36
Scena IX	38
Scena X	39
Scena XI	41
Scena XII	44
Scena XIII	49
ACTUL II	52
Scena XIV	53
Scena XV	54
Scena XVI	55
Scena XVII.	60

Scena XVIII	. 66
Scena XIX	. 67
Scena XX	. 70
Scena XXI	. 74
Scena XXII.	. 76
Scena XXIII	. 79
Scena XXIV	. 84
Scena XXV.	. 87
Scena XXVI	. 91
Scena XXVII	. 94
Scena XXVIII	. 95
Scena XXIX	. 97
Scena XXX.	.101
Despot Vodă.	. 111
ACTUL I.	.114
Scena I	.115
Scena II.	120
Scena III	128
Scena IV	.130
Scena V	140
Scena VI	.143
ACTUL I - TABLOUL II	.150
Scena I	.151
Scena II.	156

Scena III	.158
Scena IV	160
Scena V	.161
Scena VI	.163
Scena VII	166
Scena VIII	169
Scena IX	.170
ACTUL II	.172
Scena I	.173
Scena II	.175
Scena III	179
Scena IV	.185
Scena V	188
Scena VI	192
Scena VII	195
Scena VIII	197
Scena IX	202
Scena X	208
Scena XI	214
ACTUL II – TABLOUL II	216
Scena I	.217
Scena II	220
ACTUL III	230
Scena I	.231

Scena II	237
Scena III	239
Scena IV	245
Scena V	250
Scena VI	252
Scena VII	255
Scena VIII	260
ACTUL IV	263
Scena I	264
Scena II	268
Scena III	272
Scena IV	276
Scena V	280
Scena VI	286
Scena VII	287
Scena VIII	292
Scena IX	294
Scena X	297
Scena XI	301
Scena XII	303
Scena XIII	304
ACTUL V	305
Scena I	306
Scena II	309

Scena III	.312
Scena IV	.314
Scena V	.316
Scena VI	322
Scena VII	324
Scena VIII	326
Scena IX	330
Scena X	332
Scena XI	336
Scena XII	337
Scena XIII	338

Proiectul „Bibliografia școlară”

„Bibliografia școlară” este un serviciu online gratuit și accesibil la adresa <https://bibliotecaarad.ro/bibliografie-scolara/>, oferit de Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad și dedicat utilizatorilor din domeniul învățământului preuniversitar, respectiv cadrelor didactice și elevilor de școală primară, gimnazială, liceu. Paginile web „Bibliografia școlară” conțin mai multe liste organizate în funcție de discipline cu titlurile și numele autorilor care se studiază în școală, liste care au fost realizate în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Arad. Fiecare titlu trimite către catalogul OPAC al Bibliotecii Județene „Alexandru D. Xenopol” Arad în care pot fi vizualizate exemplarele cărților respective și secțiile sau filialele bibliotecii de unde pot fi împrumutate sau consultate. Acolo unde există posibilitatea de a publica online varianta electronică a acestor cărți, această poate fi accesată direct de pe pagina cu lista bibliografică.

Prezenta carte electronică este publicată de Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad pentru a fi folosită în scopul mai sus menționat.

Pentru mai multe detalii despre proiectul „Bibliografia școlară” vă rugăm accesați <https://bibliotecaarad.ro/bibliografie-scolara/>.

Marius Stoica

Manager interimar

Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad

Chirița în provincie

PERSONAJELE

CUCOANA CHIRIȚA

GRIGORI BÂRZOI, soțul ei

GULIȚĂ, copilul lor

LULUȚA, orfană

SAFTA, sora lui Bârzoii

Domnul ȘARL, profesor francez

LEONAȘ, tânăr ieșean

ION, fecior boieresc

CORUL

TREI ȚĂRANI

ȚĂRANI, JANDARMI,

Reprezentată la Teatrul Național din Iași, în beneficiul
dlui Millo, la 1852.

ACTUL I

În stânga, casa Chiriței cu cerdac și cu ferestre pe scenă. În dreapta, lângă culisele planului I, o canapea de iarbă înconjurată de copaci.

În fund, ostrețele și poarta ogrăzii. Lângă casă, o porțiță în zăplaz, care duce în grădină.

În depărtare se vede satul. Scena se petrece la moșia Bârzoieni.

Scena I

CHIRIȚA (în costum de amazonă intră călare pe poartă
înconjurată de țărani)

(Arie din „Scara mâtei”: „Tâlharii”)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate

Ne fă.

Cucoană, dreptate

Ne dă!

CHIRIȚA

Ce vreți voi?... dreptate?

ȚĂRANII

Așa.

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate

Ce vreți voi?...

V-oi da!

(Împreună.)

ȚĂRANII

Dreptate, dreptate

Ne fă.

Cucoană, dreptate

Ne dă!

CHIRIȚA

Cu biciul pe spate

V-oi da.

V-oi da eu dreptate

Așa.

CHIRIȚA (amenințând țăranii cu cravașa): Tacă-vă gura, moșicilor.

UN ȚĂRAN: D-apoi bine, cucoană... păcat de Dumnezeu să ne lași a fi de batjocură!

CHIRIȚA: Ce batgiocură? Ce batgiocură?... Cine v-a batgiocorit?

ȚĂRANII: Cuconașul Guliță.

CHIRIȚA: Guliță?... Minciuni spuneți... Ce v-o făcut?

UN ȚĂRAN: Mi-a ucis un vițel la vânat.

ALTUL: Și mie mi-a dat foc bordeiului cu ciubucul cel de hârtie.

ALTUL: Și eu l-am prins ținând calea Măriucăi.

CHIRIȚA: Țâst, bețivilor... bine v-o făcut suflețelu... De ce nu vă păziți vițeei și Măriucile?... Așa să pățiți... Hai, lipsiți de-aici!

UN ȚĂRAN: Da-i păcat, cucoană, să ne lași păgubași... Da! dacă nu ne-om jălui la d-ta care ne ești stăpână vecinică... la cine să ridicăm glasul, săracii de noi!

ALTUL: Am ajuns mai rău decât țigani!

CHIRIȚA: Auzi-i?... auzi-i, țopârlanii!... Ei, apoi să nu-i iei la măsurat cu prăjina de falce?... Afară, moșicilor, că vă știu eu de mult că sunteți buni de gură și răi de lucru... Afară!

ȚĂRANII: Cucoană...

CHIRIȚA: Pieriți din ochii mei... că vă iau de fugă cu
calul.

(Repede calul spre ei.)

(Împreună.)

ȚĂRANII (fugind)

Dreptate, dreptate

Ne fă.

Cucoană, dreptate

Ne dă!

CHIRIȚA (furioasă)

Cu biciul pe spate

V-oi da.

V-oi da eu dreptate

Așa.

Scena II

CHIRIȚA (după ce a alungat țăranii călare, se întoarce și vine în fața scenei): Vai de mine cu niște țăranoi, că n-ai chip să trăiești de răul lor!... De-abia am ieșit puținel la plimbare ca să mă mai răcoresc... și parcă dracu i-o scos în cale-mi să mă tulbure... Iar m-oi fi facut roșie la față ca un stacoș. (Strigă:) Ioane... Ioane!... ș-apoi astfel hurducă și gloaba asta, că m-o apucat de vro șapte ori sughitu pân-acu... (Strigă iar:) Ioane... Ioane! Iaca somnorosu că iar o fi adormit în podul grajdului... și nici c-o să vie să mă coboare de pe cal... Ioane... Ioane... mă , unde ești?... săraca de mine c-or să mă lase să șed toată ziua călare ca un jăandar... (Strigă furioasă:) Ioane... Guliță... Luluță... monsiu Șarlă... Cumnățică...

Scena III

CHIRIȚA, GUGULIȚĂ, ȘARL, SAFTA, ION

(Ion vine alergând dintre culisele din dreapta. Ceilalți ies din casă și se cobor din cerdac.)

GULIȚĂ: Cine mă cheamă?... neneaca!

SAFTA: Ce este?... Ce este?

ȘARL: Qui diable?... Ah! madame!...

ION: Aud, cucoană... Iaca, ia...

CHIRIȚA: Da veniți azi de mă coborâți de pe cal... Ce, Doamne, iartă-mă!... ați adormit cu toții?

(Ion se pune dinaintea calului și-l apucă de zăbale ca să-l ție. Ceilalți se adună împrejurul Chiriței.)

GULIȚĂ: Ba nu, neneacă... dar învățam Telemac cu monsiu dascălul.

SAFTA: Și eu făceam dulceți în cămară, cumnățică.

ION: Și eu...

CHIRIȚA: Taci din gură... că ești încă cu ochii plini de somn... Ține calu...

ȘARL (apropiindu-se de Chirița): Madam cocona... sari în brați a me.

CHIRIȚA (cochetând): În brațele d-tale, monsiu Șarlă?... Ești foarte galant... însă mă tem...

ȘARL: O! non te tem... că sunt vurtos.

CHIRIȚA: Nu de-aceea... că și eu îs ușurică ca o pană; dar apoi... să sar în brațele unui cavaler... nu știu de se cuvine?...

ȘARL: Dacă non vre la mine, sari la Ion... (În parte.)
J'aime mieux ça.

CHIRIȚA: Ei, dacă vroiești numaidecât, monsiu Șarlă...
aține-te că sar.

ȘARL: No... poftim... une, deux, trois.

CHIRIȚA (sărind): Hup.

ȘARL (în parte): Cristi! ușuric ca un pan... merci.

CHIRIȚA (în parte): Îi nostim franțuzu... (Tare.) Ați
văzut agilitaua mea? Ioane... du calu la grajd și-l ada-
pă, dar să nu-i scoți șaua... Auzi?

ION (căscând): Aud. (Duce calul între culisele din
dreapta.)

CHIRIȚA: Ho... că parcă-i să ne-nghiți... face-o gură
cât o șură.

GULIȚĂ: Neneacă... las' să mă sui și eu pe cal.

CHIRIȚA: Ce face?... ca să te trântescă?... ba nu,
Gulița mamei.

GULIȚĂ: Pe mata cum de nu te trânteste?

CHIRIȚA: Eu am învățat la Ieși, la manejarie... (În par-
te.) Numai eu știu câte bușituri am mâncat... d-apoi
dă!... dacă-i moda...

GULIȚĂ (scâncindu-se): Ei... neneacă, las' să mă
primblu călare... măcar numai pin ogradă.

CHIRIȚA: Bai... ți-am mai spus o dată că nu vreau...
Nu mă supăra mai mult. Mai bine apucă-te de-ți înva-
ță franțuzasca cu monsiu Șarlă... că mă ții o mulțime
de parale, trântore.

GULIȚĂ: Bai și eu... M-am săturat de carte.

ȘARL: Monsieur Goulitze... taizes vous quand poruncesc madam nenec.

GULIȚĂ: Madam nenec... (în parte) franțuz stropșit.

ȘARL: Ce spus? (În parte.) Cré moutard... il m'agace toute la journée.

CHIRIȚA: Nu te potrive, mosiu Șarlă, că-i copil încă.

ȘARL: Oui... copil... obraznic.

CHIRIȚA: Ce să-i faci dacă are duh, Gulița nineacăi... (Sărută pe Guliță.) Îmi seamănă mie... bucățică tăietă. Hai, du-te cu domnu profesor de învăță frumușel, că ți-o face straie de moda nouă.

GULIȚĂ: Da... cal mi-i cumpăra?

CHIRIȚA: Cum s-a face băbacă-tău ispravnic.

ȘARL: Allons, Goulitze... venez donc.

GULIȚĂ: Iaca, monsiu... je vene.

(Șarl și Guliță se primblă împreună prin ogradă, citind pe o carte și din vreme în vreme zic tare: „Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse”.)

CHIRIȚA: Uf! Doamne! că mare cald îi!... Hai sub copaci, cumnățico. (Merge în boschet.)

SAFTA (urmând pe Chirița): D-apoi și d-ta, soro, ai minte s-alergi călare în luna lui iuli? îi păți ceva într-o zi.

CHIRIȚA: Ce să fac, soro, dacă-i moda... și dacă-mi place... Oi zice și eu ca Ferchezeanca:

Hop, hop, hop,

La galop,

Când alerg călare,

Hop, hop, hop,

La galop,

Inima mea sare.

Hop, hop, hop,

La galop,

Când sunt armazoana;

Hop, hop, hop,

La galop,

Ieu lumea de goană.

Ce plăcere de-a fugi în fuga mare

Pe-un cal sprinten, ușurel ca un ogar.

Câteodată alivanta pe spinare...

Dar ce-mi pasă... dacă-i moda, n-am habar.

Hop, hop, hop,

La galop

Etc., etc., etc.

Ș-apoi trebuie să știi, cumnățică, că de când m-am dezbarat de Calipsița și Aristița... de când în sfârșit le-o măritat bărbatu-meu cu Brustur și cu Cociurlă... pare c-am întinerit de 20 de ani... îmi vine tot să zburd... că, Doamne!... mult m-am mai necăjit prin Ieșu cela ca să-mi găsesc gineri... știi?...

SAFTA: Știu... căzuseși în mâinile unor coțcari!...

CHIRIȚA: Cine dracu să-i cunoască? Acu toți îs îmbrăcați într-un fel... și nu poți alege care-i boier, care-i coțcar... Dar ce-o fost s-o trecut. De trii ani de când m-am întors la moșie la Bârzoieni... i-am și uitat.

SAFTA: Bine-ai făcut.

CHIRIȚA: Hei!... când ar da Dumnezeu să mi se împlinească gândul... aș da de șapte sărindaruri.

SAFTA: Ce gând, soro?

CHIRIȚA: Ah! cumnățică, să mă fac isprăvnicasă!... alta nu doresc pe lume!... Isprăvnicasă cu jândari la poartă și-n coadă.

SAFTA: De ce nu?... Te-i face și d-ta ca alte multe... Doar a izbuti el frate-meu la Ieși unde l-ai trimis...

CHIRIȚA: Așa nădăjduiesc... că și noi... Dumnezeu știe câte-am pățimit la „48... ca patrioți... Las' că ne-o pierit vro zece capete de vite. Dar apoi îți aduci aminte ce friguri o avut Bârzoii... și cum m-o durut măseaua care am scos-o!...

SAFTA: Așa... așa...

CHIRIȚA: De aceea l-am silit pe bărbatu-meu să meargă la Ieși ca să cerce a căpăta isprăvnicia de aici din ținut... Doară și el are drituri... ca patriot... ca pățimit... Nu-i vezi, acu, care de care are pretenții să intre în slujbă... sub cuvânt că i-o fost frică la „48?... Helbet! dacă-i pe-aceea... apoi și noi avem temeuri... Adă-ți aminte ce groază-l apucase pe Bârzoii... că striga și pin somn c-o venit zavera...

SAFTA: Așa... așa...

CHIRIȚA: I!... când să-l văd deodată intrând pe poartă cu doi jândari... știi?... i-aș sări în cap.

SAFTA: D-apoi eu?...

CHIRIȚA: Mai tras-ai în cărți, cumnățico?

SAFTA: Tras, soro... că alta nu fac toată ziua...

CHIRIȚA: Și ce zic cărțile?

SAFTA: Menesc a bine... Mi-o ieșit zece ochi de caro... bucurie... lângă riga de trefli... frate-meu, și dedesubt trii ochi de cupă... drum... trebuie să vie negreșit astăzi... și să-ți aducă veste bună.

CHIRIȚA: Să te-audă Dumnezeu... Atunci să vezi, soro, căpățâni de zăhar... să nu poți dovedi cu dulcețile...

SAFTA: Iaca pozna, că eu mi-am uitat belteua pe foc... și m-am luat cu vorba...

CHIRIȚA: Nu-i nimică... o belte mai mult sau mai puțin pentru o isprăvniceasă... nu-i cea pagubă... Ian spune-mi, te rog... (Îi vorbește încet, în vreme ce scoate un port-țigar din buzunar.)

ȘARL (în fund): Dis donc comme moi, Goulitze: Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse.

GUGULIȚĂ: Calypso ne pouvait d' Ulysse.

ȘARL (în parte): Cré gamin!... il m-agace joliment!...

SAFTA: Iar îi să tragi tiutiun, soro?... Pare că te văd iar c-ai să te îmbolnăvești.

CHIRIȚA: Ba nu, soro, c-așa-i moda. Dacă sunt arma-zoancă, trebuie să mă deprind cu țigările...

SAFTA: Mă mir ce gust poți găsi să pufuiești din gură ca un neamț?

CHIRIȚA: Ce gust?

Toată lumea azi fumează,

Scoate fum pe nas, pe gât;

Unii moda imitează,

Alți fumează de urât.

Omenirea-i o țigară

Care se preface-n scrum;

Și amorul cel cu pară

Arde și se schimbă-n fum...

Numai fumuri vezi aice

La femei și la bărbați.

Toți fumează... poți dar zice:

Că-s mai toți înfumurați.

SAFTA: Cum înfumurați?... vrei să zici afumați?

CHIRIȚA: Și una și alta... dar... ian spune-mi, cum-nățică, ce face Luluța?

SAFTA: Îi în grădină.

CHIRIȚA: Biata copilă!... De când o murit cucoana Nastasiica Afinoaie, nineacă-sa, și am luat-o sub epi-tropia noastră... mi-i drăguță ca o noră.

SAFTA: Mai știi?... poate să-i fii soacră cu vreme.

CHIRIȚA: Țâst! așa am chibzuit treaba cu bărbatu meu... Luluța are zestre bună... Guliță asemenea... mai potriviți unde să-i găsești?...

SAFTA: Să-i cauți cu lumânarea...

CHIRIȚA: Numai atâta mă îngrijește că Luluța nu bate nicidecum cu Guliță... și-i tot tristă de când o rămas orfană... ba încă câteodată parcă se pierde... nu-i în toate mințile.

SAFTA: Nu băga de seamă, că-i încă tânără.

CHIRIȚA: Ce tânără?... că-i de vro 15 ani... când s-o născut Guliță, era de un an... îmi aduc aminte ca acu...

la Sân-Chetru... (Vorbind, își caută chibriturile.) Da oare ce mi-am făcut chibriturile?... Hait... că le-am prăpădit pe câmp. (Tare.) Monsiu Șarlă?

ȘARL (înantându-se): Poroncesc, madam.

CHIRIȚA: Nu cumva ai fosfor cu d-ta?

ȘARL (aprinzând un chibrit): Voilà, madame. (În parte.) Elle fume comme un caporal.

CHIRIȚA (aprinzându-și o țigară groasă): Merci... Voulez-vous aussi boire une cigarette?

ȘARL (în parte): Aie... aie... elle va recommencer ses traductions libres...

CHIRIȚA: Ils sont de minune... cigares de Halvanne...

ȘARL (luând o țigară): Merci, madame.

GUGULIȚĂ: Țigare de halva?... neneacă, dă-mi și mie o țigară.

CHIRIȚA: Auzi?... atâta ar mai trebui... cuconașii nu trag țigări.

GUGULIȚĂ: Ei... mata de ce tragi dacă ești cucoană?

CHIRIȚA: Tacă-ți gura, plodule... Monsiu Șarlă... ian dites-moi je vous prie: est-ce que vous êtes... mulțumit de Guliță?

ȘARL: Comme ça, comme ça... mulțumit et pas trop.

CHIRIȚA: C'est qu'il est très... zburdatic... mais avec le temps je sui sure qu'il deviendra un tambour d' instruction.

ȘARL (cu mirare): Tambour?...

CHIRIȚA: Oui... adică, dobă de carte... tambour... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL (în parte): Ah bon!... la voilà lancée.

CHIRIȚA: Et alors nous l'enverrons dedans.

ȘARL: Où ça, madame?

CHIRIȚA: Dedans... înăuntru... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL (în parte): Parle donc le moldave alors, malheureuse.

CHIRIȚA: Et voyez-vous, monsieur Charles, je ne voudrais pas qu'il perde son temps pour des fleurs de coucou.

ȘARL: Pour des fleurs de coucou?

CHIRIȚA: C'est-à-dire: de flori de cuc... nous disons comme ça...

ȘARL: En moldave... (În parte.) Cristi... qu'elle m' agace avec son baragouin!

CHIRIȚA: Aussi, je vous prie... quand il se paressera... de lui donner de l'argent pour de miel.

ȘARL: Comment?... que je lui donne de l'argent?

CHIRIȚA (râzând): Non... Să-i dai bani pe miere... de l'argent pour du miel... c'est correct... nous disons comme cela...

ȘARL: C'est convenu... en moldave... Vous parlez comme un livre.

CHIRIȚA: Merci... j'ai appris toute seule le français... pre legea mea.

ȘARL: Est-se possible!... C'est extraordinaire... Hé bien, votre fils vous ressemble... il a une facilité! dans quelques années il parlera aussi bien que vous.

CHIRIȚA: Quel bonheur! Gugulea nineacăi... Auzi ce spune monsiu Șarlă... zice că ai să vorbești franțuzește ca apa... N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau?

ȘARL: Comme?... Ah oui, oui... vous dites comme ça en moldave. Oui... oui.

CHIRIȚA: Da ian să-i fac eu un examen... Guliță, spune nineacăi, cum se cheamă franțuzește furculița?

GUGULIȚĂ: Furculision.

CHIRIȚA: Frumos... dar friptura?

GUGULIȚĂ: Fripturision.

CHIRIȚA: Prea frumos... dar învârtita?

GUGULIȚĂ: Învârtision.

CHIRIȚA: Bravo... Guliță... bravo, Guliță... (Îl sărută.)

ȘARL (în parte): Gogomanition, va!...

Scena IV

Cei dinainte, ION (venind pe poartă)

ION: Cicoană, cicoană... Iaca un răvaș de la Ieși.

CHIRIȚA (tresărind): De la Ieși? A fi de la d-lui... Cine l-o adus?

ION: Un jăndar de la isprăvnicie... Cică-i grabnic.

CHIRIȚA: Grabnic?... adă... (Vrea să ieie răvașul și se oprește.) Da așa s-aduce răvașul, măi oblojitule?

ION: Apoi cum?

CHIRIȚA: Cum?... Nu ți-am spus c-acum îi moda s-aducă răvașele pe talgere?... Ha?

ION: Iaca... parcă răvașele-s alivenci.

CHIRIȚA: Ce-ai zis?... lipsești de-aici... și doar nu mi le-i aduce acu îndată după modă... c-atâta-ți trebuie.

ION: Da unde să găsec eu talgere, cucoană?... că nu-s sofragiu.

CHIRIȚA: Du-te sus la jupâneasa de cere un talger ș-un șervet.

ION: Și șervet?

CHIRIȚA: Și după ce-i pune șervetu pe talger și răvașu pe șervet... să mi-l prezentezi frumos... ai auzit?

ION: Am auzit. (Se duce în casă zicând:) Să pun talgeru pe șervet și răvașu pe șervet... ba șervetu pe răvaș... ba...

SAFTA: Bine, soro, cum ai răbdare s-aștepți, când îi răvaș grabnic de la frate-meu poate?

CHIRIȚA: Fie măcar de la Pori-împărat... am hotărât să introduc în provincie obiceiurile din Ieși, doar ne-om mai roade puțintel și noi...N-am dreptate, monsieur Șarlă?

ȘARL: Mult dreptat, mult... în care pricin?

CHIRIȚA: În predmetul civilizației.

ȘARL: Civilization... cu serviette?

CHIRIȚA: Pe assiette.

ȘARL: C'est l' étiquette?

CHIRIȚA: Cu serviette.

GUGULIȚĂ: Pe assiette.

ȘARL: Au fait... (În parte.) Je n'y suis pas du tout.

Scena V

Cei dinainte, ION (venind din casă și aducând răvașul acoperit sub șervet și sub talger)

ION: Cucoană... iaca răvașul de modă.

CHIRIȚA: Adă-l încoace... (Căutând în talger.) Unde-i, că nu-l văd în talger?...

ION: Cred și eu dacă-i de desubt.

CHIRIȚA (ridicând talgerul): Dedesubt?... Așa te-am învățat eu?... Nu-i nici sub talger?... Ce-ai făcut răvașu, tontule?

ION: Dec!... se face că nu știe... îi sub șervet... ca de modă... Nu mi-ai spus?...

CHIRIȚA: Sub șervet?... (Azvârle șervetul și găsește răvașul în palma lui Ion.) Bată-te cucu, mangositule... Ian vedeți, mă rog, c-o făcut cu totul dimpotrivă... (Ia răvașul.)

ION: Ei!... parcă eu am fost de gemene cu moda... așa mi-ai poruncit, așa am făcut.

CHIRIȚA: Ai noroc că-i răvaș grabnic de la bărbatu-meu... că ți-aș arăta eu...

SAFTA: Da lasă-l încolo, cumnățică, și citește azi...

CHIRIȚA: Ian să videm. (Citește adresa răvașului:) „Isprăvnicia ținutului către preaiubita mea soție, Chirița Bârzoii, ot Bârzoieni.”

ȘARL: Comment?... Madam est maritat c-un ispravnicie?

CHIRIȚA (zâmbind): Ba mi se pare că c-un ispravnic nou... Cumnațică, ce semn îi când îți țiuie urechea stângă?

SAFTA: Semn bun, soro.

CHIRIȚA: Să vedem... Cruce-agiută. (Citește:) „Cu frățească mă închin și te sărut dulce, iubită Chirițo. În sfârșit, cu mila lui Dumnezeu, m-am isprăvnicit!... Neamul nostru s-o înălțat!... Ie-o pe-acolo cam pe mare cu megieșii, că pe-aici las' pe mine. Scoală-te îndată și vină în târg cu toată gospodăria și cu tot neamul... dintre care nu uita a-mi aduce curcanul cel bătrân, c-am să-l pun în slujbă. Scris-am. Al d-tale ca un soț, Grigori Bârzoii”

CHIRIȚA: Kirie eleison!... iată-mă-s isprăvniceasă!... (Nebună de bucurie.) Cumnațică, Guliță, monsiu Șarlă, Ioane... îs isprăvniceasă!

TOȚI (cu bucurie): Isprăvniceasă!

CHIRIȚA (jucând singură de bucurie): Tra, la, la, la, la... sunt isprăvniceasă... Cumnațică, vină să te sărut. (Sărută pe Safta.) Guliță, vină și tu să te sărut. (Sărută pe Guliță.) Monsiu Șarlă, vină și d-ta să te... (Coboară ochii rușinată.)

ȘARL: S'il vous plaît?

CHIRIȚA: Pardon... Ioane, Ioane...

ȘARL (în parte): Comment?... Ion aussi?...

CHIRIȚA: Ce era să-ți spun?... am uitat-o de bucurie... Ha... du-te de spune surugiilor să înhame poștalionii la trăsura cea galbenă... degrabă... degrabă, că o să ne pornim la târg.

TOȚI: La târg?

CHIRIȚA: Dar... destul am mocnit la țară... ian să mai fantacesc și eu prin târg, ca altele... doar îs isprăvni-ceasă... Nu că adică m-am fudulit dintr-aceasta... sau că mi-ar fi făcut vro mulțămire mai deosebită... Nu... nu se sparie Chirița așa lesne... cu una, cu două... Zău, nu... minciuni nu știu să spun, că nu-s ipo... ipocon-dră... M-am isprăvnicit? să-mi fie de bine... Dacă-am dorit-o... am dorit-o numai de-o ambiție care am... iar nu de alta. Ioane... trimis-o boieriu vro ceată de jândari ca să meargă pe lângă obloane?

ION: A trimis o ceată întreagă: doi slujitori.

CHIRIȚA: Numai?... Spune-le să se gătească... Hai... cară-te...

ION: Iaca mă car, cucoană isprăvniceasă... măria-ta! (Iese.)

CHIRIȚA: Isprăvniceasă!... De-acum să vedeți bonto-nuri și tinichele... am să-i durez ș-un voiaj la Paris.

SAFTA: Tocmai pe-acolo?... în țara nemțească?...

GUGULIȚĂ: Să mă iei și pe mine, neneacă.

CHIRIȚA: Te-oi lua, puiule... și pe monsiu Șarlă... și pe Luluța... Parcă văd pe pasport: baroana Chirița!...am să mă dau și eu de baroană, cum oi trece granița... să spariu nemții!...

ȘARL (în parte): Îi lipsește un dog.

CHIRIȚA: Qu' est-ce que, monsiu Șarlă?

ȘARL: Je partage votre bonheur, madame.

CHIRIȚA: Ah oui, monsiu Șarlă... je suis heureuse pardessus la mesure...

ȘARL: Je comprends... peste masur.

CHIRIȚA: Tout à fait... Hai iute să ne gătim, ca să plecăm cu ziuă... Hai.

(Se aude glasul Luluței în grădină, cântând.)

GUGULIȚĂ: Auzi, neneacă, glasul Luluței?

CHIRIȚA: Iat-o, vine într-acoace... Stați locului.

(Se opresc lângă boschet.)

Scena VI

Cei dinainte, LULUȚA (intră pe portița grădinii cântând și alungând un flutur cu un năvod mic de bariș)

LULUȚA (Arie din „Baba-Hârca”: „Ei, zău, tare-mi pare bine...”)

Fluturaș, vin' lângă mine...

Ah, ascult'al meu cuvânt,

Că și eu sunt ca și tine

Singurică pe pământ!

Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ (căutând pe sus)

Iată-l, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚA

Tare-i sprinten și frumos.

GULIȚĂ

Când pe sus îi, când pe jos.

LULUȚA

Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ

Iată-l, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚA

Zău, te-oi prinde... de-a te prinde

Un dor mare mă cuprinde.

Vin' cu mine fără frică

Că-s și eu o fluturistică...

În zadar fugi pe-mprejur;

De-a te prinde eu mă jur.

În zadar zbori așa tare...

Na, te-am prins... Ce bine-mi pare!

(Luluța trânteste năvodul în capul lui Guliță și-l prinde înăuntru.)

LULUȚA: L-am prins... l-am prins.

GULIȚĂ: Da șezi binișor, Luluță, că te spun neneacăi...

LULUȚA: Vai de mine!... în loc de flutur, am prins un cărăbuș...

Ha, ha, ha, ha, ha.

Cărăbuș, cărăbuș

Pe-a cui mâini încăpuși.

TOȚI: Ha, ha, ha, ha...

GULIȚĂ (mânios): Cărăbuș!...auzi, neneacă?... zice că-s cărăbuș.

CHIRIȚA: Nu te mânie, Guliță, că șuguieste Luluța...

Luluțo, vin- încoace la mătușica să-ți spun o veste bună.

LULUȚA: Ce veste?...

CHIRIȚA: M-am făcut isprăvniceasă.

LULUȚA: Ei... ș-apoi?

CHIRIȚA: Apoi... nu sari în sus de bucurie?

LULUȚA: Nu.

CHIRIȚA (supărată, Saftei): Îți spun eu că câteodată se pierde. (Tare.) Ei dar gătește-te, Luluță, c-o să mergem la târg.

LULUȚA (cu bucurie): Unde?... la Ieși?

CHIRIȚA: Ba cole, alături cu Bârzoieni... unde-am mai fost an iarnă.

LULUȚA (tristă): Ori acolo... ori aici la țară... totuna-i.

CHIRIȚA: D-apoi... vezi d-ta... te-ai deprins tot la Ieși... Mai șezi și prin ținut, că nu-i muri...

LULUȚA (plângând): Ba oi muri...

CHIRIȚA: Îndărătnico!...

ȘARL (în parte): Pauvre enfant!

CHIRIȚA: Hai, să ne gătim de drum... Monsiu Șarlă... je vous prie à la brayette.

ȘARL (dându-i brațul): Trop heureux, madame. (Dă celălalt braț Saftei.) Madam cocona Safta, non poftesc?

SAFTA: Bucuros, domnule...

ȘARL (în parte): J'ai l'air d'une cruche a deux anses... tableau! (Chirița, Safta, Șarl și Guliță intră în casă.)

Scena VII

LULUȚA: Doamne!... tare mi-i urât aici... nu știu ce să fac toată ziua... N-am pe nime care să mă iubească de când a murit biata nenecuță... Mătușica-i prea bătrână și Guliță prea tânăr... nu mă pot înțelege cu ei, cum mă înțelegeam cu neneaca și cu Leonaș... dragu Leonaș!... unde-o fi el acu?... de trei ani de când nu l-am văzut, o fi crescut mare și m-o fi uitat poate... da eu una știu că nu l-oi uita niciodată... că-l iubesc din copilărie.

(Arie din „Însurăței”: „Zile dintâi ale-nsoțirii”)

Scump suvenir de fericire,
 Cu glasul tău de nălucire
 Alunghi ades a mea mâhnire
 Și mă îngâni vesel, ușor.
 Ah! vin-acum, vis de plăcere,
 Ca să-mi aduci o mângâiere
 Și, ca prin vis, a mea durere
 Să mi-o ridici în al tău zbor!

Scena VIII

LULUȚA, GULIȚĂ (venind pe portița grădinii)

GULIȚĂ (în parte): Am fugit pe ușa din dos și am dat pin grădină ca să scap de dascăl... Acum... hai la grajd... Tot oi să încalec, în ciuda neneacăi... mă duc să fur calul de la iesle... Ia așa!... de ce nu mă lasă de bunăvoie. (Dă cu ochii de Luluța.) Luluța!

LULUȚA: A!... iaca și monsiu cărăbuș...

GULIȚĂ: Iar mă faci cărăbuș?... Ian ascultă, Luluță... aici nu suntem la Ieși ca să mă iei în răs... Acu-s mare! și dar, te poftesc...

LULUȚA: Mare?... vrea să zică: ești cărăbuș de cei cu două coarne?

GULIȚĂ: Ba nici cu două... nici cu unu... Îs cavaler!... învăț pe Telemac...

LULUȚA: Zău!... ai ajuns pân-acolo?... Nu te cred!

GULIȚĂ: Nu mă crezi?... Ascultă dar să ți-l spun pe de rost... Télémaque ne pouvait d' Ulysse dans sa dou-leur...

LULUȚA: Destul, că doar nu-s profesor... să-mi spui lecția.

GULIȚĂ: Păcat, Luluță... că nu ești mata în locul lui monsiu Șarlă... că, zău, mai mult aș învăța cu mata...

LULUȚA: Da de ce, Guliță?

GULIȚĂ: Nu știu bine de ce... dar cu mata mi-ar fi dragă cartea.

LULUȚA (în parte): Bietul copil!

GULIȚĂ: Mata îți tot bați joc de mine... nu înțeleg pricina pentru care... dar cu toate aceste... nu pot să mă mâniu pe mata cu tot dinadinsul... că-mi ești drăguță... na.

LULUȚA: Drăguță!

GULIȚĂ: Pre legea mea!

(Arie „Căruța poștei”)

Îmi plac arșicii și zmeu-mi place;

Mi-e drag cu mingea de-a arunca.

Dar lângă tine, ah! cum se face

Că-mi trece gustul de-a mă juca?

Nu știi, Luluță, cum, zău, se face

Că-mi trece gustul de-a mă juca.

În puf sunt meșter și suflu tare;

Dar când pe tine eu te zăresc,

Rămân deodată fără suflare

Și nu pot jocul să-l isprăvesc.

Când vreau să suflu... n-am răsuflare;

Și bani și minte, tot prăpădesc!

LULUȚA: Bietul Guliță!... Eu te-nțeleg... dar ce folos, că ești încă copil!

GULIȚĂ: Copil?... Ia să vezi acuși dacă-s copil... când oi alerga călare.

LULUȚA: Cum!... ce fel?

GULIȚĂ: Pe calul neneacăi... da să nu spui, Luluță... Așteaptă aici. (Aleargă în culisele din dreapta.)

Scena IX

LULUȚA, pe urmă GULIȚĂ și ION

LULUȚA (singură): Auzi mă rog? Guliță... un copil de ieri, de-alaltăieri, cum zice mătușica... Cine-ar fi crezut?... Zău că nu mai sunt copii astăzi pe lume... Ce huiet s-aude?...

(Se aude în culisele din dreapta sfadă între Ion și Guliță.)

ION (în culise): Da lasă calu-n pace, cuconașule!

GULIȚĂ (asemene): Taci, Ioane, că ți-oi da bacșiș... Hi... cal... hi... cal...

ION: Ce bacșiș?... Să mă bată cucoana?...

GULIȚĂ: Hi... cal... hi, cal... (Strigă surugiește.)

ION: Iaca pozna!... nu lăsa, măi! Săriți de opriți calul!

GULIȚĂ (răpit de cal, vine în scenă speriat și țipând): Valeu!... valeu!... nu mă lăsa, Ioane, că mă trântește. Valeu!... valeu!...

(Iese călare cu fuga pe poartă în dreapta.)

ION (alergând dintre culise): Vai de mămulica mea!... de-acum mi-am găsit arțagu cu cucoana... Hait... l-o umflat rusaliile... (Iese prin fund, strigând:) Săriți... săriți...

LULUȚA: Ha, ha, ha... parcă era făt-logofăt din poveste. (Cade de răs pe canapea.)

(Se face zgomot în sat. Chirița, Safta și Șarl ies în cerdac.)

Scena X

LULUȚA, CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, ȚĂRANI

CHIRIȚA, SAFTA : Ce este?... foc?... tâlharii?

(Guliță trece pe la poartă, din dreapta în stânga, în fuga calului, strigând: „Neneacă... monsiu dascăl... nu mă lăsați... valeu...” Cățiva țărani aleargă după el, alții intră pe scenă.)

CHIRIȚA, SAFTA: Vai de mine!... Guliță călare?

ȘARL: Grands dieux!... il est perdu, courons. (Se coboară repede din cerdac.)

CHIRIȚA: Perdu!... mon odor?... Ah!... vah!... săriți... alergați...

(Se coboară cu Safta în scenă.)

(Arie din „Baba Hârca”: „Săriți... săriți!”)

CHIRIȚA

Săriți, săteni, argați,

Cu toții alergați.

Săriți și-mi ajutați

Copilul să-mi scăpați!

Iată-mă-s în disperare!

Săriți, săriți, alergați.

Guliță-i în pierzare;

Săriți de mi-l scăpați!

COR

Săriți, săteni, argați,

Cu toții alergați.

Săriți de-o ajutați,

Copilul să-i scăpați!

(Toți aleargă pe poartă și apucă pe urmele calului.)

LULUȚA (singură): Vai de mine!... Se vede că-i în primejdie!... Mă duc să caut colonie, că poate să leșine mătușica... (Intră în casă.)

Scena XI

LEONAȘ (ivindu-se la poartă) și, pe urmă, LULUȚA

LEONAȘ: Ce i-au apucat de aleargă ca niște nebuni?... Să juri că a lovit strechia pe tot satul... Ian privește cum se-ntrec... Ce văd? două cucoane cu dâșșii?... Ce să fie oare?... Ian să întreb la curte... (Vine în scenă.)

LULUȚA (ieșind în cerdac): Iaca colonia... Hai degrabă după dâșșii. (Se coboară repede și se întâlnește cu Leonaș.)

LEONAȘ: Luluța!

LULUȚA: Leonaș!... Leonaș aici! A!... (Se aruncă cu bucurie în brațele lui.)

LULUȚA

Tu ești, iubite Leonaș?

LEONAȘ

Eu sunt, iubite îngeraș.

LULUȚA

Nu-i vis?... îmi vine, zău, să plâng.

LEONAȘ

Nu-i vis... în brațe-mi eu te strâng.

(Împreună.)

Ah, ce fericire!

Ce veselă simțire

Simt acum că te-am găsit,

O! scump odor iubit.

Dulcea mângâiere

Gonește-a mea durere,

Și-n rai mult așteptat

Parc-am intrat.

LULUȚA (sărind de bucurie): I!... cât îmi pare de bine c-ai venit, Leonașule... știi? îmi vine să râd și să plâng totodată... De mult nu te-am văzut!

LEONAȘ (cu dragoste): De mult, dragă Luluță... tocmai de când te-a luat cucoana Chirița sub epitropia ei și te-a adus la Bârzoieni.

LULUȚA (ștergându-și ochii): Așa... de la moartea nenecuței.

LEONAȘ: Nu mai plânge, Luluța... că, zău, acuși plâng și eu.

LULUȚA: Cum n-oi plânge dacă de trei ani de zile mă găsesc printre străinii care, pentru că mă văd tristă și pe gânduri, zic că dau semne de nebunie... Ei nu pot înțelege că mi-i dor de nenecuța.

LEONAȘ: Ce spui?... Vrea să zică ești nenorocită în casa Chiriței?

LULUȚA: Apoi judecă tu însuși de pot fi fericită... singură, orfană!... depărtată de toți prietenii copilăriei mele... de tine, Leonaș, care eram deprinsă să te văd în toate zilele în casa maică-mea!...

LEONAȘ: Biata Luluță!... De știam una ca asta... nu mă duceam peste graniță.

LULUȚA: Cum?... ai făcut voiajuri?

LEONAȘ: De cum ne-au despărțit întâmplările... m-am pornit la Paris și am șezut acolo trei ani...

LULUȚA: Trei ani!... Încaltea gândit-ai vrodată la mine?

LEONAȘ: Nu o dată... dar totdeauna... Și cum m-am întors în țară, cea întâi dorință a mea a fost ca să te gălesc și să te văd.

LULUȚA: Ce bine-mi pare!... De-acum cred că-i ședeă tot cu mine.

LEONAȘ: Numai de mi-a da voie cucoana Chirița.

LULUȚA: De ce nu?... Ce poate s-o supere șederea ta aici?

LEONAȘ: Poate să nu-i vie la socoteală, pentru că, după cum am aflat la Iași de la sărdarul Cuculeț, se vede că Chirița plănuiește ca să te mărite mai târziu cu Guliță.

LULUȚA: Cu Guliță?... Ha, ha, ha, ha... Da nu l-ai văzut cum merge călare? Ha, ha, ha!...

LEONAȘ: Cum?... Ce are a face?

LULUȚA: După dânsul aleargă acu tot satul: îl hăituiеște.

LEONAȘ (cu mirare): Nu te înțeleg... Dar oare ce s-aude?

(Zgomot afară.)

LULUȚA: Or fi hăițașii lui Guliță... (Merge în fund și caută între culise.) Dar iată-i... ei sunt... aduc vânatul aici... Hai degrabă, Leonaș, să ne ascundem cole în boschet. (Merg amândoi în boschet.)

Scena XII

LULUȚA și LEONAȘ (în boschet), ȚĂRANII

(aduc pe Guliță leșinat și-l așează pe un scaun în fața publicului),

CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, ION (vin plângând împrejurul lui Guliță)

(Aria din „Baba Hârca”: „Bobii hai, bobii na”)

COR

Vai de el, a murit!

Iată-l.

Calul rău l-a bușit!

Iată-l.

A murit, a murit,

Iată-l!

CHIRIȚA (cu deznădăjduire)

A murit Gugulea meu!

COR

Ierte-l, ierte-l Dumnezeu!

CHIRIȚA (bocind): Gulița mamei!... Gugulița nineacăi... cât era el de frumușel... cât era de sprintinel, ș-acum iată-l țeapăn... bujorașu mamei... l-am pierdut!...

LULUȚA și LEONAȘ (în parte, speriați): A murit!

ȘARL (apropiindu-se de Guliță): No... taci, madam cocona... că el nu-i murit... traiesc bine. (Caută să-l dezleșine.)

CHIRIȚA: N-o murit!... ești sigur, monsiu Șarlă... Ah, aș fi în stare să mă duc la Ierusalim pe gios cu trais-ta-n cap. (Bocind cu bucurie.) Îngerășu mamei!... n-o murit!...

ȘARL: Destul țipat acum... asurzit la mine. Apă de colonie este?

CHIRIȚA: Na flacornul meu... dă-i la nas... Gugulița mamei... (Furioasă.) Ei las', bade Ioane, că te-oi drege eu.

ȘARL (punând flaconul sub nasul lui Guliță): Enfin!... voilà qu'il revient, son nez remue!

CHIRIȚA: Son nez remue?... quel bonheur!... Cher Goulitze!... il a mangé une terrible... comment dites-vous en français?... une terrible... trântă!

GUGULIȚĂ (trezindu-se, cu glasul slab): Trântision.

TOȚI: A!...

CHIRIȚA: Trântision!... o înviet franțuzește! Gugulița nineacă!...

(Îl strânge în brațe.)

LEONAȘ, LULUȚA (în boschet): Trântision? Ha, ha, ha, ha.

CHIRIȚA: Cine chicotește aici?... (Aleargă furioasă în boschet.) Luluța cu un cavaler!... Ce faci aici, dimoni?... și d-ta, cuconașule, cine ești?... ce cauți? ce vrei?

LEONAȘ (ieșind din boschet): Cucoană Chiriță... mai întâi mă închin cu supunere.

CHIRIȚA: Și al doile?

LEONAȘ: Al doile nu lipsesc a cerceta despre întregime-
mea fericirii sănătății d-tale, ca aflând...

CHIRIȚA (de tot furioasă): Și al treile?

LULUȚA: Al treile vei ști că d-lui îi Leonaș, prietenul
meu din copilărie.

CHIRIȚA: Leonaș?... A! d-ta ești domnu Leonaș?... mă
bucur... Ieși afară din ogradă, nerușinatule.

LULUȚA: Să iasă?... de ce să iasă?

CHIRIȚA: Te-oi învăța eu să râzi de Guliță... Auzi, mă
rog?... Vine pe furiș în casa mea și în loc să mă mân-
gâie la supărare... îi vine chef de răs?... ghidi ștregar!

LEONAȘ: Cucoană Chiriță... mai întâi...

CHIRIȚA: Întâi, al doile ș-al treile... ieși afară... ca-
ră-te... cât e treaba cu cinste... să nu te mai văd...
Auzi? un chichirneț acolo!...

LEONAȘ (mânios): Ian ascultă, Bârzoaio, ai noroc că
ești de când Papură-Vodă... c-apoi...

CHIRIȚA: Minciuni spui... că tocmai ieri am împlinit 35
de ani.

ȘARL (în parte): Oh! elle est bonne celle la.

LEONAȘ: 35 fără miercuri, fără vineri și fără sâmbete.

CHIRIȚA: Ce-ai zis?... îmi lipsesc sâmbetele? (Către
țărani.) Mări ia împingeți-l, măi, de spate pe poartă,
să-l învăț eu a vorbi cu isprăvnicesele.

(Țăranii vor să se repeadă asupra lui Leonaș.)

LEONAȘ (scoțând un pistol): Să nu vă mișcați, că dau.

GUGULIȚĂ (ascunzându-se după Chirița): Neneacă...
ne-mpușcă!

CHIRIȚA (ascunzându-se după Safta): Vai de mine, c-aista-i volintir!

SAFTA (ascunzându-se după Șarl): Nu lăsa, monsiu Șarlă.

ȘARL (alergând înaintea lui Leonaș): Arrêtez, monsieur...

LULUȚA (lângă Leonaș): Leonaș, te rog... nu face vro nenorocire.

LEONAȘ: N-ai nici o frică, Luluță. Cât pentru d-ta, Chirițoaio... scrie-n frunte ce-ți spun: de azi înainte te așteaptă la toate șotiile din partea mea.

CHIRIȚA: Nu-mi pasă, că-s isprăvniceasă.

LEONAȘ: Tu, Luluță dragă... fii liniștită, c-oi priveghe totdeauna asupra ta. Adio... (Sărută pe Luluța și se depărtează spre fund.) Să ne vedem sănătoși, Bârzoaie.

CHIRIȚA: Ba să te văd, când te-oi chema eu...

(Împreună.)

LEONAȘ: (Arie din „„Baba Hârca: „Dar ce este, ce-n-tâmplare”)

Lasă, lasă, Chirițoaie,

Babă-Cloanță, ră strigoaie.

Îi păți tu, vai de tine,

Multe șotii de la mine!

CHIRIȚA și CORUL

Cale bună, sprâncenată,

Mergi la dracu, să-i fii plată;

Și să nu dai ochi cu mine,

Că-i păți, zău, o rușine.

LULUȚA (căutând să împace pe Leonaș)

Mergi, iubite, -n cale bună...

Nu te pune c-o nebună.

ȘARL (căutând să împace pe Chirița)

Non te superi de mânie...

Non te-apuc l'apoplexie.

(Împreună.)

LEONAȘ

Lasă, lasă, Chirițoaie etc.

CHIRIȚA și CORUL

Cale bună, sprâncenată etc.

(Leonaș iese.)

Scena XIII

Cei dinainte, în afară de LEONAȘ

CHIRIȚA: S-o dus voluntiriu?

ȚĂRANII: S-a dus.

CHIRIȚA: De-acum hai să ne ducem și noi la târg ca să ne punem în siguranție... Ioane, gata-s trăsurile?

ION: Gata, cucoană.

CHIRIȚA: Du-te de zi jăndarilor să vie aici cu săbiile scoase... (Ion iese.) Cumnățică, pune la cale să ducă lucrurile la trăsură... (Safta intră în casă.) Și voi, na doi fifirigi... să beți în sănătatea boierului.

ȚĂRANII: Să trăiască boierul ispravnic!

CHIRIȚA: Amin!

(Jandarmii intră pe poartă cu săbiile scoase și stau în fund. Safta vine aducând șapca lui Guliță și capela Luluței. Câteva slugi ies totodată din casă purtând geamandanuri, cutii și saltele și se îndreaptă spre poartă.)

CHIRIȚA: Iaca și jandarii... iaca și lucrurile... suntem gata ca ș-un purces... Haideți de-acum... Guliță, dă brațul Luluței... Monsieur Charles, je vous prie a la braccette.

ȘARL: Comment?... vraiment, nous partons?

CHIRIȚA: Oui, nous lavons le barile.

ȘARL: Le baril?

CHIRIȚA (cu nerăbdare): Oui... nous lavons le baril... spălăm putina... quoi... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL: Ah! (În parte.) C'est égal, elle m'agace de plus en plus.

GUGULIȚĂ: Neneacă... da nu iei ș-un curcan fript la drum?

CHIRIȚA: Iaca că era să uit curcanu cel bătrân... Ioane, ie curcanu să-l duci boieriului.

ION (iese): Îndată, cucoană... (Vine aducând un curcan în brațe.)

CHIRIȚA: Hai... (Cu entuziasm.) La isprăvnicie!

COR (Arie „Sonni la trompa-ntrepida”)

CHIRIȚA, SAFTA, ȘARL, GUGULIȚĂ

Hai la isprăvnicie,

În slavă, avuție

Și-n lungă veselie

De-acuma să trăim!

ȚĂRANII

A voastr-isprăvnicie

Ferice să vă fie.

Bună călătorie

Cu toții vă dorim.

CHIRIȚA

Ah! sunt isprăvniceasă!

Parcă-s împărăteasă.

Aferim, moțpăneasă!

Chirițo, aferim!

Ah!

(În repriza corului, jandarmii pornesc înainte; după ei, Luluța cu Guliță, pe urmă Șarl dând brațul Chiriței și Saftei și, în sfârșit, Ion purtând curcanul. Marș general. Țăranii aruncă cușmele în sus.)

(Cortina cade.)

ACTUL II

Teatrul reprezintă salonul Chiriței, cu cinci uși: una în fund care duce afară și câte două de fiecare parte. O canapea în stânga pe planul I, jilțuri, scaune ș.c.l.

(Scena se petrece într-un târg din ținut.)

Scena XIV

(Air „Des Compliments”)

CHIRIȚA (pe canapea)

Iată-mă-s isprăvniceasă!

Dorul meu s-a împlinit.

Ce vis (bis) frumos și fericit!

M-am făcut cea mai aleasă

Și tot neamul mi-am mărit.

Ce vis (bis) frumos și fericit!

Toată lumea mi se-nchină,

Căci aice eu domnesc,

Și din oricare pricină

Eu întâi mă folosesc.

Păstrăvi buni și căprioare,

Căpățâne de zahar,

Juvaeruri, bani, odoare...

Toate le primesc în dar!

Iată-mă-s isprăvniceasă!

Ș.c.l., ș.c.l.

Scena XV

CHIRIȚA, ION (în livrea)

ION: Cucoană... cucoană... jidovii cei cu pricina de ieri au adus zece căpățâni de zahar.

CHIRIȚA: Numai?... târtanii dracului... tot șaferi!... De unde făgăduise 12 căpățâni... Las' că mi-or mai căde ei la mână...

ION: Să le primesc?

CHIRIȚA: Auzi vorba?... Du-le în cămară!

(Ion iese și începe a căra căpățânile prin fundul scenei câte două, două. El le duce în odaia din fund în stânga și, de câte ori trece, numără tare căpățânile, zicând: două, patru, șase, opt, zece.)

CHIRIȚA (în parte): Dulce-i viața de isprăvniceasă!... zăhărită viață!... Ai jandari la poartă, la scară, la ușă... și când ieși la plimbare, ai alai pe lângă trăsură... Cu toate aceste de m-aș porni mai degrabă la Paris!... că m-am săturat de Moldova... of! de-ar veni azi monsiu Șarlă de la Ieși să-mi aducă pasportu, m-aș porni cu nepusă masă... Pune-ți în gând efect ce-oi să fac la Paris ca isprăvniceasă... Oi să le par franțuzilor cât...

ION (trecând prin fund): Două!

CHIRIȚA (întorcându-se): Ce?

Scena XVI

CHIRIȚA, BÂRZOI (iese din odaia din stânga, cea de pe planul I. El poartă șapcă de aghiotant și un palton cu bumbi mari cât niște farfurioare.)

BÂRZOI (intrând): Ardă-le focu straie nemțești, că-mi vin de hac!

CHIRIȚA: Da bine, frate, încă nu te-ai mai dus la canțelerie?

BÂRZOI: Apoi dă!... de când m-ai scos din minte ca să mă schimosești în stărie strâmte, pun câte două ceasuri până mă-mbrac... și ian privește ce seamăn... cu bumbii îți mari?... Parcă-s un negustor de farfurii.

CHIRIȚA: Ian taci, taci... că de-o mie de ori te prinde mai bine așa, decât cu anterior și cu giubeaua... încal-te mai sameni a ispravnic... dar înainte parcă erai un lăutar din tarafu lui Barbu... știi? cel cu năiu.

BÂRZOI: Ai vorbit de te-ai prichit. Măcar!... ce-mi mai bat eu capul să te-aduc la cunoștință!... De când te-ai făcut isprăvniceasă... nu ți-o rămas fire de minte în cap nici măcar...

ION (trecând): Patru.

CHIRIȚA (mânioasă): Ce face?

BÂRZOI (văzând căpățânile): Ce-s aeste, Ioane?

ION: Peșcheșu jidovilor celor cu pricina... zece căpățâni.

BÂRZOI (Chiriței): Socot că nu te-ai mai jălui că n-ai zahar... Hai, apucă-te de dulceți.

CHIRIȚA: Eu? să fac dulceți?... Ai nebunit?

BÂRZOI: D-apoi cine?... eu?

CHIRIȚA: Facă cumnățica Safta, soră-ta... da eu știu că nu mi-oi pârlî fața la foc.

BÂRZOI: Ce față?... ce față?... Da pân-acum, mă rog, cum ți-ai pârlit-o ca toate celelalte gospodine din târg?

CHIRIȚA: Pân-acu nu eram isprăvnicasă... de asta... înțelesu-m-ai?

BÂRZOI: Ard-o focu isprăvnicie!... că mare belea-i pe capul meu!... De când m-o împins păcatele să fiu în slujbă... tot dojane primesc de la departament...

CHIRIȚA: Dojane?

BÂRZOI: Asta n-ar fi nimică... dar ați căpchiet cu toții în casă... ba încă m-ați căpchiet și pe mine!

CHIRIȚA: Ce te-o apucat azi?

BÂRZOI: Las' că d-neeî cucoana nu se mai catadic-sește să caute de gospodărie... să facă cozonaci, pas-că, păstrămuri, dulceți, vutci, vișinapuri... ca la casa omului... sau măcar să-mi facă la masă vrun cheșchet, vro plachie, vro musaca, vro capama, vro paclava... vro ciulama... bucate creștinești... sănătoase și ușoare... unde!... șede toată ziua pe tandur, la tualetă, și din blanmanjele, din bulionuri, din garnituri nemțești nu mă slăbește... auzi?... blanmanjele?... bulionuri?... Borș și alivenci... că cu astea am crescut în casa părintească...

CHIRIȚA: Iar o început litopisițu!

BÂRZOI: Ș-apoi și alt păcat... a luat obicei să aducă la sfârșitul mesei păhăruțe verzi cu apă caldă... cică așa-i moda la Ieși... de-și spală gura unii dinaintea altora...

și nu-i zi în care să nu mă-nșel... și să nu beau apă caldă!

CHIRIȚA (publicului, arătând pe Bârzoi cu dispreț):
Priviți-l, mă rog!

BÂRZOI: Și când ar fi numai atâta... d-apoi de-acele... cheltuieli, nu șagă... pe mobili nouă cu lastic... pe trăsuri de cele cu fundu la pământ... pe straie cu fir la slugi... pe lampe de cele cu apă... pe fleacuri... capele... rochii cu jiletce... cușme jidovești de ascuns mâinile iarna... conțerturi de strâns talia... Cine le mai poate înșira?... Da-i lipsă de păsări în ogradă... da-i cămara pustie... aș!... ce-i pasă cucoanei!... când o cauți... unde-o găsești?! la șandra mandra.

CHIRIȚA: Șandra mandra?

BÂRZOI: Dar... cea care vinde rochii și capele...
Sărmană Chiriță! ai nebunit la bătrânețe, fata mea!

CHIRIȚA: Ian... nu mai bodogăni... că parcă ești o moară stricată... Mai bine du-te la canțelerie, că te-or fi așteptând împricinații.

ION (trecând): Zece!

BÂRZOI (tresărind): Zece împricinați?...

CHIRIȚA: Ha, ha, ha, ha... S-o spăriet ispravnicu de treabă multă. Hai... cară-te și vină mai devreme acasă, că astăzi avem musafiri.

BÂRZOI: Ce musafiri?

CHIRIȚA: Ai uitat că dăm masă mare astăzi... de ziua bună că mă duc la Paris și că logodim pe Guliță cu Luluța?

BÂRZOI: Ba că să zici... altă nebunie!

CHIRIȚA: Nebunie?

BÂRZOI: Guliță-i prea tânăr.

CHIRIȚA: Cu atâta mai bine... însuratu de dimineață și mâncatu devreme...

BÂRZOI: Și Luluța-i bolnavă... pătimașă... are toane de nebunie. N-o vezi toată ziua cum necăjește biata mâță din casă?... Cum o să-mi dau eu băietu... bunătate de odor în mâinile ei?

CHIRIȚA: Cu adevărat îi cam lipsită acu... dar i-a trece... Când o ave un bărbat n-a mai bate mâțile.

BÂRZOI: Da de unde știi că s-o îndrepta?

CHIRIȚA: Știu, că doar și mie-mi erau dragi mâțile pân-a nu mă mărita... și cum te-am văzut pe d-ta, nu m-am mai uitat la ele... Ș-apoi s-o îndrepta, nu s-o îndrepta... vrei să pierdem zezstrea Luluței de la mână?

BÂRZOI: Ei, bine... treacă pentru logodnă... dar la Paris ce ai să cauți?

CHIRIȚA: Să mă primblu... să mă mai răcoresc, că m-am uscat aici în provincie.

BÂRZOI (pufnind): Ba că chiar... se vede că nu te-ai uitat de mult în oglindă!

CHIRIȚA: M-am uscat îți zic... și de nu m-oi porni degrabă... să știi că-mi vine ipohondrie... (Țipând.) Of! că nu mai pot trăi în țara asta!...

BÂRZOI: Taci, soro... nu răcni așa, că te-aude musafirul... Du-te și la Beligrad dacă vrei.

CHIRIȚA: Musafiriu? ofițeriu?... cu adevărat?...

BÂRZOI: De treabă ofițer, să-ți spun drept!... De aseară de când a tras în gazdă la noi... tot părinte ispravnice mi-a zis.

CHIRIȚA: Nu ți-o spus cu ce treabă o venit aici?

BÂRZOI: Nu... dar l-am priceput eu... Pare-mi-se că-i trimis tiptil ca să cerceteze starea isprăvniciiilor.

CHIRIȚA: Dacă-i așa... de ce șezi și nu te duci la canțelerie?... că-s aproape de 12.

BÂRZOI: Iaca mă duc... doar nu dau tătarii... însă ian ascultă, soro: cată să fie masa gata mai devreme, că eu nu-s deprins nemțește.

CHIRIȚA: Înainte de 5 ceasuri nu se poate.

BÂRZOI: La 5?... când se pun boierii la cărți?

CHIRIȚA: Așa-i moda la Ieși.

BÂRZOI: Sta-i-ar în gât cine-o mai scornit-o!... (Iese furios prin fund.)

CHIRIȚA (singură): Ei!... geaba, geaba!... cât îmi bat eu capul să-l mai cioplesc... să-l mai chilesc... pace!... îi stă rugina de-o șchioapă la ceafă. Ce deosebire cu musafiriu nostru! îl cunoști cât de colo că-i civilizată... Iaca, de pildă aseară, când am luat ceaiu... ofițeriu și-o pus frumușel zăharu-n ceașcă cu cleștele cel de argint... da d-lui... las' că bodogănește că n-ar trebui să deie ceai la iuli, pe călduri... dar ce face?... ie zăharu cu degetele din zăharniță ș-apoi îl pune în clește... încât îmi vine așa paracsân!... Îmi era mai mare rușinea de ofițer aseară... (Către public.) mai ales că... știți una? îmi face curte moțpanu... ce vă spune Chirița!

Scena XVII

CHIRIȚA, LEONAȘ (îmbrăcat în uniformă de ofițer și purtând mustăți mincinoase, iese din odaia din dreapta, cea de pe planul I)

(Arie din „Rămășag”: „Am înghețat”)

CHIRIȚA (în parte)

Iată-l, valeu!

Fără să vreau

Simt acum, zău,

Că mă roșesc!

Mii de furnici,

De tricolori,

De vârcolici

Vai! mă muncesc!

LEONAȘ (în parte)

Iată-o, valeu!

Fără să vreau

Baba mereu

O întâlnesc.

Mă jur aici,

Ca tricolori

Ca vârcolici,

Să o muncesc!

CHIRIȚA: Bună dimineața... bonjur, monsie... Cum ai petrecut noaptea?

LEONAȘ: Sărut mâinile... cât se poate de bine... mai ales că am avut un vis de minune.

CHIRIȚA (cochetând): Îi fi visat poate că te-ai făcut ghinărar.

LEONAȘ: Atâta nu-i nimică.

CHIRIȚA: Crai poate?

LEONAȘ (apropiindu-se și luând pe Chirița de mână): Crai?... cum o înțelegi vorba asta, cuconiță?

CHIRIȚA: Cum ți-a plăcea mai bine d-tale.

LEONAȘ: Dar... dacă mi-ar plăcea să mă fac puțintel... crai... în minutul acesta... nu te-ai supăra?

CHIRIȚA (coborând ochii și trăgându-și mâna): Vai de mine, că reci ți-s mâinile...

LEONAȘ: Dovadă că mi-i inima fierbinte.

CHIRIȚA: A fi, că-i lumea ră... dar ce vis zici c-ai avut?

LEONAȘ: O bazaconie din ceea lume. Pune-ți în gând că parcă mă furase o zână și mă dusesese într-o grădină plină de păsări galbene.

CHIRIȚA: Or fi fost canari.

LEONAȘ: Canari... ganguri... nu-ți pot spune... dar ce-i curios, că toate se închinau la mine și-mi cântau ia așa (imitând un canar) chiririririța... chiririririi-ița...

CHIRIȚA: Chirița?... Ei, apoi era canar... și, zău, pome-ne numele meu, Chiririririița?...

LEONAȘ: Te îndoiești?... (Caută cu dragoste la Chirița și oftează.)

CHIRIȚA (coboară ochii): Ba... nu... dimpotrivă mai vârtos... dar mă mir de unde și până unde?... nu pot înțelege ce însemnează...

LEONAȘ: Nu înțelegi că am adormit cu gândul la mata?

CHIRIȚA: Asta mă flatarisește... domnule... (cu pudoare), însă nu se cade să mi-o spui nitam, nisam... tronc în obraz...

LEONAȘ (făcând că-i deznădăjduit): Vai de mine!... poate că te-am supărat cu vorbele mele?...

CHIRIȚA: Ce se potrivește!... Nu se supără Chirița cu una, cu două... dar trebuie să socotești că-s o ființă gingașă... impresionabilă... sentimentabilă...

LEONAȘ (în parte): Iaca, frate!... și ea vorbește limba cea nouă cu bibiluri.

CHIRIȚA: Trebuie să socotești că cuvintele d-tale pot să mă scoată din sărite și să-mi pricinuiască un nicsis...

LEONAȘ: Un nicsis?... Ah, scumpa mea cucoană Chirița hăi!... crede-mă că de când sunt în lume n-am întâlnit un ipochimen atât de nostim ca mata...

CHIRIȚA (cu dragoste): Să mă vezi moartă?

LEONAȘ: Să te văd... și când ai ști!... când ai pricepe zguduitorile inimii mele!... Știi?... parcă se tot cutremură pământul!

CHIRIȚA (cu dragoste): Să mă vezi pe năsele?

LEONAȘ: Să... M-ai fermecat... m-ai scos din simțiri... căci când te zăresc... ia așa-mi scapără pe dinaintea ochilor... să juri că ești un fulger... o trăsnită...

CHIRIȚA: Trăsnită?...

LEONAȘ: Ba nu, trăsnit... m-a luat gura înainte... Ah!
Chirițoaie, ești o zână.

CHIRIȚA (cochetând): Ian las'.

LEONAȘ: Un muțun...

CHIRIȚA: Ei...

LEONAȘ: O zarnacade.

CHIRIȚA (bucuroasă): O acade? O zarnacade? ah!

LEONAȘ: Chirițoaie, Bârzoaie, dacă mă iubești... dă-mi
portretul matale.

CHIRIȚA: Da cum, Doamne, iartă-mă?... așa îndată?

LEONAȘ: Dă-mi-l... ori mă-mpușc în ochii matale cei
verzi...

(Scoate un pistol de ciocolată.)

CHIRIȚA (speriată): Vai de mine că avan mai ești!...

(Scoțând un portret mare din sân și dându-l lui
Leonaș.) Na, frate, și nu face păcat.

LEONAȘ: Ah!... Chirițoaie... să fii blagoveștită în vecii
vecilor că m-ai scăpat de la moarte... (Mușcă pistolul,
în parte.) Bună ciocolată!

CHIRIȚA (în parte): Ei, apoi mi-i drăguț și pace...

(Arie din „Doi morți”: „Ja țiganca maladaia”)

LEONAȘ (cu foc)

Ah, Chirițo, scumpă zână,

De-acum ești a mea stăpână.

Și-n veci te-oi iubi!

CHIRIȚA (cu dragoste)

Ah și eu, zău, totodată

Cu-a mea dragoste-nfocată

Nici că te-oi slăbi.

(Se îmbrățișează cu foc.)

(Împreună.)

LEONAȘ (în parte)

Vai! băborniță bătrână,

Bine că te-am pus la mână.

Cum te-oi mai suci!

CHIRIȚA (în parte)

Bine că l-am pus la mână...

De-acum sunt a lui stăpână...

Cât l-oi mai iubi!

(Leonaș o strânge tare pe Chirița în brațe. Chirița se smucește rușinoasă.)

CHIRIȚA: Ah... Leonaș... te rog... menajarișește-mă... nu face abuz de slăbiciunea unei gingașe ființe: dacă mă iubești... dacă-ți sunt scumpă... fii delicat... nu mă opri mai mult... lasă-mă să fug... că mă muncește cugetul...

(Se tot trage îndărăt.)

LEONAȘ (fără a să mișca din loc, în parte): Du-te la Bender, rusalie.

(Împreună.)

LEONAȘ

Vai, băborniță bătrână.

CHIRIȚA

Bine că l-am pus la mână.

(Chirița iese în stânga, fugind și aruncând o sărutare
lui Leonaș care pufnește de râs.)

Scena XVIII

LEONAȘ: Ha, ha, ha, ha!... încă așa babă strechiată!... Auzi?... ha, ha, ha... Cică să nu fac abuz!... (Imitând pe Chirița.) „Ah, Leonaș... dacă mă iubești... menajari-sește-mă... lasă-mă să fug... mă muncește cugetul...” Ha, ha, ha... bine că i-am prins portretul la mână... de-acum îi la cheremul meu... A! Chirițoaie, m-ai alungat de la Bârzoieni?... te-oi învăța eu... Am jurat să-i joc feste peste feste... și văd că pân-acum îmi merge bine... Baba nu mă cunoaște sub uniforma asta militărească... ea mă crede că-s ofițer... minunat!... De m-aș putea încalce întâlni cu Luluța... A!... iat-o... (Se trage mai deoparte în fund și privește cu dragoste la Luluța.)

Scena XIX

LEONAȘ, LULUȚA (intră pe ușa din fund, ținând o mătă în brațe)

LULUȚA (dezmierdând mătă și nevzând pe Leonaș)

(Arie nouă)

Frumușică mătășoară,

Cu-a ta mică unghișoară

Apără-mă ne-ncetat

De oricare-amorezat.

Dar pe cel ce-mi place mie,

Pe iubitul Leonel,

Să-l dezmierzi cu bucurie

Și să-i torci, torci frumușel.

Fă-i miau, miau, pisică dragă,

Ca să-i dai să înțeleagă

Că-a lui ființă-mi este dragă...

Că ne-ncetat gândesc la el.

LEONAȘ (în parte): Draga Luluță!... gândește la mine...

(Tare.) Miau, miau...

LULUȚA (tresărind): Ce-i?... (Vzând pe Leonaș, se uimește.) Dnul ofițer!...

LEONAȘ: Eu... Luluță... nu mă cunoști?

LULUȚA (cu sfială): Nu... domnule...

LEONAȘ (scoțându-și mustățile): Uită-te bine la mine.

LULUȚA (veselă): Leonaș! (Se aruncă în brațele lui.) Tu aici?... în uniformă?... (Scapă mâța.)

LEONAȘ: Mai încet... să nu ne-audă baba... Am împrumutat straietele unui prieten ca să pot intra în casa Chiriței și să mă apropiu de tine.

LULUȚA: Și nu te-a cunoscut mătușica?

LEONAȘ: Nu... că almintere mă da afară... ca la Bârzoieni... îți aduci aminte, dragă Luluțică?... Știi tu că de-atunci îs șase luni?

LULUȚA: Cui o spui, Leonaș dragă?... Am numărat zilele pe degete în toată vremea cât nu te-am văzut.

LEONAȘ: D-apoi eu!... Ce n-am cercat să te pot întâlni!... dar în zadar!... se vede că te ține baba de-aproape... închisă ca într-un harem?

LULUȚA: Așa... se teme să nu-i scape zestrea de la mână.

LEONAȘ: Cum?

LULUȚA: A hotărât, precât am înțeles, să mă cunune cu Guliță.

LEONAȘ: Să te mărite pe tine... cu țincariul ei?

LULUȚA: Dar... vrea dintâi să ne logodească... ș-apoi peste doi ani să facă cununia... Aista-i planul Bârzoilor... și chiar astăzi au de gând să facă logodna.

LEONAȘ: Și tu... primești, Luluțică?

LULUȚA: Eu?... astfel primesc de bine, că de două luni de zile de când le-am aflat planul, mă fac din vreme în vreme că am toane de nebunie... pentru ca să le joc o festă de cele frumoase chiar la logodnă.

LEONAȘ: Bravo, Luluță... să nu te dai... dacă mă iubești.

LULUȚA: Îi vedea.

LEONAȘ: Cu toate aceste... știi una? Ce-i în mână nu-i minciună... Hai să fugim împreună.

LULUȚA: Bucuros, Leonaș, dragă... cu tine m-aș duce-n fundul lumii. Dar cum să facem? că-s păzită din toate părțile...

LEONAȘ: Foarte lesne... Hai să ieșim pe poartă, la braț... ca când am merge la primblare... și cum om scăpa în uliță, ne facem nevăzuți... Vrei?

LULUȚA: Vreau ce-i vrea tu...

LEONAȘ: Haideți dar să nu pierdem vreme... și să nu deie stahia peste noi.

LULUȚA: Hai... de-acum mă-ncred în dragostea ta.

LEONAȘ (strângând-o în brațe): Draga mea Luluță!

(Împreună.)

(Arie nouă)

Ah! de-acum în fericire

Soarta vrea ca să trăiesc,

Și în dulcea ta iubire

Raiul să gălesc.

(Leonaș ridică pe Luluța în brațe și o sărută.)

Scena XX

LEONAȘ, LULUȚA, ION, GUGULIȚĂ

(Guliță și Ion intră tocmai când Leonaș sărută pe Luluța. Guliță îi îmbrăcat după modă: pantaloni foarte strâmți, jiletcă scurtă, frac cu talie și cu cozile scurte, fiong mare la cravată.)

GUGULIȚĂ (încremenit): Ai văzut, Ioane?

ION: Am văzut, cucoane.

LEONAȘ (Luluței): Cine-i sfrijitul ista?

LULUȚA: Guliță.

LEONAȘ: A!... (pufnește de râs încet).

GUGULIȚĂ (rățoindu-se): Domnule... ce făceai aici cu Luluța?

LEONAȘ (dezmierdându-l): Ce-ți pasă mățăluță, mon-siu Gurluiță?...

GUGULIȚĂ (sărind înapoi): Nu mă chem Gurluiță... da Guliță.

LEONAȘ: Ba Gurluiță.

GUGULIȚĂ: Ba Guliță, îți zic... auzitu-m-ai?

LEONAȘ: Ei... fie și Gărgăriță, dacă vrei... Ce te rățoiești așa?

GULIȚĂ: Mă rățoiesc pentru că vreau să-mi dai satisfacție... duel... auzitu-m-ai?

LULUȚA: Duel?

LEONAȘ: Gugulea băbacăi... că nostimu-i... Vrei satisfacție?... Ei, poftim o jucărică de ciocolată.

GUGULIȚĂ (zvârlind ciocolata jos): Nu mi-i foame...

LEONAȘ: Nu?... ai păpat zacuscă astăzi?

GUGULIȚĂ: Domnule... știi d-ta că eu, când mă mâniu, mă fac leu?

LEONAȘ: De care?... leu... bătut?

GUGULIȚĂ (furios): Ai auzit, Ioane?

ION (mâncând ciocolata): Îi bună, cucoane.

GUGULIȚĂ: Ba leu, paraleu... auzitu-m-ai... și ca să ți-o dovedesc, îți cer duel.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha.

GUGULIȚĂ: Ce râzi d-ta?... Vreau duel! așa să știi.

LEONAȘ: Foarte bine... cum vrei să ne batem?... de-a mingea, ori de-a baba-oarba?

GUGULIȚĂ: Ai auzit, Ioane?

ION: Am auzit, cucoane.

LEONAȘ: Dacă poștești almintere... trebuie să-ți fac cunoscut că cu pistolul am ucis mai deunăzi cinci nagâți... cu sabia zece curcani și cu pușca opt șoldani... În care număr vrei să te pun?... în rândul nagâților, în rândul curcanilor, ori în al șoldanilor?... alege...

GUGULIȚĂ (slăbind): Cu pistolul vreau să mă bat!

LEONAȘ: A!... te pui în rândul nagâților?... Prea bine... îi fi al 6-lea la număr.

GUGULIȚĂ: Ai auzit, Ioane?

ION: Am auzit, cucoane.

GUGULIȚĂ: Ba cu sabia.

LEONAȘ: Și mai bine... te-oi face curcan.

GUGULIȚĂ: Ba... cu... pușca.

LEONAȘ: Minunat... te-oi șoldăni dintr-o chiteală.

GUGULIȚĂ: Ba... cu pistolul.

LEONAȘ: Ei! hotărăște-te acu... sau nagăț, sau curcan... oricum a fi, sunt sigur că te trimit în rai cu cerga-n cap.

GUGULIȚĂ: Ai auzit, Ioane?

ION: Am auzit, cucoane.

GUGULIȚĂ (făcându-și curaj): Cu cerga-n cap?... ba tu te-i duce-n rai... Auzitu-m-ai?

LEONAȘ: Om vedea care...

GUGULIȚĂ (răcnind): Te-oi învăța eu să săruți pe Luluța...

LULUȚA: Și ce-ți pasă d-tale... cherapleșule?

GUGULIȚĂ (furios): Cherapleș!... Ai auzit, Ioane?

ION: Am auzit, cucoane... Cherapleș... (Iese după sfârșitul ariei.)

(Arie din „Chirița”: „Vai ce întâmplare”)

(Împreună.)

GULIȚĂ

Ce obrăznicie!

Stau uimit pe loc.

Și, zău, de mânie

M-am făcut chiar foc.

CEILALȚI

Vezi-l, de mânie

O-nlemnit pe loc.

Fața-i stacoșie

S-a aprins de foc

Scena XXI

Cei dinainte, CHIRIȚA

CHIRIȚA: Ce este?... Cine se sfădește?

GUGULIȚĂ: Neneacă, neneacă... ofițerul a sărutat pe Luluța.

CHIRIȚA: Domnu ofițer?... (Cunoscând pe Leonaș.) Ce-mi văzură ochii? Leonaș!

GUGULIȚĂ: I-am cerut duel.

CHIRIȚA: Duel?... să te omoare!... (Furioasă.) Ce cați aice-n casa mea, berbantule?

LEONAȘ: Ce să caut, cucoană?... o zarnacade.

CHIRIȚA: Ți-oi da eu acuși o zarnacade de nu-i putea-o duce, nerușinatule... că te dau pe mâinile jandarmilor... (În parte.) Auzi? să mă facă a crede... că-mi face curte!

LEONAȘ: Iaca ies (imitând pe Chirița), dar, te rog, nu face abuz... de slăbiciunea unei ființe sentimentabile... lasă-mă să fug... cugetul mă muștră... Ha, ha, ha. (Vrea să iasă.)

CHIRIȚA: Haiducule!...

LULUȚA: Leonaș, Leonaș... nu mă lăsa singură aici. (Aleargă lângă el.)

LEONAȘ (încet Luluței): N-ai grijă, că oi găsi eu vrun chip să vin iară.

CHIRIȚA: Ce faci acolo, giupâneaso? îți plac ofițerii?... încoace să vii... (O ia de mână și o dă deoparte.)

LEONAȘ: Adio, Chirițoaie Bârzoaie...

CHIRIȚA: Ieșit-ați azi?

LEONAȘ: Adio, zână... adio, mușun... Portretul tău nu se va dezlipi niciodată de la sânul meu... Ha, ha, ha.

CHIRIȚA: Portretul meu? (În parte.) Vai de mine!... Ce-am făcut!... M-am dat în mâinile haiducului!

(Împreună.)

CHIRIȚA, GUGULIȚĂ,

Ce obrăznicie!

Etc., etc.

LEONAȘ, LULUȚA

Vezi-i, de mânie

Etc., etc.

CHIRIȚA

Ah! ce nebunie!

Stau uimită-n loc.

Și, zău, de mânie

M-am făcut chiar foc.

(Leonaș iese pe ușa din fund, în dreapta.)

Scena XXII

Cei dinainte, afară de LEONAȘ, BÂRZOI și ION (intrând prin fund)

BÂRZOI: Ce spui, mă Ioane, de duel?... Guliță?... duel!... unde-i?... A! iacată-l... (Îl ia în brațe.) Gugulea băbacăi!... unde-i duelgiul, să-l trântesc la gros?

GUGULIȚĂ: A luat tălpășița, băbacă... l-am speriat eu.

BÂRZOI: Viteazul băbacăi, viteaz!... Da bine, Chirițo, pentru ce era să se puie în primejdie odorul?

CHIRIȚA: Pentru că a prins-o pe d-neii, duduca cea crescută în pansioane, sărutându-se cu ofițerii.

BÂRZOI: Ialei!

LULUȚA (făcându-se nebună)

Zice că era o babă,

Biată babă ș-un moșneag,

Ș-amândoi când n-aveau treabă,

Se rezemau pe toiag...

(Imitând poza moșnegilor rezemați pe toiag.) Ia, așa... și dau din cap... așa (dă din cap tremurând) unul la altul... parcă se tot mustrau... Ha, ha, ha, ha...

BÂRZOI: Iaca pozna, soro, că iar i-a venit toana nebuniei.

CHIRIȚA: Săracan de mine!... tocmai azi, în ziua logodnei?

BÂRZOI: Taci...

LULUȚA

Baba zicea: Moșulică,
Vreau o noră precum nu-i.

Moșu zicea: Băbulică,
Îți mai pune pofta-n cui.

(Râde pierdută.)

BÂRZOI: Sărmana copilă!... mult o ține când o apucă?

CHIRIȚA: Câte-o zi întreagă...

BÂRZOI: Parcă nu-i lucru curat!... Hai, Chirițo, să o lăsăm singură... poate că și-a veni în cunoștință.

CHIRIȚA: Hai... (În parte.) Zău că-mi vine și mie să nebunesc de ciuda ofițerului... Să mă ieie în trii parale... coșcoge isprăvniceasă!... Așa rușine de când sunt n-am pățit!

GUGULIȚĂ: Hai, neneacă.

CHIRIȚA: Ba, nu, Guliță... mata șezi cu Luluța de o păzește să nu facă vro nebunie... șezi cu dânsa că ți-i logodnică...

GUGULIȚĂ (în parte): Dacă mi-i logodnică, de ce-mi zice cherapleș?

(Arie „Vai ce întâmplare”, din „Doi morți vii”.)

(Împreună.)

BÂRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Sărmana copilă,

Ce patimă grea!

Mă apucă-o milă

Când privesc la ea.

LULUȚA (în parte)

Cât îmi pare bine

C-așa-i amăgesc.

Să râd, zău îmi vine

La ei când privesc.

(Cântând, Bârzoii și Chirița se trag încetișor îndărăt și
intră în odaia lor.)

Scena XXIII

GUGULIȚĂ, LULUȚA (pe canapea)

(Mică tăcere. Guliță caută să se apropie de Luluța și nu îndrăznește. Luluța îl urmărește cu coada ochiului, zâmbind.)

LULUȚA (în parte, zâmbind): Așteaptă... așteaptă... co-colitul... te-oi pune eu la cale și pe tine acuși.

GUGULIȚĂ (cu jumătate de glas): Luluță...

LULUȚA (în parte): Ce are de gând să-mi spuie?

GUGULIȚĂ (mai tare): Luluță...

LULUȚA (tresărind): Aud?... cine mă cheamă?... A!... monsiu Guliță... Ce poftești?

GULIȚĂ: Fi... Luluță, fi... nu-i frumos să lași ca să te sărute ofițerii.

LULUȚA: Eu?... care ofițer?

GUGULIȚĂ: Cel cărui am cerut duel... Nu te face-a uita.

LULUȚA: Ha!... cel care te-a făcut nagâț?

GUGULIȚĂ: Hî, hî...

LULUȚA: M-a sărutat el pe mine?... Nu-mi aduc aminte.

GUGULIȚĂ (în parte): Se vede că era într-o toană de nebunie și nu știa ce făcea...

LULUȚA: Ba... îmi aduc aminte... că ți-am zis, mi se pare... cherapleș.

GUGULIȚĂ (supărat): Iar?

LULUȚA: Da nu trebuie să te superi, monsiu Guliță, pentru că câteodată nu știu ce spun... Îmi vine așa ca o amețală cu furie... ideile mi se tulbură... ochii mi se aprind... și atunci, dacă nu m-aș stăpâni, aș bate și aș zgâria, și aș mușca pe toți.

GUGULIȚĂ (stând pe loc, în parte): Iaca... iaca!

LULUȚA: Atunci cea mai mică împotrivire mă mânie... mă turbează și, zău, mă tem să nu fac vrun păcat într-o zi.

GUGULIȚĂ (trăgându-se înapoi): Iaca!... iaca!...

LULUȚA: Da unde te duci?

GUGULIȚĂ: Mă... cheamă neneaca.

LULUȚA: Nu-i adevărat... Stai aici cu mine.

GUGULIȚĂ: D-apoi...

LULUȚA: Nu vrei?... (Făcând că se mânie.) Valeu!... iaca-mi vine... îmi vine să zgâriiu... Tare ași bate pe cineva...

GUGULIȚĂ: Nu te tulbura, că șed... (În parte.) Parcă-i o mătă.

LULUȚA: Așa mai vii la socoteală... Ian spune-mi, Guliță, știi că o să ne logodim astăzi?

GUGULIȚĂ: Știu.

LULUȚA: Și îți pare bine?

GUGULIȚĂ (cu foc): Îmi!

LULUȚA: Și mie... Nu poți crede cu ce nerăbdare aștept să fiu logodită și mai ales măritată... c-apoi atunci ai să fii toată ziua cu mine... pe mâna mea... Știu c-oi avea pe cine zgâria și mușca.

GUGULIȚĂ (în parte): Auzi, așa gust? Ba să ferească Dumnezeu...

LULUȚA: Ei, de vreme ce ai să-mi fii soțior... fă-mi puțintică curte. Spune-mi că mă iubești, că mă slăvești... că ești fericit... Dă!... să te văd.

GUGULIȚĂ (cu sentiment): Luluță... te iubesc... te slăvesc... sunt fericit...

LULUȚA: Și mă jur... zi după mine...

GUGULIȚĂ: Și mă jur.

LULUȚA: Să fac tot ce-i porunci.

GUGULIȚĂ: Să fac tot ce mi-i porunci.

LULUȚA: Parol?

GUGULIȚĂ: Parol?

LULUȚA: Da nu... eu te întreb... Parol că-i fi supus la toate?

GUGULIȚĂ: Parol.

LULUȚA: Dă-mi parola cu degetul.

GUGULIȚĂ (dându-i parola): Poftim.

LULUȚA: Bravo... așa te vreau... Acum ian cântă-mi o bucată din Lucia... știi?... frumos...

GUGULIȚĂ: Să cânt?... da... îs răgușit...

LULUȚA: Ce?... poate nu vrei?... (Îi arată unghiile.)

GUGULIȚĂ: Ba vreau (În parte.) Când ar veni neneaca să mă scape!

LULUȚA (cu nerăbdare): Hai... începe azi.

GUGULIȚĂ: Iaca încep... să-mi dreg glasul...

(Guliță cântă o bucată din „Lucia” cu un chip comic. Luluța pufnește de râs în batistă.)

LULUȚA (bătând în palme): Bravo, bravo... bravissimo!

GUGULIȚĂ (îngâmfat): Ți-a plăcut!

LULUȚA: Minunat... I! ce puișor de bărbățel o să am!... îmi sare inima când gândesc... dar, apropo, ia joacă...

GUGULIȚĂ: Cum?... să joc?... așa nitam, nisam? Ai nebunit?

LULUȚA: Ce?... nu vrei?

GUGULIȚĂ: Nu.

LULUȚA: Nu!... (Sculându-se de pe canapea.) Vină-ncoace să te mușc... să te mănânc...

GUGULIȚĂ: Vai de mine!... mare belea-i fata asta!...

LULUȚA: Te-oi învăța eu să nu vrei, când poruncesc eu... (Îi arată unghiile și dinții).

GUGULIȚĂ: Săracul de mine!... îi în stare să mă mănânce de viu... Să nu rămâie nici o bucățiță băbacăi... Luluțo... liniștește-te. (Aleargă prin odaie pe după canapea.)

LULUȚA (cârșnind din dinți): Ba nu... c-am să te mănânc...

GUGULIȚĂ: Ba nu mi-i mânca.

(Aria polcăi.)

LULUȚA: (alungând pe Guliță împrejurul canapelei)

Ba te-oi mânca.

GULIȚĂ

Ba nu, nu mi-i mânca.

LULUȚA

Ba te-oi mânca

Și nu-i scăpa.

GULIȚĂ (în parte)

Tare mi-i frică, valeu! valeu! valeu!

LULUȚA

De-a lui figură îmi vine să râd, zău!

(Împreună.)

LULUȚA (alungând pe Guliță)

Zău, te-oi mânca

Întreg, întreg eu te-oi mânca.

Și nu-i scăpa,

Tot nu-i scăpa.

GULIȚĂ (fugind)

Nu mi-i mânca

Zău nu, zău nu, nu mi-i mânca...

Că oi scăpa,

Tot oi scăpa.

GUGULIȚĂ (fugind în odaia tătâni-său): Valeu... lupu, lupu!

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha... (Iese alergând pe ușa din fund.) L-am dezgustat de logodnă.

Scena XXIV

ION, LEONAȘ (îmbrăcat în costum de bricicar)

ION (intră pe ușa din dreapta în fund): Intră, intră... nu-ți fie frică.

LEONAȘ: Da oare cuconu ispravnic acasă-i?

ION: Acasă... ai vro treabă cu d-lui?

LEONAȘ: Am, logofete Ioane... Am venit să mă jăluiesc.

ION: Bine-ai făcut... că boieru-i om drept și cu frica lui Dumnezeu; dar... adus-ai vrun peșcheș?

LEONAȘ: Ba nu... n-am știut că-i plac peșcheșurile.

ION: Nu?... apoi cară-te... N-are vreme să te primească boierul.

LEONAȘ: Da bine, logofete Ioane... unde să caut eu acu peșcheș?... păcatele mele!... Dă!... că cu toată sărăcia mea...

ION: N-ai nimică?... nici hârzob de păstrăvi?... nici caș de munte? nici căprioară? nici vro căpățână de zahăr?...

LEONAȘ: Doar nu-s băcal.

ION (la ureche): Nici bătuți?

LEONAȘ: Da bine... boierul metaherisește și?... (Face semn de numărat bani.)

ION: Huf... Ian caută bine-n pungă, că-i găsi poate vro carboanță ruginită.

LEONAȘ: O carboanță am... (Scoate o carboavă din pungă.) Unde- i ispravnicul să i-o dau îndată?

ION: Nu așa, că-i prea puțin ca să primească... almin-tere.

LEONAȘ: Cum?

ION: Așteaptă că-i vedea... avem alte tertipuri pe aici... Așteaptă.

(Iese pe unde a intrat.)

LEONAȘ (singur): Aferim ispravnic! adună și cu carboanța... Bine c-am aflat-o și asta.

ION (intră serios aducând un curcan): Vezi d-ta curcanul ista?

Acest curcan bătrân

În țară e vestit.

Din el al meu stăpân

Își trage bun venit.

Curcan plin de noroc,

El, ca nealți curcani,

Scăpând de orice foc...

A fript mulți gogomani.

LEONAȘ: Cum asta, logofete?

ION: L-am vândut pân-acum de 57 de ori pe la împri-
cinați și o slujit pân-acum de 57 de ori ca peșcheș.

LEONAȘ: Nu te pricep bine.

ION: Iaca: când vine cineva cu jalobă și cu mâinile
goale... de pildă ca d-ta... eu, din porunca boierului,
mă ațin la ușă cu curcanul, îl vând pe o carboanță... și
pe urmă duc carboanța ispravnicului, și iau iar curcanu
înapoi de la jăluitar... ca poclon... înțelegi?

LEONAȘ: Care vrea să zică curcanul ista ține până
acum 696 lei?

ION: În capăt.

LEONAȘ: Bună moșie.

ION: Îl cumperi?... ori te îndrept spre calea-ntoarsă.

LEONAȘ: Cumpăr... na carboanța.

ION: Na curcanul...

LEONAȘ: Noroc să deie Dumnezeu! (Ia curcanul și dă carboava lui Ion.)

ION: Amin... și la anu cu bine!... Mă duc să dau carboanța boierului și să-i spun că ești aici. (În parte, intrând la Bârzoii.) 58 cu asta... am s-o trec la răbuș.

LEONAȘ (singur): Așa, părinte ispravnic?... bine că ți-am aflat coțcăriile și curcăniile... Ne-om răfui mai târziu... Dar oare unde-i Luluța?... (Caută primprejur.) M-am schimbat în straie de cărucer, ca să pot iar intra aici... să mă-ntâlnesc cu Luluța... De-ar veni... am lua tălpășița amândoi pe ușa asta de din dos... Bricica mea-i la portița grădinii... ne-am sui iute într-însa și nici tătarii nu ne-ar prinde... Cine vine? A! Ispravnicul!... Ce minciună să-i durez?...

Scena XXV

LEONAȘ, BÂRZOI, ION

BÂRZOI: Unde-i jăluitorul?

ION: Iacătă-l, cucoane.

LEONAȘ (îchinându-se): Eu sunt, măria-ta.

BÂRZOI: Ce cauți?... Cine ești?

LEONAȘ: Piciu bricicarul... să nu-ți fie cu bănat, măria-ta...

(Arie din „Doi morți vii”: „Îi mare cu cei mici”)

Eu sunt vestitul Pici

Ce n-am decât un bici

Ș-un cal străin, căzut,

Ș-o bricică de-mprumut.

Dar vai ș-amar de cine

Mă ia la drum pe mine!

Îl duc în fuga mare.

Cu poșta... și mai tare...

Dar îi paveaua rea?

Da-i mușterea greu?

(Bate din bici și zice:)

„Ce-mi pasă mie... mișcă, copile.”

Nici bricica nu-i a mea,

Nici drumul nu-i al meu;

Că sunt vestitul Pici

Ce n-am decât un bici,
Din care tot pocnesc,
Cu care mă hrănesc.

BÂRZOI: Piciu bricicarul... de la Ieși?

LEONAȘ: Dar, măria-ta... știi?... din colț de la Sfântul Spiridon... Piciu bricicarul... Întrebă pe cine vrei și ți-a spune de mine... Câte jupânese cu testemeluri... câți logofiței cu vipiscă... tot Piciu îi bălăbănește hurduz-burduz, prin toate rățăcăniile... ba pe la vii... ba pe la Rădiu... ba pe la Sprăvale-babă... ba pe la clănțălărie... și tot cam pe datorie... că despre bătuți?... vorba ceea: i-a bătut vântul de mult! Și când mă trezesc!... tufă-n pungă, tufă-n buzunar... afif!... Dar ce-mi pasă!... Piciu să trăiască! treacă de la mine... că doar îs român... îs creștin... slavă Domnului!... din toți negustorii și meșterii din Ieși, numai eu am rămas din neam curat... și un biet halvițar... și un biet brahagiu... și un biet cojocar... toți ceilalți îs cu perciuni. (Toate aceste le zice foarte repede.)

BÂRZOI (astupându-și urechile): Mă!... ce daradaică hodorogită!... destul... stai...

LEONAȘ: Ha, ho... tbrrr... am stătut.

BÂRZOI: Spune acu ce cauți?

LEONAȘ: Ți-am adus un curcan, măria-ta, tocmai de la Ieși...

BÂRZOI (în parte): Auzi Piciu?... și-i curcanul meu cel de pripas...

LEONAȘ: Și mă rog măriei-tale să-l primești drept peșcheș.

BÂRZOI (făcând că se supără): Adică... fără peșcheș nu puteai să vii?

LEONAȘ: Apoi dă, cucoane... nu te supăra... obiceiul pământului.

BÂRZOI: Ei fie... dă-l la fecior.

ION (apropiindu-se de Leonaș): Adă-l încoace.

LEONAȘ: Na... (Dă curcanul lui Ion.)

BÂRZOI (încet lui Ion, de ceea parte): Unde-i carboava, hoțule?

ION (dându-i carboava pe dinapoi): Iaca. (În parte.)
Pil.

BÂRZOI (luând carboava): Bine, bine, fătul meu...
Spune acu... ce pricină ai la isprăvnicie?

LEONAȘ (în parte): Oare ce dracu să-i înșir? (Stă puțin pe gânduri.)

ION (ieșind, în parte): 58 cu asta! De-a mai ținea isprăvnicia câtăva vreme, ne suim la sută... (Sărutând curcanul.) Vai! drăguț-mi-i... mânca-l-aș fript...
(Iese.)

BÂRZOI: Ei, dă!... spune azi... că n-am vreme de pierdut... Ce ai?

LEONAȘ: Apoi... ce să am, măria-ta? Ia păcate!...
M-am pornit de la Ieși c-o actoriță... și după ce-am adus-o aici numai într-o fugă de cal... când la plată?... vrea să-mi mănânce dreptul, sub cuvânt c-am prăvălit-o de cinci ori.

BÂRZOI: O actoriță?... de la fteatru?

LEONAȘ: De-acolo... de la denia cea nemțească.

BÂRZOI: Și unde-o tras în gazdă?

LEONAȘ: La pitariu Chirculici... știi?... de la vale peste drum... Dacă-i avea bunătate să mergi d-ta să-i grăiești... ca părintele ispravnic... poate că nu m-ar lăsa păgubaș...

BÂRZOI: Bucuros, fătul meu... mă duc. (În parte.) N-am văzut niciodată actorițe... îs curios să văd ce lighioaie sunt. (Tare.) Mă duc...

(Își caută șapca.)

LEONAȘ (în parte): Călătorie sprâncenată... De-aș putea să-i depărtez pe toți de-acasă... mi-ar veni la socoteală... ca să fugim cu Luluța.

BÂRZOI: Iaca șapca... Vină cu mine, Piciule.

LEONAȘ: Mergi înainte, cucoane... că te-ajung.

BÂRZOI: Bine. (Vrea să iasă.)

Scena XXVI

LEONAȘ, BÂRZOI, CHIRIȚA, GUGULIȚĂ (acești doi ies din odaia din stânga, planul I)

CHIRIȚA: Unde te duci, frate?

BÂRZOI: Vin-acuși... Mă duc pân' la vărul Chirculici... să mă-ntâlnesc c-un ipochimen care-o tras acolo-n gazdă.

CHIRIȚA: La Chirculici?... da Chirculici s-o pornit de trii zile la moșie... ș-o pus să-i grijască casele.

LEONAȘ (în parte): Tronc!... c-am codălghit-o!...

BÂRZOI (lui Leonaș): Apoi... ce dârdâiai tu, măi bricicarule?

CHIRIȚA: Care bricicar?... (Cunoscând pe Leonaș.) Ce vād?... iar hoțu cel de Leonaș!

BÂRZOI: Leonaș?

GUGULIȚĂ: Dar, băbacă... aista-i ofițerul care-a sărutat pe Luluța.

BÂRZOI: Duelgiu?... (Lui Leonaș.) Ce însemnează dar?... grăiește... acu ofițer, acu bricicar?...

LEONAȘ: Iaca, măria-ta... Am voit să vād cu ochii cum faci dreptate în isprăvnicie... și cât țin curcanii isprăvnițești.

CHIRIȚA: Vai de mine!... că aista-i Pepelea!

BÂRZOI: Așa? care vrea să zică... ești șpion d-ta?... Apoi, așteaptă... dacă-i așa, să-ți dau o răfuială isprăvniciească pe spinare. (Strigă.) Măi jândari!

CHIRIȚA: Jândari!

GUGULIȚĂ: Jândari!

LEONAȘ: Așa-i socoteala?... apoi... ian așteptați și voi să vă-nvăț eu galopu...

(În vremea cât cântă, îi lovește cu biciușca peste picioare. Chirița, Bârzoii și Guliță sar prin casă în măsura muzicii.)

(Aria galopului)

LEONAȘ

Hi, hi, bălan... Hi, hi, jârpan.

BÂRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai ce hoț! ce fiară!

LEONAȘ

Hi, hi, bălan... Hi, hi, șoldan.

BÂRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai, că m-o pișcat iară!

Bre! ce om șugubăț!

Da șezi, măi, binișor.

LEONAȘ

Ba nu... vreau să vă-nvăț

Galopu-ntr-un picior.

Hi, hi, bălan... Hi, hi, jârpan.

BÂRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai! ce hoț! ce fiară!

LEONAȘ

Hi, hi, jârpan... Hi, hi, șoldan.

BÂRZOI, CHIRIȚA, GULIȚĂ

Vai! că m-o pișcat iară!

(Leonaș iese râzând pe unde o intrat, în vreme ce
Luluța intră pe ușa din fund.)

Scena XXVII

BÂRZOI, CHIRIȚA, GUGULIȚĂ, LULUȚA

LULUȚA: Da ce-ați pățit de săriți drăgaica prin casă?

CHIRIȚA, BÂRZOI, GULIȚĂ (sărind neconținut):
Luluță... zi-i să șadă binișor.

LULUȚA: Cine?... cui?

CHIRIȚA, BÂRZOI, GULIȚĂ (oprindu-se): Lui Leonaș.
Unde-i?

LULUȚA: Leonaș?

CHIRIȚA: Bre! ce împușcă-n lună!

BÂRZOI: Bre! ce ienicer!

GULITA: Am să-i cer iar duel!

LULUȚA: Da tăceți din gură că vă vin musafirii la masă.

CHIRIȚA: De pe-acu?... unde-s?

LULUȚA: I-am văzut intrând pe poartă... Iacătă-i.

Scena XXVIII

Cei dinainte, MUSAFIRII

(Arie din „Hârca”: „Tanana”)

MUSAFIRII

Plecăciune cucuiete!

Iată-ne că am sosit.

Hai la masă, căci de sete

Și de foame am murit.

CHIRIȚA

Mă închin și sunt voioasă

C-ați venit cu toți la masă,

Și sperez că bucuros

Îți mânca și-ți bea vârtos.

MUSAFIRII

Plecăciune cucuiete!

Iată-ne că am sosit.

Hai la masă, căci de sete

Și de foame am murit.

CHIRIȚA: Cred, boieri d-voastră, că vi s-or fi cam lungit urechile de foame, pentru că pe aici obicinuiți a mânca pe la amiază... dar noi metahirisim evropieneș-te... pe la 5; nu vă fie cu supărare... Peste o jumătate de ceas or da bucatele pe masă... Vă rog să îngăduiți.

MUSAFIRII: Sărut mâinile.

CHIRIȚA: Astăzi vreau să-mi ieu ziua bună de la d-voastră... fiindcă mă duc la Paris.

MUSAFIRII: La Paris?

CHIRIȚA: Dar... și nădăduiesc că îți chili vârtos în sănătatea isprăvnicesei d-voastre.

MUSAFIRII: N-ai nici o îndoială, cucoană.

CHIRIȚA: Însă pân' la masă... dacă poftiți câte un păhăruț de rachiu?... Ioane... adă rachiu.

(Ion intră cu o tablă plină de păhăruțe de rachiu și se duce de dă întâi cucoanei Chiriței și pe urmă pe la musafiri.)

CHIRIȚA (bând): Să trăiți... întru mulți ani... și să ne vedem sănătoși!... Bun rachiu... îi pe cursă... ca la Ieși... Poftim, boieri. Ioane!... dă la d-lui... dă la d-lui... dă și la d-lui... (Arată un musafir mai rușinos.)

(Ion, după ce dă rachiul, iese.)

CHIRIȚA: Ș-așa cum vă spuneam, boieri d-voastră... peste vro trii zile vă las cu lacrimile pe obraz... aștept numai pașaportul.

Scena XXIX

Cei dinainte, ȘARL (cu pasportul în mână, dă busta în salon)

ȘARL: Pasport?... Voilà.

TOȚI: Monsiu Șarlă?

ȘARL: Present!

(Air du „Royal tambour”)

Me voici... am sosit

Moulu, baulaut de rage

Pour câte-am pătimit,

Am pătimit dans ce voyage.

En un caroutze affreux.

On m’a conduit hurduz-burduz.

Les surugi riaient entre eux,

Disant: Draco franțuz!

(Închinându-se la Chirița)

Mais pour vous, cocona,

On irait en enfer...

CHIRIȚA (făcând tali)

Ah! vous êtes juvaer.

ȘARL (în parte, făcând semnul gamenilor din Paris)

Tiens! v’là pour toi... voilà!

Quel bonheur! am sosit

Enfin dans ce village...

Ma câte-am pătimit... etc.

ȘARL: Madame, am împlinit comision d-tale... Am scos pasport.

CHIRIȚA (cu bucurie): Unde-i?

ȘARL: Voilà.

CHIRIȚA: Dă-mi-l degrabă...

ȘARL: Pardon... trebui un farfuri... să-l prezentez pe farfuri... à la mode.

CHIRIȚA: Bine zici... Ioane!

ȘARL: Non strigat... Am găsit farfuri... Monsieur, barbat d-tale, port un duzen la surtuc. (Se apropie de Bârzoii și-i taie un bumb de la surtuc.) Vous permettez?

BÂRZOII: Ce faci, neamțule?

ȘARL: Non faci attention... Am trebuinț un farfuri... et voilà! (Arată bumbul și pe urmă pune pasportul pe dânsul ca pe un talger de-l prezentează Chiriței.)

MUSAFIRII: Ha, ha, ha, ha... a dracului franțuz!

ȘARL (în parte): Voilà une mode commode... On porte toute une vaisselle sur soi... (Tare.) Madame la baronne de Chirița...

CHIRIȚA: Merci, monsiu Șarlă... când ai ști ce mulțumire mi-ai făcut... Vous m'avez frotté le coeur avec du miel.

ȘARL: Quoi?...

CHIRIȚA: Oui... avec du miel... m-ai uns la inimă cu miere... Nous disons comme ça...

ȘARL: En moldave... suffit. (În parte.) Jolie langue!

CHIRIȚA (deschizând pasportul): Ascultați, boieri d-voastră... (Citește.) „D-nee! baroana Chirița Bârzoii, care merge peste graniță în staturile Evropei...”

TOȚI: Baroană!

BÂRZOII: Baroană!... tu... baroană?...

CHIRIȚA: De ce nu?... dacă-i moda.

GUGULIȚĂ: Neneacă... da eu nu-s baron?

CHIRIȚA: Ba și tu ești, Guliță... ești baronaș.

GUGULIȚĂ: Vra să zică și băbaca îi baronoi?

BÂRZOII: Ba... mă ferească Dumnezeu!

CHIRIȚA: Da ian mai spune-ne ceva de la Ieși, monsiu Șarlă?... Ce mai fac ieșenii?

ȘARL: Toți ieșenii s-au făcut bulangeri... chitari.

TOȚI: Pitari?

ȘARL: Parbleu!... Plămădesc glodul iarna, ca să-l înghită vara.

CHIRIȚA: Bine zici... îmi aduc aminte când am fost acolo cu Aristița și Calipsița... era să mă îneț!

ȘARL (în parte): Ah bah! un tonneau... ța flotte toujo-urs.

CHIRIȚA: Da despre teatru ce știi?

ȘARL: Est opera italian... am văzut Robert le diable!

CHIRIȚA: Nu mă nebuni... și cum o fost?

ȘARL: Formos... tare formos.

CHIRIȚA: Ei... parastuiește și nouă piesa aceea... c-am auzit că-i cu o mulțime de drăcii.

ȘARL: Dacă poroncesc madame cocona... bucuros.

(Toți se așează pe canapea și pe jilțuri. Șarl, în mijlocul lor, cântă cântecelul: „Titi à la représ, de Robert le diable”.)

TOȚI (sculându-se): Mare minune! Nemții ceia îs cu dracu, zău!

Scena XXX

Cei dinainte, ION și, pe urmă, LEONAȘ (în toaletă femeiască)

ION: Cucoane... cucoane... a venit o madamă de la Iași... și cere să intre aici.

BÂRZOI: Cine-i?

ION: Cică-i actoriță.

TOȚI: O actoriță?

LEONAȘ (intrând repede): Plecăciune, boieri... Mă rog de iertare că dau busna-n casă, nitam, nisam... dar, având treabă cu părintele ispravnic, am luat îndrăzneală... Care-i părintele?...

BÂRZOI: Supasă sluga d-tale, madamo.

LEONAȘ: D-ta să fii sănătos.

BÂRZOI: Sărut mâinile.

CHIRIȚA (în parte): Mare minune! cum seamănă cu Leonaș!

LEONAȘ: Pune-ți în gând, părinte ispravnice, că am un frate, care, de câteva zile s-a făcut nevăzut de la Iași... și pe cât am aflat de ici, de cole... am prepus că-i ascuns aici în târg... și că-i amoretat de o duducă care-i zic Luluța.

LULUȚA (în parte): De mine?

CHIRIȚA: Luluța?... și cum îl cheamă pe fratele d-tale, cheramo?

LEONAȘ: Leonaș... de nu ți-a fi cu bănat, cucoană.

CHIRIȚA: Nici cât pe-o măsură... să ierți... Și d-ta zici că ești actoriță?

LEONAȘ (făcând compliment femeiesc): La Teatru Național... să ierți.

CHIRIȚA: Să fii d-ta sănătoasă... dar cât pentru fratele d-tale... cine-a fi acela... nu avem cinste...

LEONAȘ: Bunătatea d-tale... dar, mă rog... pe duduca Luluța nu știți unde-aș putea-o găsi?

CHIRIȚA: Nu departe... Dacă vrei s-o vezi? iat-o... O logodim astăzi cu Guliță, fiul meu...

LEONAȘ: Să-ți trăiască.

CHIRIȚA (cu dispreț): Plecăciune.

LEONAȘ (care în toată vremea asta a întors spatele Luluței): A!... dumneei îi duduca Luluța? Tare-i frumoșică! Dă-mi voie, dragă, să te sărut și să te fericesc de odorul ce-ai să capeți. (Sărută pe Luluța și-i zice încet.) Eu sunt, Luluțo, eu, Leonaș... oprește logodna.

LULUȚA (țipând): A!...

TOȚI: Ce-i?

LULUȚA (făcându-se nebună): Vai de mine! se învârtește casa cu mine. Toate le văd pe dos... Iaca mătușica se dă de-a tumba... ha, ha, ha, ha...

CHIRIȚA: Kirie eleison!... că iar i-a venit nebunia... și tocmai în ceasul aista!... Luluțo...

LULUȚA: Fugiți... fugiți... dați-mi pace... că-mi vine-a mușca... Unde-i Guliță să-l zgâriu?... unde-i să-l mușc?

GUGULIȚĂ (ascunzându-se după tată-său): Nu mă lăsa, băbacă, că mă mănâncă.

LULUȚA: Ha, ha, ha, ha... Am să mă mărit cu iubitul meu, pe care-l iubesc din copilărie... Iată-mă-s la nuntă... orchestru! începe valțul, valțul!... Unde-i mirele să joc cu el?

Valsul

LULUȚA (vălsuind singură)

Tra, la, la, la, la,

Tra, la, la, la, la,

Astăzi chiar mă mărit,

Mă mărit, mă mărit!

Tra, la, la, la, la,

Tra, la, la, la, la,

Chiar astăzi mă mărit

Cu al meu iubit.

(Se oprește din joc, plângând.)

Ah, ah, ah, ah, ah, ah,!

Dragul meu nu mă vra...

CORUL

Sărmana, vai de ea! (bis)

LULUȚA (râzând)

Ha, ha, ha, ha, ha, ha!

Ba mă vrea, ba mă vrea.

CORUL

Sărmana! vai de ea!

Vai de ea!

(Împreună.)

LULUȚA (jucând)

Tra, la, la, la, la,

Tra, la, la, la, la,

Astăzi chiar mă mărit,
Mă mărit, mă mărit...
Tra, la, la, la, la,
Tra, la, la, la, la,
Chiar astăzi mă mărit
Cu al meu iubit.

CORUL

Sărmana fată!
Priviți-o, iată,
Iată c-a-nebunit,
Nebunit, nebunit!
Sărmana fată,
Mai bine-ndată,
Îndată-ar fi murit,
Ar fi murit!

(Luluța se aruncă în brațele lui Leonaș.)

LULUȚA: A!... iaca logodnicul meu... iată-l, iată-l!

CHIRIȚA: Cine?... Madama?... logodnic!... (Către mu-
safiri.) S-o pierdut de istov!

LULUȚA (țipând): Aista-i, aista-i... vreau să mă mări-
tați cu dânsul... că de nu... nebunesc...

CHIRIȚA: Să te mărităm cu madama?... altă belea
acu!...

ȘARL: No... faceți caprisu Luluței... non trebuie con-
trarier un malade.

CHIRIȚA: Bine zici, monsiu Șarlă... Ei... fie, Luluță dragă... dacă ți-i drag dumnealui?... ie-ți-l... Noi ți-l dăm. (Către Leonaș.) Mă iartă, madamă, că te supăr...

LEONAȘ: Da unde, cucoană!... dimpotrivă...

LULUȚA: Dacă mi-l dați... logodiți-mă acu îndată cu el.

CHIRIȚA: Fie ș-acu, numai nu te tulbura... (Către Leonaș.) Madamă... facem abuz de bunătatea d-tale... dar apoi vezi în ce stare-i biata copilă... Fii bună, te rog, și primește a te logodi cu dânsa... ne-i îndatori peste măsură.

LEONAȘ: Cu mare bucurie... Cea mai mare dorință a mea este ca să vă îndatoresc... poftim inelul meu.

CHIRIȚA: Foarte mulțămesc... Luluțo, iaca inelul d-sale... dă-i acum pe-al tău... și să vă fie logodna într-un ceas bun... amin!

(Leonaș și Luluța schimbă inelele.)

LULUȚA (veselă): M-am logodit... m-am logodit! De-acum ziceți să cânte muzica... să-nceapă balul... la bal... la bal...

CHIRIȚA: Bal înaintea mesei?

ȘARL (încet Chiriței): Ne la contrariez donc pas... puisqu'elle est folle. (Tare.) En avant la contredanse.

CHIRIȚA (căutând cu dragoste la Șarl): Fie, monsiu Șarlă... Vous serez mon cavalier?

ȘARL (în parte): Crac.

CHIRIȚA: Hai, boieri... să vă văd...

(Orhestrul cântă contredansul. Chirița joacă cu Șarl, în față cu Guliță, care joacă cu Luluța. Leonaș slujește de damă lui Bârzoii și joc amândoi vis-à-vis cu doi musafiri. Musafirii mai în fund.)

TOȚI (jucând)

Ah, ce plăcere de-a juca

Și de griji a scutura.

CHIRIȚA

Ah! monsiu Șarlă... te rog, îmi spune

Dacă joc frumos cancan?

ȘARL

Ah! que des graces! Joci de minune

(în parte) Elle danse comme un ours blanc.

TOȚI

Ah! ce plăcere de-a juca

Și de griji a se scutura.

CHIRIȚA: Destul, c-am obosit!

LEONAȘ (strângând pe Luluța în brațe): Ah! dragă Luluță... deacum ești a mea și nimic nu ne mai poate despărți...

CHIRIȚA (către musafiri): Vezi, dacă-i actriță... cât de bine-și gioacă rolul.

LEONAȘ: De-acum festa-i jucată; pot să m-arăt fără grijă.

CHIRIȚA: Festa?... ce vra să zică asta?

LEONAȘ (scoțându-și capela): Mă cunoști, Chirițoaie, cine sunt eu?

CHIRIȚA, BÂRZOI, GULIȚĂ: Leonaș!

LEONAȘ: Eu!... v-am jucat-o bună?

CHIRIȚA (căzând pe un scaun): Ah! ne-o jucat-o, Pepelea!

BÂRZOI: Ian stăi, moțpane... dacă-i pe feste?... apoi să ți-o joc eu mai sărată și mai chipărată... doar am puterea-n mână... doar îs ispravnic!...

LEONAȘ: Ba te șterge pe guriță, boierule... Iaca demisionul d-tale.

(Îi dă un pachet.)

BÂRZOI: Demisionul?

LEONAȘ: Așa... mai dinioare am primit un plic de la directorul Departamentului, care mi-i prieten, și înăuntru am găsit demisionul d-tale.

BÂRZOI: Da să n-am parte de Chirița dac-am gândit vrodată să-mi dau demision. (Citește:) „Demisionul ce ai dat din postul de ispravnic se primește... și se poruncește d-tale ca să încredințezi trebile ținutului d-sale d-lui Leonaș, noul diregător.” - Am sfeclit-o! (Cade pe un scaun de altă parte.) Da bine... pentru ce?... care-i pricina?

LEONAȘ (încet): Curcanul cel bătrân ți-a jucat festa... Ce să faci?... s-a trecut vremea curcanilor!... Iar cât pentru logodna mea cu Luluța, de nu-i încuviința-o acu îndată... spun lui Piciu bricicarul să deie jalbă că i-ai luat o carboavă chiar de haram.

BÂRZOI: Încuviințez... încuviințez, numai taci.

CHIRIȚA (pe gânduri): Să-mi treacă pintre degete bunățate de zestre?... nu se poate... (tare) nu se poate!

LEONAȘ (încet, Chiriței): Ba se poate, căci almintire... l-oi ruga pe prietenul meu, pe ofițerul cel de azi-dimineață, să arate portretul d-tale lui Bârzoii... Se poate acum?...

CHIRIȚA (plecând capul): Se poate!

LEONAȘ: Care vra să zică... toate s-o pus la cale... Acum, boieri d-voastră, fiindcă un ispravnic trebuie să fie un om așezat... vă poftesc la nunta mea cu duduca

Luluța. Dumneei cucoana Chirița și cuconul Grigori, preaiubitul ei soț, s-au primit a ne fi nuni mari... așa este?

BÂRZOI, CHIRIȚA (zâmbind mânzește): Cum nu?... cu mare bucurie.

LEONAȘ: Cât pentru monsiu Guliță, dacă tot voiește duel?

GUGULIȚĂ: Bai!

ȘARL: Comment! tu refuses, malheureux!

GUGULIȚĂ (cu nerăbdare): Qu'est ce que vous voulez?... Omorision?

ȘARL: Fricosion... va! (În parte.) Quel petit crétin!

ION (intrând): Cucoană... să deie bucate?

CHIRIȚA: Strigă să deie.

ION (la ușa din fund, strigă chiuind): Mă Postolachi... mă!... dă bucate la masă... mă!

CHIRIȚA: Carnacsî, că ne-ai asurzit! Boieri d-voastră... poftim... dle Leonaș, ce-a fost s-a trecut... nădăjduiesc că nu ne-i refuza de-a șede cu logodnica d-tale la masă.

LEONAȘ: Dimpotrivă, cucoană dragă, (încet) și drept dovadă că sunt prietenul d-tale, poftim portretul.

CHIRIȚA (încet, luând portretul): Să-ți spun drept... mare comedian ai mai fost!

LEONAȘ: Apoi... nu știi că lumea-i un teatru plin de comedieni?

CHIRIȚA: Bine zici... blagoslovită să-ți fie vorba!... tocmai asta era s-o spun și eu d-lor-sale... (Arată publicul și înaintează spre el.)

Credeți-mi mie; cei mulți în lume,

Fie din Londra sau din Focșeni,
Fie cu stare, cu rang, cu nume,
Joc ades roluri de comedieni.

Cela ce strigă că țara pierе
Pân' ce apucă vreun ciolan
Și, cât îl roade, stă în tăcere...

Cine nu-l știe că-i comedian?

GULIȚĂ

Cel care vecinic se tot fălește...
Că-i de neam nobil cât un sultan...
Și-n fapta-i neamul și-l necinstește...
Îi prost sărmanul! prost comedian!...

ȘARL

Celui qui tourne cum bate vântul,
Fiind azi jidov, mâini moldovan...
Est un... non trouve au juste cuvântul;
Une girouette... un comedian.

LULUȚA

Cela ce caut-o zestre mare,
Deși el poate nu face-un ban,
Și zice fetei că-i dragă tare...
Are iubire de comedian.

LEONAȘ

Cel care jacaș fiind de moarte
A luat pielea de pe sărman...

De-l vezi deodată blând, smerit foarte...

Să fugi de dânsul că-i comedian.

CHIRIȚA

Astfel e lumea... o comedie!

Iar noi, artiștii care-o jucăm,

N-avem dorință alta mai vie

Decât aplauzi să merităm.

TOȚI

Astfel e lumea... o comedie!

Etc., etc., etc.

(La sfârșitul cupletelor ușile din fund se deschid și toți se pornesc spre masa care se vede dincolo de ușă.)

(Cortina cade.)

Despot Vodă

Legendă istorică în versuri – 5 acturi și 2 tablouri

PERSONAJELE

ALEXANDRU LĂPUȘNEANU, Domn Moldovii, 50 ani

RUXANDRA DOAMNA, soția lui Lăpușneanu, 25 ani

DESPOT-ERACLID, competitor tronului Moldovii, 30 ani

MOȚOC VORNICUL, boier conspirator, 55 ani

ANA, fiica lui, 20 ani

MAICA FEVRONIA, sora lui Moțoc, 50 ani

TOMȘA, boier neaș, 40 ani

ILIAȘ, copilul lui Tomșa, 14 ani

SPANCIOC, boier, 35 ani

HARNOV, boier, 45 ani

STROICI, boier, 25 ani

TOROIPAN, boier, 25 ani

CIUBĂR-VODĂ, 45 ani

ALBERT LASKI, palatinul Siradii, 55 ani

CARMINA, soția lui Laski, 30 ani

ROZEL, aventurier francez, 25 ani

SOMMER, poet german, 25 ani

ANTON SECUIUL, șeful secuimii din Ardeal, 30 ani

PISOZKI, comandant castelului de la Zips, 30 ani

TOMA CALABAICANUL, om de încredere al lui Lăpușneanu, 40 ani

AHMED BAIRACTARUL, trimis al lui Soliman Sultanul,
40 ani

LIMBĂ-DULCE, plăieș, 30 ani

JUMĂTATE, idem, 30 ani

UN ȚĂRAN

O ȚĂRANCĂ

ȚĂRANI, TÂRGOVEȚI, BOIERI, OSTAȘI

ROMÂNI, MERCENARI, UNGURI,

FRANCEZI, LEȘI, NEMȚI etc., CĂLUGĂRI

(Drama se petrece la anii 1558-1561.)

NOTĂ: Versurile precedate de semnul * pot să nu fie
declamate în cursul reprezentațiilor (V. A.)

ACTUL I

Culmea Carpaților ce desparte Bucovina de
Transilvania.

Un brad, în dreapta. Panorama de munți, în fund.

Scena I

JUMĂTATE, LIMBĂ-DULCE

JUMĂTATE

(rezemat de brad, cântă)

Frunză verde de stejar,

Sus pe munte, la hotar,

Zi și noapte stau pândar...

LIMBĂ-DULCE

(vine din stânga, obosit, aducând un fedeleș pe umăr)

Uf! Iată-mă pe culme cu fedeleșu-n spate!

JUMĂTATE

Venit-ai, Limbă-Dulce?

LIMBĂ-DULCE

Venit, măi Jumătate,

Dar cad de oboseală... Știi tu că dintr-un zbor

Sunt zece mii de stânjeni de-aici pân' la izvor?

JUMĂTATE

Or fi, dar apa-i bună... Iar s-o cercăm de-i rece?

LIMBĂ-DULCE

(dându-i fedeleșul)

Na.

JUMĂTATE

(bea)

Adă... A!!

LIMBĂ-DULCE

Îți place?

JUMĂTATE

La inimă chiar trece..

Cu minte zicea tata: Dă-mi, Doamne, orice-oi vrea,

Iar mai cu seamă apă ușoară-n cale grea.

LIMBĂ-DULCE

Nu se temea de broască, era voinic moș Tincă,

Dar tatii-i era groază de apă... și-n opincă.

Iar bei?

JUMĂTATE

Încă o dușcă... Mă arde setea-n piept.

LIMBĂ-DULCE

Bețiv mai ești!

JUMĂTATE

Gândește... de ieri de când te-aștept!

Pe astă culme goală, încredințată nouă,

Mâncăm răbdări prăjite și bem numai când plouă;

Cât despre somn...

LIMBĂ-DULCE

Nici vorbă... Pândarului e scris

C-un ochi închis să doarmă, și celălalt deschis.

(Răsună codrul de un bucium în stânga.)

JUMĂTATE

Un bucium se aude în codri... Ce-o fi oare?

LIMBĂ-DULCE

Boierii din Suceava fac astăzi vânătoare.

I-am întâlnit devale cu patru urși blăniți,

De somnul cel mai vecinic tuspatru adormiți,

Și mai era cu dânșii... mult am mai râs văzându-l...

Un soi de hop-peoparte cu portul și cu gândul,

Numit Ciubăr și Vodă. (Se îndreaptă spre fund.)

JUMĂTATE

Știu, un nebun de soi

Cu visuri de domnie, cum sunt mulți pe la noi.

LIMBĂ-DULCE

Dar ce văd colo-n vale, în țara ungurească?

JUMĂTATE

Ce vezi?

LIMBĂ-DULCE

O ceată-ntreagă cu haină husarească.

JUMĂTATE

Mulți-s?

LIMBĂ-DULCE

Mai mulți de zece, mai mulți și vin merei...

Dar ceata se oprește... Iată! doi dintre ei

Descalcă și-n grabă apucă pe cărare

La deal... îi vezi?

JUMĂTATE

Văd... Iată-i ajunși sub dâmbul mare...

Țin sfat și iarăși pleacă... Or fi niscai fugari

Ce vor să treacă-n țară.

LIMBĂ-DULCE

Ce-or fi, maghiari, tătari,

Să-i prindem.

JUMĂTATE

Dar, să-i prindem, căci noi suntem de pază

Aici, la pragul țării... Feri, măi, să nu te vază.

LIMBĂ-DULCE

Știi ce? Hai de pe culme pe ei să ne-aruncăm.

JUMĂTATE

Ba nu; la pândă-aice mai bine s-așteptăm.

Vin' cole, după stâncă.

LIMBĂ-DULCE

Ce pândă? Lupta-i dreaptă:

Ei doi, noi doi!... nu-ncape nici pândă, nici...

JUMĂTATE

(oprindu-l)

Așteaptă,

Nu fi nătâng, ascultă...

LIMBĂ-DULCE

Române, doi și doi...

JUMĂTATE

Ascultă, -ți zic.

LIMBĂ-DULCE

Ce?

JUMĂTATE

Care-i mai mare dintre noi?

LIMBĂ-DULCE

Tu... fie pe-a ta voie... așa n-ar fi dreptate

Cu doi voinici să lupte un om și... Jumătate.

(Ies amândoi prin dreapta.)

Scena II

DESPOT, LASKI

LASKI

(după culme, în fund)

Despot, ajuns-ai?

DESPOT

(sărind pe culme)

Iată!

LASKI

(ivindu-se)

Ha! iată-mă și eu.

Greu e suișul, frate!... Dă-mi mâna.

DESPOT

Ține.

LASKI

(sărind pe scenă)

Greu!

Uf!... Caldu-i!... de m-ai stoarce ai face, zău, o baltă.

(Se pune jos la rădăcina bradului.)

A fost un timp odată când stânca cea mai naltă

Mi ți-o urcam eu, Laski, ca cerbul cel ușor.

Acum simt ca o cange înfiptă în picior,

Și pare că mă trage...

DESPOT

La deal?

LASKI

Ba nu, la vale.

DESPOT

Oricum, ești verde încă și ai oțel în șale.

LASKI

Așa-i!... Mă simt, zău, încă puternic cât un tun.

Mi-e dragă lumea, frate, și-mi place traiul bun.

Eu nu sunt ca evreii ce zic că viața-i lungă

Sau scurtă, măsurând-o pe banii lor din pungă.

Eu zic: Hei! deie Domnul mulți ani ca să trăim

Și planurile noastre curând să le-mplininim.

(Se scoală și se primblă pe scenă.)

Iată-ne-ajunși cu bine pe naltele hotare

Ce zac între Moldova și țările maghiare,

Loc trist, de lupte crunte, cu sânge plămădit,

Căci fiarele-s cumplite, dar omu-i mai cumplit!...

Privește colo-n față, în zarea luminată:

Ca mantie regală, frumoasă și bogată,

Apare-n ochii noștri Moldova, dulce rai,

Comoară nesecată de bun și dulce trai.

Ea are grâu, și miere, și vinuri, ah! ce vinuri!

Toiag de bătrânețe, viu balsam pentru chinuri.

Și are mii de nade a scumpelor plăceri,
Copile, ah! ce copile!... muieri, ah! ce muieri!
Îți fură ochii, mintea, și inima ți-o fură
C-o rază de sub geană, c-un zâmbet de pe gură.
Și însă moldovenii orbi, crunți, nepăsători,
Stropesc ades cu sânge grădina lor de flori.

DESPOT

Cum e stăpânul casei așa-i și grădinarul?

LASKI

Așa, căci Lăpușneanul... el mână astăzi carul.

DESPOT

El bate-n boi.

LASKI

O! Despot, pe acest mănos pământ
Domnea odinioară un domn viteaz și sfânt,
Un Ștefan! leu năprasnic a cărui largă gheară
Rupea cumplit dușmanii și-n țară, și-n afară.
Pe vremea lui boierii ostași erau, ostași
Cum n-au mai fost!... Acuma nepoții lor trufași,
Mici râvnitori de tronuri, seci, răi, ieșiți din minte,
Păgâni prin a lor fapte, s-ating de cele sfinte,
De sceptru, de moșie, de neam și de popor,
Iar țara, muma, piere gemând sub talpa lor.

DESPOT

Cu Vodă Lăpușneanul ei astăzi nu se-mpacă?

LASKI

Nu! n-ar putea nici dracul pe tron ca să le placă.

DESPOT

Le trebuie, se vede, un domn căzut din cer?

LASKI

Ba mai degrabă-un... Despot cu brațul lung de fier,

Să bată, să apese pe dârza lor cerbice

Și-n capul lor sămânța de vrajbă să o strice...

Și iată de ce, frate, primit-am bucuros

Ca să ajut avântu-ți de dor ambițios.

Sunt leah; cu moldovenii în veci n-am împăcare,

Tu cauți un tron, Despot?... eu caut răzbunare!

(Dându-i mâna.)

Fii domn!

DESPOT

Prea bine, însă nu crezi mai nimerit

Ca fierul, deocamdată, să fie... poleit,

Și mâna zdrobitoare să fie deocamdată

Ascunsă-ntr-o mănușă?

LASKI

Ca laba cea șireată

Ce unghia-și ascunde?

DESPOT

Întocmai.

LASKI

Minunat.

Bravo!... mănușa... laba... pricep, ești diplomat.

În arta de capcane ești meșter cu ispită...

DESPOT

(zâmbind)

Am fost crescut la Roma, în școala iezuită.

LASKI

Ești om cu două daruri: sub haina de oștean

Porți inimă vitează și cugetul... viclean?

Așa spunea Carmina, când ea glumea cu tine.

DESPOT

Ah! cât a fost de bună soția ta cu mine!

Eu, un pribeag din lume, un zvânturat străin,

În casa ta mănoasă căzut chiar din senin;

Eu, piatră nestemată din splendidă cunună,

În pulbere zvârlită acum de-o rea furtună!...

Ah! Laski, multă lume călcat-am pribegind,

Luceferi mulți în cale-mi văzut-am strălucind,

Dar suflet bun și nobil ca scumpa ta soție

Eu n-am văzut, mă crede, la nici o-mpărăție.

LASKI

Așa-i c-am avut parte în lume de noroc?

Carmina-i jună, însă de juni ea-și bate joc,
Și numai pentru mine suspină ea.

DESPOT

(în parte, zâmbind)

Sărmanul!

LASKI

Ș-apoi încă-o virtute: urăște pe sultanul.

DESPOT

În toate-i dar perfectă?

LASKI

(cu mândrie)

În toate!

DESPOT

Om fericit!

Nimica nu-ți lipsește din câte ai dorit.

Mărirea? te alintă ca pe-un copil în fașe.

Tu stăpânești în pace mulțime de orașe.

Ești cap, ești om de cârmă, neștiutor de frâu.

Averea?... la picioare-ți lin curge ca un râu.

Norocul?... o soție frumoasă, iubitoare,

La Zips, castelul falnic îți luce ca un soare,

Pe inima-i spaniolă lipindu-te iubit...

Om fericit ești, Laski, de trei ori fericit!

Iar eu, o biată frunză pe vânt în veci purtată,

Putea-voi rădăcină să prind în loc vrodată?

Mă cheamă viitorul la el...

LASKI

Aleargă dar

La glasul lui, și fie-ți mersul nu în zadar.

Colo, jos, în Suceava găsi-vei răzvrătirea,

Clocind și pregătindu-ți mărirea sau pieirea.

Fii om, mergi!

DESPOT

Dar! voi merge... Născut pe-al mării mal,

Deprins sunt din pruncie să lupt cu-al mării val.

Voi ști să-nfrunt eu soarta.

LASKI

Înfrunt-o bărbătește;

Iar dacă ea de tine ar râde muiereste,

Găsind că nu ești vrednic de-a fi ce zici c-ai fost,

Atunci din nou la mine să cauți adăpost.

Eu pentru tine, Despot, aici am întins nada.

Acum îți zic: La luptă, izbândă, iată prada!

Moldova-i o comoară!... ferice-ar fi de ea

Să cadă cu-a ei scule pe mâna ta... ș-a mea.

Pas! eu te las, adio, și s-auzim de bine.

(Se îndreaptă spre fund.)

Când îi fi mare, Despot, să te gândești la mine.

DESPOT

Adio, Laski... Viața e plină de furtuni.

Tu cu a ta soție să faceți rugăciuni

Pentru Despot.

LASKI

(coborând culmea)

Adio. (Dispare.)

DESPOT

Ba nu... la revedere.

Scena III

DESPOT

(se primblă pe scenă și privește cu mulțumire împrejurul lui)

A!... iată-mă-n Moldova!... măririi, averi, putere,
 Aici sunt partea celui ce știe-a zice: vreu!
 Eu vreu!... de-acum ajute-mi în plin norocul meu.
 Eu, slugă-odinioară lui Iacob Eraclidul,
 Dar nobil prin avântul sufletului ca Cidul;
 Eu, bulgăr de aramă schimbat în aur; eu,
 Fiu de pescar din Creta, purtat în zborul meu
 Prin Spania, Lehia, Germania și Franța
 Cu-a mea soție, spada, cu sora mea, speranța,
 Azi vin și pun piciorul pe-acest pământ român
 Și zic: Moldovo, -n mine cunoaște-al tău stăpân!
 Deci pune-ți mari podoabe, frumoasa mea mireasă,
 Să faci cu mine-o nuntă de mândră-mpărăteasă.
 Îmbracă-a tale haine țesute-n mii de flori,
 Încinge curcubeul alungător de nori
 Și-ntinde pe-ai tăi umeri, în zi de sărbătoare,
 Hlamida ta ce poartă o lună, -o stea ș-un soare...
 Acum a sosit timpul, de fericire plin,
 Ca să-ți alegi un mire viteaz, măreț, străin,
 Un mire din Bizanța, cum se cuvine ție,

Ca să fondăm aice greceasca dinastie.
E timpul, o! Moldovo, uniți noi amândoi,
Să facem visuri, planuri și fapte de eroi,
Să ștergem umiliința din fruntea creștinească,
Să liberăm Bizanța și patria grecească!
Întreaga lume-așteaptă să vadă-n răsărit
Un soare nou, cu raze de foc, pe cer ivit.
Să ardă semiluna cât nu e lună plină
Și planta cea păgână s-o sece-n rădăcină.
Eu fi-voi acel soare aprins de Dumnezeu.
Și tu, Moldovo scumpă, tu fi-vei cerul meu!
A! tremure Osmanul sub paloșul dreptății
La răcnetul lui Despot și al creștinătății,
Căci azi începe ziua creștinei re-nvieri,
Căci jur a fi eu, Despot, stăpân acestei țări...
(Pleacă și iese în dreapta.)
(Notă. — Bucium și glasuri depărtate în stânga.)

Scena IV

**MOȚOC, TOMȘA, SPANCIOC, STROICI, HARNOV,
TOROIPAN, VÂNĂTORI**

(aducând cerbi și urși uciși)

STROICI

(intră din stânga, examinând pe jos urme de fiare)

Pe-aici a trecut cerbul.

(Intră Toroipan.)

Vezi urma, Toroipane?

TOROIPAN

Văd, iaca!... Tomșa, Harnov, Moțoc, Spancioc,
Șoimane,

Veniți!

(Boierii intră, în costume de vânători.)

Stroici copilandrul, abia scos din pelinci,

A dat de urme...

TOȚI

Urme de cerb?

TOROIPAN

(râzând)

Ba, de opinci.

Era încălțat cerbul.

(Toți râd înaintând pe scenă. Vânătorii ce aduc vânatul se opresc în fund.)

MOȚOC

Stroici este copil încă.

El, câte păsări vede...

TOROIPAN

Le prinde și mănâncă.

STROICI

M-am înșelat întocmai ca vărul meu Spancioc

Când te-a luat pe tine de urs, ca moș Moțoc

Când te-a luat de bivol, și chiar, zău, ca și tine

Când te crezi om.

TOROIPAN

Ia seama cu cine grăiești...

STROICI

Cine?

Măi, pane Toroipane, gorunu-i nalt și gros,

Securea-i mică, însă gorunul cade jos.

TOROIPAN

Ia seama, -ți zic.

(Stroici și Toroipan scot paloșii. Harnov îi desparte.)

MOȚOC

(intervenind)

Ajungă atâte vorbe goale.

SPANCIOC

Hei! de și-ar sparge capul, ce de mai hârbi de oale

Ar zbura-n vânt!

MOTOC

Așa e, Spancioc, dar, fătul meu,

Stricatul este lesne și dresul este greu.

Noi am plecat de-acasă voioși în vânătoare

Prin munți, la cerbi, la iepuri, la urși, la căprioare.

Din jalnica Suceavă cu toții am ieșit,

Să răsuflăm un aer mai viu, mai răcorit,

Să azvârlim în vânturi gâlceava și aleanul,

Să mai uităm în pace de Vodă Lăpușneanul,

Iar nu să facem certe.

SPANCIOC

Moțoace, în zadar

Cutreierat-am munții chiar până la hotar,

Sărind din stâncă-n stâncă prin dealuri și vâlcele,

Și nopțile pe iarbă dormind sub brazi, la stele.

Eu unul pretutindeni zăresc trecând, zburând,

O umbră urâcioasă muncită de-un rău gând

Ce tainic printre arbori se furișă-n tăcere

Și cu doi ochi de ură ne fulgeră.

MOTOC

Părerere,

Spancioc!... tu ești lunatic, ți-e frică de strigoi,

De iele, de vântoase, de stafii, de moroi,

Și ai ajuns acuma în mintea-ți visătoare
 Să faci din Lăpușneanul o umbră pânditoare...
 Nu-i umbră-acel ce mușcă din sânul bieteii țări,
 Nu, chinurile țării nu-s umbre de dureri.
 Nu-i umbră tirania călare pe robie!
 Da-i umbră, tristă umbră a noastră bărbăție,
 Căci de-am avea vroință și inimi de oțel,
 Tiranul... vai! nici umbră n-ar rămânea din el!

TOMȘA

Moțoace, ești prea aspru, și asprele-ți cuvinte
 Îmi par nepotrivite cu vârsta ș-a ta minte.
 Privește împrejuru-ți cu ochi mai bărbătești
 Și spune nouă-n față: de cine te-ndoiești?

De mine?

MOȚOC

Ba nu, Tomșa.

SPANCIOC

De mine?

MOȚOC

Niciodată.

STROICI

De mine?

MOȚOC

Nu, copile, ai inimă curată.

HARNOV

De mine, dar?

MOȚOC

Nu, Harnov.

TOROIPAN

De mine?

MOȚOC

Nicidecum.

Nu mă-ndoiesc de nime, boieri, dar...

TOMȘA

Spune-acum

Pe-a cărui frunte astăzi vezi scrisă mișelia

Când este-anevoiuță de-a-și apăra moșia?

O! vornice Moțoace, năprasnic luptător,

De domni ce nu-ți plac ție dibaci răsturnător,

Care-ai văzut atâtea ș-atâtea zile rele,

Răspunde verde-n ochii-mi: în cumpenele grele

Găsit-ai vreodată român nepăsător

Când draga lui moșie îi cere ajutor?

Nu, nu! în lumea largă și care ne-nconjoară

Mai lesne tu găsi-vei un vultur mort ce zboară,

Un grec fără trufie, un deal fără suiș,

Copaci fără de vârfuri, văi fără' de coborâș,

Decât, atunci când țara e la neîndemână,

O lipsă de-ndrăzneală în inima română.

TOȚI

Așa e, Tomșa.

MOȚOC

Tomșa, îmi place să te-ascult

Când ne grăiești tu astfel... și voi, îmi place mult

Să văd a voastre fețe aprinse de-acea pară

Ce falnic izbucnește din dragostea de țară.

A! simt o nouă viață intrată-n al meu sân

Când întrevăd sfârșitul tiranului hain...

Acest stolnicul Petre, un om de rând, un stolnic

Ce până la domnie s-a prefăcut nevolnic,

Puhoi fără-obârșie, uitat-a cine-a fost...

Să te ferească cerul de mintea celui prost!

El calcă deopotrivă cu-o oarbă nepăsare

Pe capul celui smerin, pe fruntea celui mare,

Și taie, schingiuieste, și trece prin popor

Ca viforul de gheață ce cade pe-un ogor.

Priviți: e țara plină de tristele-i victime,

Ologi, ciuntiți, orbi, mizeri, sluțiți de-a lui cruzime,

Încât, de-a sta calăul mult timp domnind aici,

O să prefacă neamul în turmă de calici!

HARNOV

(în parte, arătând pe Moțoc)

Amară-i este limba de când nu-i la putere.

Așa turbează viespea când nu mai are miere.

MOTOC

Ce mormăiești din buze tu, Harnov, într-ascuns?

Îți place Lăpușneanul? cu el nu ți-e de ajuns?

HARNOV

Ba... însă-aș zice-o vorbă...

TOMȘA

Eu nu știu ce ai zice,

Dar zic eu, Ștefan Tomșa, cu cerul față-aice,

Că mie nu-mi priește și țării nu-i doresc

Un domn, supusă slugă a craiului leșesc,

Un om a cărui frunte când mândră, când pălită,

Stă dârză-n sânul țării ș-afară umilită.

Această țară-a noastră nu știe-a slugări;

Ea lasă altor neamuri pe brânci a se târî.

De însuși Ștefan-Vodă Moldova e deprinsă

Să ție mai sus capul cu cât e mai învinsă.

Deci piară orice procler, țăran, vecin, stăpân,

Pe tron, sub tron, oricine nu știe-a fi român!

MOTOC

Deci piară Lăpușneanul cu-ntreaga-i seminție!

SPANCIOC

Prea bine, dar pe cine să-l punem la domnie?

E lesne-a schimba domnii, bătrânii însă spun:

Schimbare de domnie, fălire de nebun.

MOȚOC

Cum? tu, Spancioc, om tânăr, cu mintea luminată,

Te-nchini la vorbe proaste din timpi de altădată?

SPANCIOC

Mă-nchin și cred, Moțoace, în datini strămoșești

Ca-n dogmele preasfinte a legii creștinești;

Cred că treptat se pierde a neamului ființă

Când el se depărtează de-a bunilor credință.

Dar! cred că astă țară, lipsită de noroc,

Sătulă-i de-a fi astfel tot scoasă-n iarmaroc,

De-a trece ca o vită din mână-n altă mână,

Și Zimbrul să ajungă un bou ce toți îl mână.

E rău cu rău, se zice, dar mai rău fără' de rău!

Și când privesc în juru-mi, Moțoace, nu văd, zău,

Menit pentru domnie din noi toți nici pe unul,

Doar numai Ciubăr-Vodă, Ciubăr-Vodă nebunul,

Și, de vă place vouă, nu mie-ntr-adevăr,

Nu-mi place să văd tronul ascuns sub un ciubăr.

MOȚOC

Spancioc, ești bun de glumă, dar gluma-ți câteodată...

SPANCIOC

Rostește adevărul?

MOTOC

Ba-i groasă și prea lată.

STROICI

Dar unde-i Ciubăr-Vodă? Noi l-am uitat de tot.

TOROIPAN

Lăsatu-l-am în codru călare pe un ciot,
Crezând că se găsește pe Ducipal călare
Și intră în Suceava ca domn cu îngâmfare.

SPANCIOC

Sărmanul! încă unul cu gărgăuni domnești.
Aceasta-i trista boală a minții românești!
(*Ciubăr strigă speriat în stânga.*)

CIUBĂR

Săriți! ajutor!

TOȚI

Ce e?

MOTOC

Ciubăr strigă-n pădure.

Aleargă, Stroici.

SPANCIOC

Cu urșii s-o fi-ntâlnit la mure.

CIUBĂR

Săriți! mă mănca ursul!

SPANCIOC

O! trist al lumii curs!

Cătam un domn, și domnul e-n laba unui urs!

(Toroipan, Stroici și alți vânători ies repede în stânga.)

MOTOC

(în parte)

În contra tiraniei lui Lăpușneanul ura

Crește și la toți umple și inima și gura.

Răzvrățul e în aer ca fulgerul în nori.

Răbdare...

SPANCIOC

(privind în stânga)

Ciubăr vine adus de vânători.

Scena V

Cei dinainte, CIUBĂR-VODĂ (purtând hlamidă peticită și stemă de hârtie poleită, intră susținut de Stroici și de Toroipan)

TOROIPAN

N-ai grijă.

CIUBĂR

(slab)

Ah!

MOȚOC

Ce este?

STROICI

Nimic... l-am găsit față

C-un urs, ucis de Tomșa, pe care-l credea-n viață.

(Toți râd.)

CIUBĂR

(se pune pe o rădăcină)

Ah! apă, apă...

SPANCIOC

Dați-i mai bine-un pic de vin,

E leac de spaimă.

STROICI

(dând un teas lui Ciubăr)

Ține.

CIUBĂR

(bând)

A!... dar nu-i teasul plin,

Mai adă. (Bea.) De pe ochii-mi o ceață se ridică.

Ah! sfinte Agaftocle, cum n-am murit de frică!

SPANCIOC

Ce? frică?... Ciubăr-Vodă, lui Papură nepot,

Fricos?... Eu nu-o pot crede.

CIUBĂR

Nici eu, Spancioc, nu pot,

Dar când am zărit ursul, deodată-am simțit, frate,

(oțerindu-se) *Brrr! un puhoi de sloiuri curgându-mi ici, în spate.*

Era o matahală cât muntele Ceahlău,

Ce sta, sugându-și laba, înfipt în drumul meu.

Îi strig în gura mare să deie într-o parte,

El nu!... atunci în grabă eu dau să fug departe,

Dar fiara mă clocește cu ochii roși de foc

Și eu, cu dânsul față, rămân înfipt pe loc.

Vroiam să-i spun că-s Vodă, Ciubăr-Vodă, dar glasul

Mi se taiase, -o! Doamne, simțeam că-mi sună ceasul.

Era să mor!... o credeți, boieri?... era să mor!

Ce jale, ce durere pe voi și pe popor!

Îmi pare că văzduhul de clopote răsună.

Prin sate, prin orașe toți oamenii s-adună
Și zic cu-nduioșire: ah! lumea-i pe sfârșit!
Ciubăr, adevăratul domn, iată c-au murit!

SPANCIOC

Și Dumnezeu să-l ierte!... s-a dus în iad zăloagă...
Păcat numai de dânsul că îi lipsea o doagă.

STROICI

Ș-o sâmbătă.

TOROIPAN

Ș-o joie.

CIUBĂR

Voi râdeți?

SPANCIOC

Ba, jelim

Și ca pe-un mort în viață voiși te prohodim.

Scena VI

Cei dinainte, DESPOT, LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE

LIMBĂ-DULCE

(în culisele din dreapta)

Hai, nu întinde vorba, hai...

DESPOT

Dar ce vrei, creștine?

De ce mă-ntorci din cale?

LIMBĂ-DULCE

Mergi, zic, cât e cu bine,

Că jur pe sfânta cruce...

DESPOT

Măi, știi tu cine sânt?

LIMBĂ-DULCE

De-i face-un pas, cu ghioaga te culc mort la pământ.

(Despot, Limbă-Dulce și Jumătate intră pe scenă.)

DESPOT

Pe mine?

LIMBĂ-DULCE

(împingând pe Despot)

Mergi.

MOTOC

Ce este, române?

LIMBĂ-DULCE

Ce să fie?

Am prins coala sub stâncă un ungur cu trufie

Care-a trecut hotarul, ca vulpea pe furiș,

Dar i-am scurtat eu calea pe dâmb în stejăriș.

MOTOC

(lui Despot)

Străine, spune nouă: ce ești și cum te cheamă?

DESPOT

Dar voi, care vi-i dreptul de-a-mi cere mie seamă?

TOMȘA

Al nostru drept înscris e pe țară-n lung și-n lat.

Boieri suntem de-ai țării în care ai intrat.

Moțoc când te întrebă, răspunde cu-nchinare.

CIUBĂR

Și-n fața mea te pleacă.

DESPOT

(închinându-se lui Moțoc)

Moțoc, vornicul mare!

LIMBĂ-DULCE

(lui Moțoc)

Stăpâne, să las robul?

MOTOC

Să-l lași.

LIMBĂ-DULCE

Da-i prea limbut

Și limba-i sfredel dulce de diavolul făcut.

SPANCIOC

De-aceea Limbă-Dulce te-au poreclit pe tine?

LIMBĂ-DULCE

(râzând)

Se poate. (Lui Jumătate.) Hmm! boierul m-a păcălit.

MOȚOC

(lui Despot)

Străine,

Urmează-ți drumu-n pace; ești liber.

DESPOT

Nicidecum,

Recunoștința vie mai sclav mă face-acum;

Dar cine poartă-n sânu-i curată conștiință

Voios primește lanțul numit recunoștință.

Oricum mi-a fi norocul în lume schimbător,

Îmi voi aduce-aminte de-al meu liberator,

Moțoc.

CIUBĂR

Ei! și de mine nu?

MOȚOC

Vorbele-ți sunt bune

Și chipul de om neaș, dar cine ești, ne spune.

DESPOT

Eu sunt în voia soartei un vecinic călător,
Atras în cale-mi lungă de-un tainic viitor,
Purtat printre popoare din țărături depărtate,
Trecut cu spada-n mână prin lupte încruntate.
Din frageda-mi pruncie eu sunt...

TOMȘA

(către Spancioc)

Un venetic...

DESPOT

(auzindu-l)

Acel ce-a zis cuvântul de venetic, îi zic
Că a mințit și-s gata de-a-nfige cu-a mea pală
Cuvântul său în pieptu-i... să iasă la iveală.

TOMȘA

Eu sunt! eu, Ștefan Tomșa!... Văzut-am pe la noi
Mulți pribegiți fățarnici, viermi palizi de gunoi,
Ce vin și-n sânul nostru fac cuiburi veninate.
Cine ești tu? răspunde!... la vorbe îngâmfate,
La provocări sumețe de-un soi de zvânturat
Arunc disprețul.

DESPOT

Cine-s?... Ascultă înclinat:

Sunt Despot Eraclidul din Paros!... Al meu tată
 A fost fruntaș de oameni în Grecia bogată,
 Prinț falnic! de pe tronul-i căzut și răsturnat
 Sub apriga urgie a turcului turbat.

CIUBĂR

Ești prinț?... deci văr cu mine?

TOMȘA

Ești bun de limbuție,
 Dar unde ți-e dovada de naltă obârșie?

(Despot arată un pergament.)

DESPOT

Priviți; iată diploma lui însuși Carol-Quint
 Și gloriosu-i nume în litere de-argint.

(Moțoc și cu boierii, afară de Tomșa, examinează diploma.)

MOȚOC

Așa-i!... Fii, Eraclide, părtaș de-al nostru soare.

Ești oaspele Moldovei de bunuri dătătoare,
 Căci astă țară vecinic priimește-n sânul ei
 Cu drag pe bunii oaspeți, cu milă pe cei răi.

(Către vânători.)

Aduceți tesuri pline de vin pentru cinstire.

TOMȘA

(În parte, ieșind prin dreapta)

Ades în cupa plină se-ascunde o căire.

(Boierii iau teazuri și închină.)

MOTOC

(lui Despot)

Noroc și voie bună!

CIUBĂR

(asemene)

Supus să-mi fii deplin!

DESPOT

Boieri! pentru Moldova paharul meu închin.

Să-i deie Creatorul în veci zile senine.

Ș-un domn cu omenie, iubit de toți!

CIUBĂR

(înaintând)

Ca mine!

Ca mine!... Domn ca mine se poate-a fi mai bun?

Hai dar, boieri, la Curte!

DESPOT

(lui Motoc)

Ce zice?

MOTOC

(lui Despot)

Un nebun.

SPANCIOC

Boieri!... a sa-nălțime Ciubăr ne poruncește.

La Curte dar, căci tronul de dorul lui tânjește.

MOȚOC

Și dumneata, pribege, purtat din loc în loc,

E timp să guști odihna în casa lui Moțoc.

Hai!

(Boierii pleacă și ies prin dreapta, Limbă-Dulce și Jumătate rămân singuri.)

LIMBĂ-DULCE

Ce zici, Jumătate?

JUMĂTATE

Îmi țiuie auzul.

LIMBĂ-DULCE

Boierilor de astăzi nebunu-i călăuzul.

Din toți care-i mai tuiеș?

JUMĂTATE

Nu știu.

LIMBĂ-DULCE

(arătând în culise)

Nu știu nici eu.

Dar cel mai cu drăcie, vezi tu?... e robul meu.

(Cortina cade.)

ACTUL I - TABLOUL II

Un salon în palatul de la Suceava.

Portrete de domni pe pereți. Uși mari în fund.

Alte două uși în dreapta și în stânga.

O masă de stejar pe planul I, în dreapta. Jițuri.

Scena I

ALEXANDRU LĂPUȘNEANU, DOAMNA RUXANDRA

(Amândoi stau pe jilțuri lângă masă. Doamna lucrează la un aer.)

LĂPUȘNEANUL

În vremea-ndelungată cât singur, cu smerire,
Am fost spre închinare la sfânta mănăstire
A Slatinei, aice cum ai mai petrecut,
Iubita mea Ruxandră?

DOAMNA

În aur am cusut
Doi îngeri lângă Sfânta Maria-născătoare,
Pe aer.

LĂPUȘNEANUL

Este gata?

DOAMNA

Mai am încă o floare
De crin deschis a coase în alb mărgăritar
Și aerul l-om pune pe-al Slatinei altar.

LĂPUȘNEANU

Îmi place, scumpă Doamnă, frumoasă și cuminte,
Să văd măiastra-ți mână lucrând odoare sfinte.
Gândirea ce se-nalță la cer, la Dumnezeu,
Din cuget și din casă alungă duhul rău...

Dar spune-mi: auzit-ai de un pribeag din lume,
Un... Despot... mi se pare c-acesta-i al său nume...

Aice, la Suceava, în lipsa mea sosit?

Se zice că-i odraslă de neam prea strălucit,
Că-i domn de Samos, Paros, și că-i în legătură

Cu împărați... că are întinsă-nvățătură

Și limbă mlădioasă, o limbă ce-n curând

Pe toți boierii tineri i-a fermecat pe rând...

Ce ai aflat de dânsul?

DOAMNA

(cu sfială)

Am auzit mult bine,

Și... chiar a cerut voie la Doamna să se-nchine.

LĂPUȘNEANU

Și... l-ai primit în Curte?

DOAMNA

Primit...

LĂPUȘNEANU

(posomorându-se)

Într-adevăr?

DOAMNA

Era o datorie... Despot îmi este văr.

LĂPUȘNEANU

Cum? văr măriei-tale?... De unde până unde?

DOAMNA

(zâmbind)

Mărgăritaru-n scoică de mare se ascunde.
Despot, pe malul mării născut, e fiu curat
Lui Iacob Eraclidul, din Paros alungat,
Ce se rudeau de-aproape cu maica-mi răposată.

LĂPUȘNEANU

Crezi?

DOAMNA

I-am văzut chiar spița pe pergament lucrată.

LĂPUȘNEANU

(sculându-se, în parte)

O spiță-nchipuită de dânsul, pre cât știu,
Ce-l face rudă bună cu Hercul Olimpiu.
Plastograful! îi zboară sus gândul... (tare) și ce cată
Aici, la noi?

DOAMNA

Sărmanul!... cu inima-nfocată,
El vrea la pragul ușii mării-tale-a sta
Și viața-i s-o jertfească pentru măriia-ta,
Că-i om de sânge nobil ce-n apă nu se schimbă.
Viteaz! ce are-n suflet el are și pe limbă.

LĂPUȘNEANU

Prea bine... Văd că Despot e meșter vrăjitor.

La toți deopotrivă el v-a vrăjit pe dor.

Am grabă de-a-l cunoaște.

DOAMNA

(se scoală veselă)

Te-nduri să-i faci primire?

LĂPUȘNEANU

Cum nu?... Doresc chiar astăzi să cerc a lui vrăjire.

El are ca să vie cu vornicul Moțoc.

DOAMNA

O! de-ar cădea pe dânsul o rază de noroc

Ca el să fie-un oaspe plăcut măriei-tale!...

Moțoc și eu în taină am pus de gând și-n cale

Cu fiica lui, cu Ana, pe Despot să-l unim

Și de coroana țării credința-i s-o lipim.

LĂPUȘNEANU

(luând-o de mână)

Să-ți fie viața dulce ca chipul și ca glasul,

Tu care cu iubire mă-ntâmpini la tot pasul

Privind în Domnul țării pe scumpul tău bărbat

Și-n soțul vieții tale pe Domnu-ncoronat!

(Se îndreaptă cu Doamna spre ușa din stânga.)

Acum te du să cauți de pruncușori, de casă,

Și, ca o gospodină, gătește mare masă

Ca să cinstim cu prânzul pe Despot... vărul tău.

DOAMNA

Ah! Doamne... (Vrea să-i sărute mâna.)

LĂPUȘNEANU

(atrăgând-o la sân)

Nu, iubito... aici, pe sânul meu.

(Sărută pe Doamna, care iese în stânga.)

Scena II

LĂPUȘNEANU

(privind lung după Ruxandra)

Muirea, tot muiera!... o biată ciocârlie

Spre tot ce strălucește zburând cu veselie...

O inimă, comoară, ș-un cap frumos... dar sec!...

A-nduioșat-o Despot cu glasul lui de grec,

Și toți boierii, dușmani oblăduirii mele,

Sunt prinși de-acest paingân în desele-i rețele.

(Se primblă tulburat.)

A! scorpie grecească!... eu planul ți-am pătruns.

Tu vrei să-mpungi în mine cu ghimpele-ți ascuns.

Tu vrei, ființă-oloagă, născută-n putrezime,

S-ajungi prin târâire l-a tronului nălțime?

Doar Vodă Lăpușneanul va ști, prevăzător,

Pe-o scorpie ca tine s-o farme sub picior,

Și nu-a lăsa în viața-i pe tronul țării sale

Să fluture nici umbra deșertăciunii tale.

(Scoate un răvaș și-l privește.)

Ioan Sigmund Polonul, prin mine întronat

În țara ardeleană, de știre azi mi-a dat

Și-n țară, și-n afară să fiu cu priveghere,

Căci Despot zvânturatul râvnește-a mea putere.

Te-oi urmări, vrăjmașe, cu aprigul meu veghi
Pân' ce din priveghere ți-oi face un priveghi
Ș-alătura cu tine vei întâlni mormântul
Când tu din întuneric îi vrea să-ți iei avântul.

(Pe gânduri.)

Cum să-i deschid capcană?... Ce cursă să întind
Pe el cu-ai lui tovarăși în lațu-mi să-i cuprind?...
A!... ce să pierd eu timpul cu intrigi mici de Curte?
Domnia tare cere braț lung și vorbe scurte.
Când dușmanul în taină s-apropie de cort,
Scurtează-i drumul grabnic prin moarte, sau ești mort!

(Merge la ușa din dreapta, o deschide și cheamă:)

Toma!

Scena III

LĂPUȘNEANU, TOMA CALABAICANUL

LĂPUȘNEANU

Tu ești bulgarul Toma Calabaicanul.

TOMA

Sunt Toma, credinciosul rob al lui Lăpușneanu.

LĂPUȘNEANU

Când am cuprins Ardealul ce erai tu?

TOMA

Nimic.

LĂPUȘNEANU

Te-am miluit cu viața în lupta de la Cic.

(Toma sărută poala lui Lăpușneanu.)

Ești om tu de credință?

(Toma îngenunchează.)

Vroiesc să fac cercare

De-ai meritat și meriți a noastră îndurare...

(În taină.)

Cunoști pe Despot grecul?... pe-acel străin trufaș

Ce zvârle bani cu pumnul prostimii din oraș?

El vrea să măucidă...

(Toma se scoală punând mâna pe hamger.)

TOMA

El trebuie să moară!

LĂPUȘNEANU

Bine, voinice Toma!... Văd, gândul tău se-nsoară

Cu-a mea dorință... Bine!... tu vei ieși bogat

Din astă însoțire... (Tainic.) Azi este la palat

Prânz mare... Vin boierii cu Domnul să cinstească.

Tu să-l slujești pe Despot la masa cea domnească,

Tu singur să ai grijă de-a-i fi paharul plin...

(dându-i un șipușor)

Și... tainic șipul ista să-l verși în al său vin.

Ai înțeles?

(Toma ia șipul și se închină în tăcere.)

Fii vrednic și mut până la groapă...

(Toma sărută mâna lui Lăpușneanu și iese.)

LĂPUȘNEANU

(singur)

În groapă cade-acela ce altui groapa sapă.

Scena IV

LĂPUȘNEANUL, UN CĂPITAN DE SEIMENI

CĂPITANUL

(la ușa din fund)

Măria-ta! boierii la curte adunați...

LĂPUȘNEANU

Să intre!... Căpitane, pe lângă-acei chemați

Mai este cine-n sală?

CĂPITANUL

Străinul Despot este.

LĂPUȘNEANU

Prea bine: mergi la Doamna să-i duci această veste.

(Căpitanul iese.)

LĂPUȘNEANU

(singur)

O! sarcină amară de tron amenințat!

Anevoință crudă de-a fi neîmpăcat!...

M-obligă boierimea în veci ambițioasă

În gheară să-mi schimb mâna și sceptrul meu în coasă...

O! lege-a ospetiei, te calc, dar ce să fac?...

Prin moartea unui dușman eu țara mi-o împac!

Scena V

LĂPUȘNEANU, DOAMNA RUXANDRA, ANA, DAME ALE CURȚII (intră prin stânga)

DOAMNA

Măria-ta, dă-mi voie cu-a mele jupânese

Urare să-ți aducem.

LĂPUȘNEANU

(întinzându-se spre dame)

Flori mândre și alese

Din stratul boierimii, cu drag vă mulțumesc.

Așa cunună-o prinde pe Doamna ce-o iubesc.

(Doamna, urmată de jupânese, se îndreaptă spre masă.)

DOAMNA

(încet, Anei)

Măria-sa e vesel!...

ANA

Dar.

DOAMNA

Cu-atât mai bine

Pentru Despot. (Se pune pe jilț.)

ANA

(încet, Doamnei)

La Curte el vine astăzi?

DOAMNA

Vine.

(Damele formează grup împrejurul Doamnei.)

Scena VI

Cei dinainte, MOȚOC, HARNOV, SPANCIOC, STROICI, TOROIPAN, BOIERI (intră prin fund)

LĂPUȘNEANU

(*pe jilt*)

Bine-ați sosit la Curte, boieri prea credincioși!

MOȚOC

Mulți ani măriei-tale! Boierii azi voioși,

Lăsând de ei departe și vrajba și gâlceava,

Se-nchină toți lui Vodă întors acu-n Suceava.

HARNOV

Plecați ei se închină în fața celui uns

Pe care sfânta cruce cu raze l-a pătruns,

De-a potolit în țară pornirile pizmașe,

Dând scule și icoane la sfintele locașe.

LĂPUȘNEANU

Mă bucur că gâlceava din țară a pierit,

Boieri, căci e o boală ce-aduce rău sfârșit...

Dar nu zăresc pe Tomșa?

HARNOV

El n-a venit.

LĂPUȘNEANU

Cum? oare

Să n-aibă mulțumire de-a noastră sărbătoare?

E Sfântul Alexandru astăzi, e ziua mea.

HARNOV

La veselia noastră părtaș a fi nu vrea,

Se vede.

LĂPUȘNEANU

Fie!... însă nu-i nici Ciubăr nebunul?

HARNOV

(râzând)

Pereche minunată fiind ei tot ca unul.

Se cred deopotrivă meniți între frunțași,

Să meargă înainte de gloate cu trei pași.

LĂPUȘNEANU

În lipsa lor să facem, boieri, azi împreună

Ospăț de sărbătoare, frățesc, cu voie bună.

BOIERII

Trăiască-a ta mărire!

HARNOV

(lingușitor)

În veci slăvit să fii!

MOTOC

Dar soarele lucește pe munți și pe câmpii.

E drept ca ziua-aceasta și la străini să fie,

Precum la toți românii, izvor de bucurie.

LĂPUȘNEANU

E drept.

MOȚOC

Deci învoiască acum măria-ta

Lui Despot, al meu oaspe, să vie-a-l saluta.

LĂPUȘNEANU

Să vie.

(Moțoc iese prin fund.)

DOAMNA

(Anei)

Bun e Vodă!

ANA

Dar!... (în parte, zâmbind) ca nealtădată.

LĂPUȘNEANU

(în parte)

S-apropie de mine năpârca-nveninată.

Scena VII

Cei dinainte, DESPOT, MOȚOC

MOȚOC

(pe prag)

Măria-ta slăvită... Despot! (Îl prezintă.)

LĂPUȘNEANU

Fii bun sosit

La Curte, Despot.

(Despot înaintază în mijlocul salonului.)

DESPOT

Sire!... cu sufletul uimit,

Și tremurând m-apropii de sacra-ți maiestate

Ca să-i aduc la rându-mi urările-mi plecate.

Să vă-mpletească cerul a gloriei cununi

Și-n veci să le ferească de grelele furtuni!...

Eu, Despot Eraclidul, condus de-o blândă stea;

Răpit de al meu suflet curat ca spada mea,

Depun în ziua mare, ca lumea să le vadă,

Depun azi la picioare-ți braț, inimă și spadă...

Părintele meu Iacob, odinioară domn,

Pân-a nu-nchide ochii atinși de-al morții somn,

Mi-a zis: Te du cu bine în cale depărtată

Și mergi drept la Moldova în mari viteji bogată;

Acolo tu găsi-vei un domn măreț, viteaz,
 La pragul țării sale veghind cu ochiul treaz,
 Și-un înger de virtute, frumoasa lui soție
 Ce mie mi-e nepoată și vară bună ție.
 Mergi drept la ei, tu Despot, ca să le duci prinos
 Lui Vodă a ta spadă și brațu-ți credincios,
 Iar Doamnei, aste scule, șiraguri și paftale,
 Purtate de-a sa maică în ziua nunții sale.

(Ia un scrin din mâinile unui paj rămas la ușa din fund și vine de-l prezintă Doamnei, îngenunchind dinaintea ei.)

DOAMNA

Ah! prețioase scule!

ANA

Ce dar strălucitor!

LĂPUȘNEANU

(în parte)

O! greci vicleni în vorbe și-n darurile lor!

DOAMNA

(lui Despot)

Prin aste suvenire mă-ndatorești mult, vere.

DESPOT

(în parte, sculându-se)

Când ar vedea Carmina a sale giuvaiere!

DOAMNA

Dar pot să pun pe mine comoara ce-ai adus?

DESPOT

Lumina de sus cade și iar se-ntoarce sus.

LĂPUȘNEANU

Domniță, aste scule străbune le primește

Și-n semn de mulțumire cu ele te gătește,

Ca să serbăm norocul ce azi ne-a dăruit

Un văr măriei-tale și mie-un... neam iubit.

Scena VIII

Cei dinainte, TOMA CALABAICANUL

TOMA

(în fund, pe prag)

Merindele-s pe masă! Noroc și poftă bună!

LĂPUȘNEANU

Boieri! prietenia la sânu-i ne adună.

Hai să ciocnim la masă pahare de Cotnar.

Să bei frățește, Despot... (în parte) paharul cel amar!

(Lăpușneanu dă mâna Doamnei. Despot, Anei. Boierii, damelor, și se îndreaptă spre fund.)

Scena IX

Cei dinainte, CIUBĂR-VODĂ (se arată în fund)

CIUBĂR

Stați!... încotro vă duceți, boieri, fără-a mea știre?

Ce-i astă-adunătură? Ce-i astă pregătire

De prânz și de beție aici în casa mea?

LĂPUȘNEANU

(râzând)

Ha, ha! Iaca nebunul Ciubăr.

HARNOV

Popa-Belea.

CIUBĂR

Dar!... eu sunt!... Ciubăr-Vodă, născut din fiu în tată

Cu tron pe cap, cu stemă sub mine așezată!

Eu, care-n strună dreaptă prin Ștefan mă pogor

Din Cesar, știți, al lumii stăpân, învingător.

Cum dar, stolnice Petre, cum dar tu, Lăpușnene,

Te rățoiești la soare fudul cu-a mele pene?

Mult ai să stai tu încă pe tronu-mi strămoșesc?

Destul acum, ajungă-ți că, zău, te-afurisesc!

Ieși din palat!... Aice eu singur, eu am dreptul

Să stau dârzoii cu capul, să stau umflat cu pieptul

Și ca o moaște sfântă să fiu de toți slăvit.

Dă-mi tronul că mă mâinii...

HARNOV

(râzând)

Nebunu-i mucalit.

LĂPUȘNEANU

Ba, decât să te mâinii măria-ta, Ciubere,

Mai bine mergi în sală ca să te pui pe bere,

Să te măsoari cu... Despot.

CIUBĂR

(înveselit)

Sub masă-l voi lăsa!

(Se întoarce spre fund și pleacă strigând:)

Loc, loc!... feriți, că trece Ciubăr și urma sa!

(Cortina cade, în vreme ce toți se îndreaptă spre fund.)

ACTUL II

Salon în casa lui Moțoc — ușă în fund, ușă în stânga, ușă în dreapta. Fereastră în dreapta. O masă lungă în stânga, planul I, cu jilțuri împrejur. O icoană în perețele din fund, cu lampă aprinsă.

Scena I

DESPOT

Călăul, Lăpușneanu, la masa lui domnească,
Grăindu-mi cu blândețe, a vrut să m-otrăvească.

Dar!... am simțit amarul ucigător în teas...

Vrăjmașa lui cercare zadarnică-a rămas,

Căci port eu totdeauna un balsam din Morava

Ce nimicește moartea desotrăvind otrava.

- Iată-l! (Arată un șip.) O! rouă scumpă din plaiuri îngerești,
- Esență-apărătoare a vieții omenești!
- Dator îți sunt cu viața, dar mult mai mult datore
- Ți-a fi a mea gândire în zi răzbunătoare!

(Stă puțin pe gânduri.)

Călăul prepuielnic hrănește-un cuget rău,

Și el o să mă piardă de nu l-oi pierde eu.

Răbdare!... toți boierii de răzvrătire-s gata.

Moțoc, pe cât îmi pare, vrea să-și mărite fata

Cu mine, ca prin mine, de el pe tron urcat,

S-ajungă socru mare de ginere-ntronat.

- O! de-ar vroi norocul curând să-și schimbe pasul!
- Când el vroiește, anii nu-aduc ce-aduce ceasul.

- Aș fi pe tron, eu Despot, nălțat și fericit,
- Aș fi... o! vis feeric! cu Ana însoțit,
- Cu Ana, dulce floare căzută–aici din stele
- Să fie floarea vieții și a coroanei mele!...

Dar ce–a zice Carmina de care sunt iubit?...

A!... ea–i frumoasă, jună, și Laski–mbătrânit.

Curând s–a stinge focul și apriga–i durere

Găsind într–un alt Despot o nouă mângâiere...

(Se primblă agitat.)

Amorul pentru Ana și glorie m–aprind...

A cărie dulci mreje mai tare mă cuprind?...

Ah! tronul, tronul, tronul!... la el de–a drept m–oi duce

Chiar de–a fi pân' la dânsul să calc pe sfânta cruce!

(Se stinge candela icoanei.)

Ce! candela icoanei s–a stins în untdelemn!...

De–aș fi din astă țară, aș crede că–i rău semn,

Dar omul de–o natură înaltă și vitează

Iubit de ceruri este și cerul îl păstrează.

Scena II

DESPOT, MOȚOC

MOȚOC

(venind din stânga)

Ce faci, iubite oaspe, și cum te mai găsești
Sub sarcina de daruri a dragostei domnești?
De când ai fost la Curte poftit la ospățare
L-ai fermecat pe Vodă.

DESPOT

O crezi?

MOȚOC

Așa se pare,
Căci nu e zi lasată de bunul Dumnezeu
În care să nu-ți deie dovezi de placul său.
Alaltăieri primit-ai o sabie turcească,
Ieri un caftan și astăzi o iapă arăpească.

DESPOT

Știu, iapa de la Tunis pe care nici un brav
A-ncăleca nu poate?

MOȚOC

Haramu-i cu nărav.

Pe toți mereu trânteste și, fără de sfială,
I-a tras lui însuși Vodă o sfântă de trânteață.

(La fereastră.)

Ian cată prin ogradă cum se frământă-n loc!
Să juri c-a fost hrănită de zmei numai cu foc.

DESPOT

Mă duc s-o-ncerc.

MOTOC

Mai bine o lasă că-i nătângă.

De nu ți-ar frânge capul...

DESPOT

N-am teamă să mi-l frângă.

Deprinsu-m-am cu caii spanioli și arăpești

Ce sub a lor copite au aripi vulturești.

Ș-apoi... ceva îmi spune cu-o tainică șoptire

Că moartea respectează pe omul cu menire.

MOTOC

Dar dacă tu n-ai teamă, eu am, căci mă-ngrijesc

De mâna lăpușneană cu dar... prietenesc.

Cunoscător de oameni sunt eu la bătrânețe.

Tu ai, iubite oaspe, apucături mărețe.

Boierii te admiră; poporu-ademenit

Deasupra lui te vede ca pe un domn iubit.

DESPOT

Domn!...

MOTOC

Și de ce nu, Despot?... Un om de naltă fire
Unit cu mine poate s-atingă-orice mărire.

DESPOT

Dar Lăpușneanu?...

MOȚOC

Steaua-i în cer s-a stins de mult.

DESPOT

(în parte)

Mă cearcă...

MOȚOC

(observându-l, în parte)

Priceput-au?

DESPOT

(asemene)

Să-l cred?

MOȚOC

(asemene)

Dar!...

DESPOT

(asemene)

Să-l ascult?

(Se apropie de Moțoc cu o sfială simulată.)

Aș vrea... și n-am curajul de-a te-nțelege bine.

MOȚOC

În mine ai credință?...

DESPOT

(cu supunere)

Fă ce-î vrei cu mine...

(Aruncă ochii pe fereastră.)

Dar ulița și curtea sunt pline de norod...

Să vadă de-s mai tare decât un voievod.

Mă duc... vii jos în curte? *(Iese prin fund.)*

MOTOC

Vin, dar; fă înainte...

Strunește bine gura iepei și fii cu minte.

MOTOC

(singur)

Despot e la părere zburdalnic și ușor,

Dar are minte coaptă și ochi pătrunzător,

Și inimă-ndrăzneată, și-nvățătură multă.

Pe mine mă respectă, de mine el ascultă...

Așa domn ne convine, așa ginere vreu.

Domnind, el va fi brațul, iar capul voi fi eu!

(Iese prin fund.)

Scena III

ANA, MAICA FEVRONIA (intră prin stânga)

MAICA

Și Vodă a fost vesel, zici tu, ca niciodată?

ANA

Dar!... cât a ținut masa, cu fruntea-nseninată

Măria sa pe Despot zâmbind l-a ascultat...

Era cu Vodă-n față la masă așezat,

Plăcut, isteț la vorbă, purtând mărirea-n sine

Sub haina spaniolească ce-l prinde-atât de bine!

Încât, zău, de m-ai crede, maicuță, între noi,

Adevăratul Vodă părea dintre-amândoi

El, Despot!... Lângă dânsul, la spate, în picioare

Sta Toma, vel-paharnic, ținând două ulcioare

Din care-i dregea singur vin dulce în pahar,

Făcând turcești talâmuri, cât poate un bulgar.

MAICA

Dar spune-mi: Doamna, Doamna era și ea voioasă?

ANA

Voioasă, fericită, la față luminoasă,

Căci ea vedea pe Vodă prin Despot fermecat

Și pe-al ei văr, pe Despot, de lume admirat.

MAICA

(zâmbind)

De lume și... de tine?

ANA

(exaltându-se)

Și cum să nu-l admire?

El ne-a făcut de viața-i o lungă povestire,

O halima întreagă și plină de minuni

Ca cele de pe timpul vitejilor străbuni.

Ne-a spus a sale lupte și trecerile sale

Prin câmpuri sângeroase, prin curți imperiale,

Când simplul om de oaste, când prinț adevărat,

Recunoscut de Carol, augustul împărat.

Ne-a spus cum el, viteazul, a risipit îndată

Cu cavalerii negri a frâncilor armată

La Renti, Valenciena, Hezdin și Teruan

Sub contele de Schwarzburg, vestitul căpitan;

Și ce-a vorbit cu-a lumii puternică treime,

Regi, filozofi și Papă... și altele-o mulțime.

Apoi ne-a spus de țarmuri scăldate-n aer cald

Ce sunt cu drag încinse de-o mare de smarald

Și au fructe de aur, și zile-n veci frumoase,

Și nopți de încântare ca ziua luminoase.

Ah! ce să-ți zic, maicuță?... Mesenii încântați

Rămas-au, ascultându-l, flămânzi și însetați,

Atât era de vie și de atrăgătoare

Vorbirea lui!

MAICA

Nepoată, aș pune o prinsoare

Că dintre toți mesenii cel mai cu drag răpit

Ai fost tu, Anicuța.

ANA

(uimită)

Eu?

MAICA

Tu... vezi? te-ai roșit...

Ascultă-mă, copilă: Tu ești o dulce floare

Ce n-a văzut sub ceruri decât zile cu soare

Și nici măcar visează de zilele cu nori

Amare, furtunoase, cumplite pentru flori.

Alină, înfrânează a ta închipuire,

C-ades ne rătăcește a inimii pornire

Și când, din fermecare cercăm să revenim,

În brațele durerii cuprinse ne găsim.

Nu zic că Despot este om rău... Doamne ferește!

El e creștin, se-nchină, pe Dumnezeu slăvește

Și mie totdeauna mâna-mi sărută, dar,

Ca să nu-ți fie lipsă dumnezeiescul har,

Gândește, copiliță cu blândă inimioară,

Că pasărea ce cântă e pasăre ce zboară.

Străin e Despot...

ANA

(repede)

Despot?... ah! maică, nu-i străin.

E văr cu Doamna noastră, e conte palatin,

E cavaler de aur, e prinț de la Elada,

Distins de Papa-n Roma, de Carol în Grenada

Și de al meu părinte, iubit... într-un cuvânt,

El e oaspele nostru ș-un oaspe... știi că-i sfânt.

MAICA

Sfânt, sfânt, nu totdeauna. (În parte.) Curată nebunie,

Cu fată mare-n casă asemenea-ospeție.

(Tare.) Ah! scumpă nepoțică, tu faci un vis frumos,

Dar visul...

(Zgomot de glasuri în curte.)

ANA

(alergând la fereastră)

Ce s-aude? ce zgomot?

MAICA

Unde?

ANA

Jos.

Privește ici în curte.

MAICA

(apropiindu-se de Ana)

Ce?

ANA

O mulțime mare

Se uită-n fund spre poartă cu spaimă și mirare.

MAICA

Ce-i oare?... Vai de mine!... o fi iar vreun bunt?

ANA

Ba nu; în depărtare nu vezi lucind un punct?

El vine și tot crește... dar e un om călare...

Ce văd?... e însuși Despot!... Ah! Doamne, sare, sare

Chiar peste zidul curții!...

MAICA

(speriată)

Sărmanul!... s-a zdrobit?

ANA

(veselă)

Ba nicidecum.

MAICA

Nu?

ANA

Iată-l... în loc el a oprit

Fugarul alb de spume și, vesel, cu mândrie,

Se-nchină-n dreapta,-n stânga, la toți zâmbind, și...
mie!

Ah! pare că-i un rege!

MAICA

Fugi, dragă, din ferești.

Nu stă o fată mare în ochii bărbătești.

(Glasuri zgomotoase afară.)

GLASURI

Ura! — Trăiască Despot! — Frumos viteaz el este! —

Să juri că-i Sfântul Gheorghe!— Chiar zmeul din poveste!

DESPOT

(sub ferești, în curte.)

Na, oameni buni! Voi astăzi să beți în cinstea mea,

Și-n sănătatea Doamnei să beți!

GLASURI

Vom bea, vom bea,

Ura!

MAICA

Fugi din fereastă, fugi... Despot intră-n casă.

Hai în camara noastră.

ANA

Ba, vină lângă masă.

(Merg de se pun pe jilțuri lângă măsuța din dreapta)

Scena IV

ANA, MAICA FEVRONIA, DESPOT (intră prin fund)

DESPOT

(râzând)

Ce vesel a fi Vodă când teafăr m-a vedea!

A! dona Ana! (Se-nchină Anei.) Maică... (Sărută mâna Fevroniei.)

ANA

(în parte)

Cum bate-inima mea!

MAICA

De ce-i atâta lume în curte adunată?

DESPOT

Ca să mă vadă-n luptă cu-o fiară blestemată,

O iapă tunisiană ce-n fugă pân-acum

A dus pe ceea lume vro zece oameni.

ANA

Cum?

Ș-ai îndrăznit?...

DESPOT

Mai bine era s-arăt sfială

Decât să vadă lumea că-s om cu îndrăzneală?

Ș-apoi... cum de n-ar trece prin foc chiar cei fricoși

Când sunt cu-nduioșire priviți de ochi frumoși?

Și cum, prin ce cuvinte aș spune a mea fală
Văzându-te prezentă la lupta-mi triumfală
Atunci când mii de oameni stăteau cu ochi deschiși
Să mă privească-n curte ucis de-un cal?

ANA

(înfiorată)

Ucis!

MAICA

Ferește, Doamne sfinte!

DESPOT

În Spania, se spune

Că Linda Raia, fiica lui Boabdil, minune

Ascunsă în Alhambra, la lume s-arăta

O dată pe an numai, ș-atunci soarele sta

Pe cer ca s-o admire, uitând de a lui cale,

Și mii de flori frumoase ieșeau pe-a Vegăi vale,

Și inimile-n sânuri ca ele înfloreau.

Și maurii în lupte sub ochii săi mureau

Crezând că merg în raiul lui Mahomed, ferice...

(Apropiindu-se de Ana.)

O altă Lindă Raiă, de la ferești, de aice

S-au arătat azi mie, ș-atunci când te-am zărit,

Mă jur pe-astă icoană, chiar rege m-am simțit.

MAICA

(cu spaimă)

Dar candela e stinsă!... Vai! candela e stinsă!

Semn rău!... nenorocire!... de groază sunt cuprinsă.

(Merge la icoană, ia candela și iese în stânga.)

Scena V

ANA, DESPOT

ANA

(îngrijată)

Semn rău?

DESPOT

Ce-mi pasă mie!... O candelă s-a stins,
Dar alta mai cerească în mine s-a aprins,
Ce luminează tainic o gingașă icoană.

ANA

(zâmbind)

Icoana unei sfinte?

DESPOT

Dar.

ANA

Care?

DESPOT

Sfânta Ană.

ANA

Patroana mea slăvită?

DESPOT

Și zeitatea mea

Ce mă conduce-n lume precum îi conducea

Luceafărul pe magii din răsărit și care,
Ca să ajung la dânsa, mă-ndeamnă a fi mare.

(Ana voiește a se retrage.)

DESPOT

(oprind-o)

O! dona Ana, lasă pe-un biet nenorocit
S-apropie altarul de care-i despărțit
Și tremurând să-ți zică: angelică madonă,
Căci nu pot a depune pe frunte-ți o coronă!

ANA

(râzând)

Cum? o coroană mie?

DESPOT

Dar, suflet îngeresc!
Ești visul fericirii mele.

ANA

Eu?

DESPOT

Te iubesc!

ANA

(veselă, în parte)

El! Despot mă iubește!

DESPOT

Iau martor Provedința

Care-mi cunoaște gândul și-mi vede conștiința.

Iubesc în tine cerul și naltul Creator,

În tine iubesc lumea, prezent și viitor,

În tine am credință, în tine îmi pun traiul.

El fără de tine-i iadul... Ah! dar cu tine-i raiul!

(Îngenunchează.)

ANA

(în parte)

O! Doamne, îmi pierd mintea... Ce-aud? Ce-am auzit?

DESPOT

Ană, -un cuvânt...

ANA

Ah! Despot, mi-e sufletul uimit,

Mi-e mintea tulburată... În casa părintească

N-a îndrăznit nici unul mie-astfel să-mi grăiască.

Cum... mă iubești pe mine?

DESPOT

Dar!... te iubesc pierdut,

Mai mult și decât țara în care m-am născut,

Mai mult și decât tronul!

ANA

(cu glas solemn)

Despot, aste cuvinte

Le-aude cerul!...

DESPOT

(apucând-o de mână)

Ană, prin mii de jurăminte

Mă leg eu către tine...

(Moțoc apare în fund.)

Scena VI

ANA, DESPOT, MOȚOC

MOȚOC

(simulând indignarea)

De când pe-acest pământ

Trădarea neagră calcă și spurcă pragul sfânt

Al ospetiei?

ANA

(speriată, în parte)

Doamne!

MOȚOC

Ce?... nici o respectare

Nu mai există-n lume?... și oarba desfrânare

Răpește azi copiii sub ochii părintești!

(Anei.) Cum de-ai uitat, sărmană nebună, cine ești?

Cum de-ai uitat de muma ce te-a născut, copilă

Lipsită de rușine?...

ANA

Iertare!... fie-ți milă!

MOȚOC

Cum de-ai uitat de mine?

ANA

(desperată, cade-n genunchi)

Ah! tată, îl iubesc!

DESPOT

Nu ne-osândi, Moțoace, cu glasu-ți părintesc.

Iubirea e un înger ce-n casă când pășește

Și pragul și căminul cu pasul lui sfințește.

Iubesc pe a ta fiică și de soție-o vreu.

Primește-mă în brațe ca pe copilul tău.

MOȚOC

(vesel, în parte)

Al meu e Despot!... planu-mi ia zbor acum mai tare.

DESPOT

(rugător)

Moțoace...

ANA

Tată...

MOȚOC

(după o pauză)

Fie!... și binecuvântare,

Copiii mei.

ANA

(aruncându-se în brațele tătâne-său)

Ah! tată!

MOȚOC

(sărutând-o)

Trai bun și cu noroc.

DESPOT

(în parte)

E scară de-nălțare un socru ca Moțoc.

MOTOC

(Anei)

Acum mergi de te roagă, copila mea, în pace

La Cel-de-Sus ce toate le face și desface.

(Ana pleacă în stânga. Despot o conduce până la ușă.)

DESPOT

Când te-i ruga, iubito, la sfântul Dumnezeu...

ANA

(cu dragoste)

Gândi-voi tot la tine.

MOTOC

(în parte)

A! Despot e al meu!

*Scena VII***MOȚOC, DESPOT****MOȚOC**

Acum suntem noi singuri!... să ne privim în față.

Norocul, știi, atârnă de la un fir de ață

Slab omului nemernic, bun celui iscusit

Și tare ca odgonul pentru cel hotărât.

Despot! a sosit timpul ca să cercăm norocul

Noi doi!... cu sumeție în vânt s-aprindem focul.

Te uită drept în ochii-mi și-mi spune: Ești bărbat

În stare să-nfrunți moartea cu gând nestrămutat?

Ești om în stare-a merge de-a drept către mărire

Pe margini de prăpăstii călcând fără-oțerire?

DESPOT

Sunt!... tron sau moarte!... Iată deviza ce-am înscris

În falnicul meu suflet, în pieptul meu decis.

Venit-am în Moldova cu gândul și cu planul

Din scaunul domniei s-alung pe Lăpușneanul

Și de pe ai săi umeri hlamida să smuncesc.

Sunt gata!

MOȚOC

Gata?

DESPOT

Gata să mor sau să domnesc.

MOȚOC

Bine... Acuma, Despot, mă lasă... timpul trece...

De-a țării boierime cei mai fruntași, vro zece,

Aici au să s-adune spre a ne concerta.

(Îl conduce până la ușa din dreapta și-i dă mâna.)

Dea Domnul să-ți pot zice curând: Măria-ta!

MOȚOC

(singur)

Moțoace, vâlva lumii e râu cu nalte maluri...

Faci bine, nu faci bine să te azvârli în valuri?

Și oare căzând tronul pe mâna lui Despot,

Nu ar cădea și țara cu-ai săi boieri, cu tot?

(Stă pe gânduri.)

Oricare înălțime sub cer se prăbușește,

Tot surpă și doboară ce-n cale-i întâlnește...

Gândește-te, Moțoace... (Hotărât.) A! fie cum va fi.

Nu are parte cine nu știe-a se jertfi.

(Ușile din fund se deschid.)

Dar vin boierii... Iată-i!... La lucru-acum, Moțoace.

Scena VIII

**MOȚOC, TOMȘA, HARNOV, SPANCIOC, STROICI,
TOROIPAN**

(și alți cinci boieri intră prin fund, dau mâna cu Moțoc și merg de se așează împrejurul mesei; Tomșa în capătul din stânga, Moțoc în capătul din dreapta)

MOȚOC

Poftim, boieri, prieteni! poftim, veniți încoace

Și v-așezați pe jilțuri ca sfetnici înțelepți,

Pe cât viteji la lupte, pe-atât la cuget drepți.

STROICI

Dar unde-i Despot, tovarășul semeț

Ce a mirat orașul ca neaoș călăreț?

Noi l-am văzut călare pe zmeul arăpesc

Zburând cum zboară vâzul din ochiul omenesc,

Și sub fereastra Doamnei, venită ca să-l vadă,

Silind să steie iapa și pe genunchi să cadă,

Apoi sărind cu dânsa trei buți de Odobești

Sub ochii cei de pardos, sub ochii lăpușnești.

SPANCIOC

Se zice că în vreme ce gloata striga ura,

De ciudă Lăpușneanu cumplit își mușca gura.

El s-aștepta ca Despot, slăbind ca un mișel

Cu iapa s-o pățească cum a pățit-o el.

STROICI

Doar un fecior ca dânsul de zmei grijă nu are.
Voinic e din picioare, voinic și de călare.

TOROIPAN

Așa-i și precât Despot pe cal e îndrăzneț,
E și armaș de frunte.

HARNOV

(cu entuziasm comic)

Sumeț... măreț... isteț!

UN BOIER

Și e mintos.

ALTUL

Și darnic.

ALTUL

Și de înaltă viță.

ALTUL

Stejarul bun și trainic dă trainică mlădiță.

MOȚOC

Boieri, îmi pare bine că vă aud pe rând
Pe Despot, al meu oaspe, cu toții laudând,
Fiind de lumea-ntreagă iubit, aprețuit,
Căci am o bună veste cu voi de-mpărtașit...
Cu fiica mea, cu Ana, vrea Despot să se-nsoare.

HARNOV

(lingușind)

Pereche minunată!... Ea lună și el soare!

Și când e cununia?

MOTOC

Când? Voi sunteți chemați

A hotărî și ziua și...

TOȚI

Noi?

MOTOC

Voi!... ascultați:

Ne-am plâns în multe rânduri de Vodă... măcelarul,

Și-n orice întâlnire ne-am revărsat amarul

Prin vorbe și blestemuri întocmai ca muieri.

Ba Lăpușneanu-i aprig și rău pentru boieri,

Ba Lăpușneanu-i tiran, ba-i fiară fără' de nume,

Ba-i hoț, călău, urgelnic, ba-i ciumă pentru lume.

Așa-i?

BOIERII

Așa!

MOTOC

Ei bine, ce suntem noi aici?

Stăpâni pe soarta noastră, sau robi plecați sub bici,

Ca, fără de pă sare și fără sânge-n vine,

Noi să răbdăm pe tronul acestei țări, pe cine?

Pe-un tiran, un fățarnic, o ciumă, un viclean,
Un dușman al Moldovei, un hoț, un Lăpușnean?
Răspundeți: se cuvine ca noi să fim o turmă
Și el cu ghioaga-n mână de noi să râdă-n urmă?

BOIERII

Nu, nu!

MOTOC

Ce dar să facem?

STROICI

Din tron să-l răsturnăm!

MOTOC

Jurați pe cea icoană că vreți?...

BOIERII

(se scoală și întind mâinile spre icoană)

Jurăm, jurăm!

MOTOC

Jurați, boieri, că-n ceasul când eu v-oi da de știre,
Voi veți sări la goană cu toți într-o unire?

BOIERII

Jurăm!

MOTOC

(către cer)

Atotputernic! Tu, Doamne, sfânt, sfânt, sfânt!

Primește la altaru-ți al nostru jurământ.

Și pentru-al țării bine din cer ne luminează
Și inimile noastre acum le-mbărbătează!

BOIERII

Amin!

(Se pun iar pe jilțurile lor.)

SPANCIOC

Amin, dar!... însă întreb iar pe Moțoc:

Dând jos pe Lăpușneanu, urcăm pe cine-n loc?

MOȚOC

Pe-un om viteaz și darnic, de viță strălucită,

Armaș, călăreț ager, cu minte iscusită,

Precum ați spus-o însuși... Pe-un om ce-au învățat

De la-mpărații lumii a fi chiar împărat;

Pe-un om ce are dreptul la tron ca să aspire

Și prin iubirea noastră și prin a lui rudire.

SPANCIOC

Dar unde-i?

(Moțoc se duce la ușa din dreapta, o deschide și aduce pe Despot.)

Scena IX

Cei dinainte, DESPOT

MOTOC

Iată-1!

BOIERII

(sculându-se)

Despot?

MOTOC

Despot!

(Tomşa se ridică indignat, răsturnând jilțul său.)

TOMŞA

Un bizantin!

Un grec!... Ce! oare-n țară nu crește decât spin?

Ce! tot pământul nostru e în așa sterpire,

Și neamul nostru ager e în așa-njosire

Cât pe moșia noastră să nu găsim un pom

Și pentru tronul țării să nu găsim un om!

Unde-am ajuns, o! Doamne? Ce ți-am greșit noi ție

Ca un boier de-ai țării, un moldovan să vie

C-un zvânturat de mână, să ni-l arunce-aici

Ca domn, cum se aruncă pomana la calici!

Rușine, fărdelege, batjocură, trădare!

MOTOC

Miști, Tomșo!

TOMȘA

O! Moțoace, mă jur: păcatul mare

Că n-ai intrat, bătrâne, de viu chiar în mormânt

C-un ceas mai înainte de-a zice-acest cuvânt!

Vrei greci tu la domnie?... deci sufletu-ți răspundă

De răul care-n țară prin greci o să pătrundă?

MOTOC

(stăpânindu-se)

Tu aiurești, sărmâne... Eu nu-s hain, nebun,

Când vi-l aduc pe Despot și domn eu vi-l propun.

Mi-e inima amară precum îți e și ție

De a vedea Moldova un cuib de anarhie

În care tot smintitul se crede-un om prădat

Când vede tronul țării de altul ocupat.

Mi-e inima atinsă de-a morții grea lovire

De a vedea Moldova un câmp de jefuire

Pe care toți aleargă turbați, neodihniți,

Ca să ajungă tronul din care-s îmbrânciți.

Au ochi ca să nu vadă, urechi să nu audă,

Căci inima lor stearpă cu cârțița e rudă,

Și toți vecinii, dușmani acestei mândre țări,

Gătesc a ei cădere prin chiar ai săi boieri,

Hrănind în al lor suflet o poftă de domnie

Ce-duce lor pieire și țării calicie.

Destul!... vreau pace-n țară domnind sub cer senin,
Și iată de ce, Tomșo, propun un domn străin.

TOMȘA

Cuvântul tău, Moțoace, mai rău te osândește,
El laudă străinul și neamul tău hulește!

(Despot înaintează cu multă demnitate.)

DESPOT

(grav)

Viteze Tomșa!... Despot, de tine-aici respins,
Respectă tulburarea din sufletu-ți aprins,
Și-n tine el admiră virtutea strămoșească
Ce vrea coroana țării pe-o frunte românească,
Dar dacă prin mânie acum n-ai fi orbit,
De-ai fi, cum se cuvine, cu gândul liniștit,
Ai înțelege, Tomșa, că naștere și nume
Sunt jocuri de-ale soartei care domnește-n lume.
Nu, Tomșa, nu e locul ce face pe-un bărbat
Străin sau fiu al țării, om rău sau laudat,
Căci omul mare-n suflet, moșnean, străin el fie,
În suflet poartă lumea întreagă drept moșie!
Nu, Tomșa, nu-i cu dreptul de-a zice că-i străin
Acel care dorește la toți noroc deplin
Și care pentru țara ce l-a priimit cu bine

E gata să jertfească tot sângele din sine.
 Străin este acela crunt, orb, nelegiuit,
 Ce-nfinge-n rana țării cuțitul otrăvit!
 Străin este acela ce, orice nume poartă,
 Nu-i pasă de-a lui țară chiar de-ar vedea-o moartă!
 Nu dar eu, văr cu Doamna, străin aice sunt,
 Ci Lăpușneanu, dușman acestui drag pământ!

HARNOV

Jos Lăpușneanu!

STROICI

Moarte hainului!

TOROIPAN

Sfârșească

Și viața-i și domnia!

HARNOV

Și Despot să trăiască!

BOIERII

(afară de Tomșa)

Dar, dar!

TOMȘA

(cătrecer)

Sunt orbi, o! Doamne, din cer nu-i asculta!

DESPOT

Boieri, recunoștința...

TOMȘA

Recunoștința ta?

Pe cine vrei să-ntuneci?... Cum noi s-avem credință

În vorbele-ți viclene ș-a ta recunoștință

Când tu, chiar văr cu Doamna, fățarnic ca un hoț,

Vrei să răstorni din culme pe ea și pe-al ei soț?

A! șarpe, vrei să luneci sub mantia domnească?

În lături!

DESPOT

Lăpușneanu a vrut să m-otrăvească!

În cupa lui perfidă eu moartea am băut

Și, făr-a mea ispită, de mult aș fi pierdut.

El vrea a mea piele?... deci gheară pentru gheară!

El zice: piară Despot!...! eu, Lăpușneanu piară!

MOTOC

Se va-mplini cuvântu-ți, poporul e cu noi.

TOMȘA

Cu voi poporul?... fie!... eu nu mai sunt cu voi!

Mă duc, vă las orbirii, las țara-n seama voastră.

Să dați seama de dânsa!

(Trece mărăț pe dinaintea boierilor și se îndreaptă spre ușa din fund.)

DESPOT

Ești dar în contra noastră?

Boieri, Tomșa ne lasă... El are-ntru nimic

Lui Vodă să ne vândă.

TOMȘA

(cu dispreț)

Pribeag cu suflet mic!...

Românul viețuiește și moare, când se jură,

Cu arma albă-n mână, nu cu trădarea-n gură.

Învață de la dâșii a fi român de poți.

Boieri! gândiți la muma ce v-a născut pe toți!

(Iese. Boierii rămân pe gânduri. Despot și Moțoc grăiesc încet deoparte.)

Scena X

TOȚI, afară de TOMȘA

SPANCIOC

E aspru cu noi Tomșa.

HARNOV

Lăsați-l ca să fie.

Avea gărgăuni poate de domn, cine mai știe?

SPANCIOC

Eu știu... te-nșeli... Nu, Tomșa, român dintre străbuni,
E om în toată mintea, ferit de gărgăuni.

El nu vrea domn pe Despot pentru că-i grec, dar oare
Să n-aibă el dreptate, de țară când îl doare?

Străbunii, duși de timpuri prin feluri de nevoi,
Aveau o zicătoare venită pân' la noi:

“Să te ferești, române, de cui străin în casă.”

Pe mine astă vorbă în pace nu mă lasă,
Boieri, și eu ca Tomșa încep a sta pe gând.

HARNOV

Știi că... mai că... îmi vine... firește judecând...

Mă-ntreb și eu acuma...

MOTOC

Ce?

HARNOV

Dacă e prielnic,

Deși-am jurat... s-alegem un grec?...

MOȚOC

Om șovăielnic!

Când omul are cuget, cuvântu-i e cuvânt,

Și fapta-i și cuvântul deopotrivă sânt.

HARNOV

Așa-i, dar voi ce ziceți, boieri?

UN BOIER

Știm noi?

MOȚOC

Rușine!

(Despot vine în fața boierilor.)

DESPOT

Boierii stau pe gânduri, nedumeriți?... Prea bine.

Deci facă-se lumină în ochii tuturor

Și spuie toți de-a rândul cu glas deschis: ce vor?

Eu, fără amețeață de visuri de-nălțare,

Vreau gloria Moldovei, și-a ei neatârnaire!

Mai mult!... Vreau să rump jugul cumplit și rușinos

Ce-apasă omenirea în fiii lui Hristos!

Mai mult!... Vreau românimea-nainte mergătoare

În sfânta cruciadă lui Christ liberătoare,

Ca nime-n cursul lumii, nici crai, nici împărat

De soartă-i să dispuie cu dreptul uzurpat.

Această sentinelă la răsărit, cu fală,

Are-o menire mare și providențială,

E zidul ce oprește potopul fanatic...

Căzut acum e zidul, eu vreau ca să-l ridic!

(O pauză. Boierii încep a se aprinde.)

STROICI

(entuziast)

Dar, dar!

DESPOT

O cruciadă l-apus se pregătește

În contra semilunii lui Mohamed, ce crește

Ca meteor de moarte pe cerul creștinesc.

Doi împărați și Papa, vicar dumnezeiesc,

Filip, Ferdinand, Pavel, cu fulgerii în mână,

Stau gata să detune în hidra cea păgână,

Și tristele victime din tristul răsărit

Așteaptă-acea minune a lanțului zdrobit.

Sublimă încercare! măreață făptuire

Ce-nalță omenirea pân' la dumnezeire!...

Cui se cuvine fala de-a fi începător

De nu acestui ager, mărinimos popor

Ce,-mpărtășind cu Ștefan și inima și gândul,

A îngrozit Osmanul ani patruzeci de-a rândul?...

Iată ce vreau eu, Despot, străinul... însă voi

Ce vreți?

STROICI

Vrem domn pe tine în pace și război.

În ochii mei deschis-ai o zare nouă, largă...

Tot sufletul spre dânsa cu tine vrea să meargă.

SPANCIOC

Despot!... de ți-a fi faptul ca rostul... să trăiești!

Fii domn!... în țara noastră pe Ștefan s-amintești.

HARNOV

Trăiască Despot-Vodă!

MOȚOC

Tăcere, cumpătare,

Urechea lăpușneană aude-n depărtare.

Boieri, noaptea se-ntinde și timpul-i priincios.

Hai s-ațâțăm răscoala în breslele de jos

Și mâini, în zori de ziuă, să vadă mândrul soare

În brânci pe Lăpușneanu, pe Despot în splendoare!

BOIERII

Hai!

SPANCIOC

(se apropie de Despot și-i dă mâna)

Să fii român verde!

DESPOT

Român m-oi arăta.

STROICI

(dând mâna cu Despot)

Despot, noroc!

MOTOC

(asemene)

Unire!

HARNOV

(închinându-se plecat)

Mulți ani, măria-ta!

(Ceilalți boieri se-nchină și ies cu toții prin fund.)

DESPOT

(singur)

E vis?... sunt Domn, eu Despot? Din mic iată-mă-s mare!

Boierii, capi ai țării, cu-o nobilă mișcare

Mi-au dat frățește mâna, voinși m-au aclamat...

Un singur numai, Tomșa, din toți cel mai bărbat...

El mi-a jurat o ură cumplită, ne-mpăcată,

El chiar... mă va ucide când va putea, vreodată...

Un glas de presimțire mi-o spune-n taină... dar

Prudent e să lași viața vrăjmașului barbar?

Răbdare!... a mea spadă o voi plânta-o-ntr-însul,

Și dacă moldovenii vor fi nătângi ca dânsul,
Voi ști eu din lei aprigi a-i face mielușori.

Scena XI

**DESPOT, TOMA CAL ABAICANUL, ANA, MOȚOC,
MAICA FEVRONIA, SEIMENI**

TOMA

(la ușa din fund)

Pe dânsul, copii!

(Seimenii se aruncă pe Despot de-l prind.)

DESPOT

(surprins)

Ce e?

TOMA

(amenințând pe Despot cu pumnarul)

Să nu te miști că mori!

DESPOT

(zbătându-se)

Săriți, prieteni, oameni!

TOMA

Taci, taci, vulpe vicleană.

ANA

(intră speriată din stânga)

Despot!

MOȚOC

(intră prin fund și, văzând lupta lui Despot, se repede asupra lui Toma)

Ce-i?... hoți!

TOMA

(respingând pe Moțoc)

În lături!... Dreptatea lăpușneană

L-a osândit pe Despot la moarte!

MOȚOC

O! calău!

ANA

Ce-aud?... Ah! Despot!...

DESPOT

(lângă ușa din fund)

Ană!...

ANA

(cade leșinată pe jilț)

E mort norocul meu!

(Moțoc și maica Fevronia se apropie de Ana. Seimenii ies prin fund cu Despot.)

(Cortina cade .)

ACTUL II - TABLOUL II

Un beci de închisoare. Fereastră cu gratii în stânga.
Ușă în fund. O masă cu două scaune în mijloc. Un fă-
nar aprins.

Scena I

DESPOT

(pe scaun, lângă masă)

O! soartă schimbătoare ce râzi de omenire!
 Nebun cine se-ncrede în tine cu orbire!
 Nebun cine se urcă pe-al muntelui suiș,
 Prapastia-l așteaptă cu-adâncu-i prăvăliș!...
 Așadar eu, sărmanul, a soartei jucărie,
 Ajuns iubit de-un înger, aproape de domnie,
 Iată-mă-acum aice din raiul meu căzut
 Și din lumina lumii în umbră iar pierdut!...
 Sunt eu?... Sunt treaz?... în viață?... și adevăr e oare?
 Eu, Despot, vultur falnic, eu zac la închisoare!

(Se scoală și cată împrejur)

Acești pereți sunt umezi, triști, negri!... Ah! ei sânt
 Nu ziduri de palate, dar ziduri de mormânt!
 În ele cine intră din ele nu mai iese
 Decât pe-o raclă neagră cu zilele-i culese!
(Înfiorându-se)

O! reci fiori de groază prin sufletul meu trec.
 Răsuflu-aburi de moarte... Un biet străin, un grec,
 La cine pot să aflu o rază de-ndurare?
 La Doamna numai, însă nici o putere n-are,

Căci Vodă Lăpușneanu de milă-i depărtat

Cât de pământul negru e cerul înstelat.

Cum?... mort în floarea vieții!... Cum? mort ca un mișel,

Ucis de Lăpușneanu, lipsit de tron... și el!...

O! nu, nu! nu se poate... cu unghiile tocite

Voi sparge-această hrubă ce-n sânul ei mă-nghite.

(Se azvârle turbat peste pereți și-i lovește cu pumnii.)

Deschide-te, morminte!... dă-mi drumul să-mi răz-bun.

Cădeți, infame ziduri! (Căzând pe scaun.)

Ah! Doamne, sunt nebun...

(După o scurtă pauză.)

Mizerie!... cu gândul pătrund bolta cerească

Și brațul meu nu poate o piatră să urnească!

(Înduioșindu-se.)

Ah! nu-i nici o sperare... Cei ce m-au cunoscut

Vor zice-a fost un Despot, a fost... ce s-a făcut?

Și toți m-or da uitării... chiar Ana... lume, lume!

Uita-va și amorul și jalnicul meu nume.

Adio, planuri nalte! Adio, mari sperări,

A lumii ideale sublime aspirații!

Adio tot: junie, lumină, fericire...

Năluca este omul și viața — o clipire.

(Privește fereastra.)

O! Despot, te salută ai vecinicii zori.

Fii om!... Când vine moartea, te-nchină ei și mori!

(Stă abătut, cu capul plecat pe brațul lui.)

Scena II

DESPOT, CIUBĂR-VODĂ (intră; ușa se închide după el)

CIUBĂR

Ei!... Despot, frate Despot, așa-i că ai pățit-o?

DESPOT

(tresărind)

Ce-aud? Ce văd?... Smintitul?

CIUBĂR

Cu Vodă-ai împlinit-o?

(Privește beciul.)

Frumos palat!... privește: ce stofe pe pereți!

Pe jos ce de covoare țesute cu... bureți!

Ce mobile-aurite! Ce mândre policandre!...

Mărire ție, Vodă, măi Vodă Alexandre,

Ce bine știi în curte pe oaspeți să primești

Și pe-ale tale rude cu drag s-adăpostești!

DESPOT

(în parte)

Sărmane Despot!... iată la ce-ai ajuns pe lume:

Să râdă și nebunii de tine cu-a lor glume!

CIUBĂR

Despot!

DESPOT

Ce vrei, năuce?

CIUBĂR

Năuc ești tu și prost.

Tu vezi ce sunt eu astăzi, iar nu ceea ce-am fost.

Am fost odinioară un domn în strălucire

Cât soarele cu mine era-n nepotrivire;

Puternic ca trei Cesari, frumos ca Machedon,

Călare pe un sceptru, iar nu pe-acest baston,

Și mă loveam cu capul de nouri și de stele,

Și măsuram pământul cu pasurile mele!...

Dar Vodă Lăpușneanu, un hoț, un destrămat,

M-a prins și de-a mea vâlfă în drum m-a dezbrăcat.

Și eu și tu ajuns-am ca două frunze-uscate

De-o pânză de paingen în aer aninate.

Tot vântul mic sau mare ne clatină suflând...

Ei! ș-apoi?... Vântul bate și câinii fug lătrând.

(Se apropie de fereastră.)

DESPOT

(În parte, sculându-se)

O! Doamne, să fiu oare și eu în a lui stare,

În câmpul nebuniei pe-un gărgăun călare?

Cum? visurile mele de falnic viitor

Să fi făcut din mine un om aiuritor

Ca dânsul?...

CIUBĂR

Frate Despot, știi tu ce-i mădrăguna?

O fată ce aleargă pe câmpi când iese luna

Și merge de se scaldă în roua de pe flori

Cu gând să se mărite c-un împărat în zori.

Am prins-o într-o noapte, frumoasă, goală, albă,

Dar hoțul Lăpușneanu mi-a șters-o ca pe-o salbă!...

Ce-mi pasă! Scaraoțchi îi este lui nănaș

Iar eu al mădrăgunii sunt mire drăgălaș.

(Ia o poză maiestuoasă.)

DESPOT

Dar bine, Ciubăr, spune-mi: Cum ai intrat aici?

Și tu ești ca și mine închis?

CIUBĂR

Eu?... Cine zice

C-a îndrăznit vrodată o mână de capcân

Măcar să se atingă de-al lumilor stăpân?

Nu! Am venit eu însumi la tine-n pușcărie

Trimis de Lăpușneanu să-ți țin tovărășie,

Ca să-ți grăiesc de moarte ca un prieten bun

Pân' ce-a veni călăul, al temniței tăun.

DESPOT

Cum? Lăpușneanu însuși ți-a dat astă solie?

CIUBĂR

El!... și-ți trimite... iată... un dar de berbănție.

(Aruncă pe masă scrinul oferit de Despot Doamnei Ruxandrei.)

Șiraguri și paftale, să ai cu ce-amăgi

Nevasta lui Satana spre a vă îndrăgi.

(Se pune pe un scaun, în față cu Despot.)

Ei!... ce mai zici tu, Despot?... Așa-i că viața-i scurtă?

Așa-i că nu plătește nici cât un dram de turtă?

În faptul viu al vieții ne pare drumul lung,

Trei pași de-abia și-n capăt picioarele ajung.

Omul ca iarba!... viața ca... iapa cea bălțată,

Cât trece dealul mare, nu se mai vede... iată!

Eu unul cred că omul nerezemat de tron

E mic ca și o muscă pe muntele Sion,

Dar tu ce ești acumă sosit pe prag de moarte,

Ce zici?

DESPOT

(în parte)

O! ce idee!... (Tare.) Eu zic că relei soarte

E drept să ne supunem când altfel nu putem.

CIUBĂR

Cum asta?

DESPOT

Tu, de pildă, lipsit de diadem,

Să duci o viață tristă și plină de nevoie,
Iar eu în astă țară să fiu domn făr' de voie.

CIUBĂR

Ce? tu? domn?

DESPOT

Eu, Ciubere! (Tainic.) Crezi tu că-s destinat
A trece-n cea lume taiat sau spânzurat?
Te-nșeli... ai mei prieteni sunt gata ca să vie
În zori, și să mă ducă de-a dreptul la domnie.

CIUBĂR

Ce spui? ce spui?

DESPOT

Și martor mi-e sfântul Dumnezeu
Că eu fug de putere ca de păcat.

CIUBĂR

Nu eu!

DESPOT

Așa-i fatalitatea și n-am, vai, ce mă face.
Am să fiu domn, Ciubere, de-mi place, de nu-mi place.

Ah! (Face un gest de desperare.)

CIUBĂR

Și te plângi de asta?... Ești un nebun, nătâng.

DESPOT

Decât păstor de oameni mai bine, zău!...

CIUBĂR

Te plâng!

DESPOT

Eu sunt un biet om simplu, eu n-am visuri deșarte.

De grijile măririi doresc a fi departe.

Mi-e teamă să fiu capul unui popor.

CIUBĂR

Ba, zău!

Decât a fi în coadă mai bine-n frunte vreu.

DESPOT

(observând pe Ciubăr care se exaltează la cuvintele lui)

Nu-mi place pompa lumii, nici la a mea ivire

Poporul să m-aclame, poporul să m-admire,

Și oștile să-nchine stindarde-n fața mea,

Și-n frunte-mi să lucească surguciul ca o stea,

Și surlele să cânte, și tunul să detune,

Și clopotele toate în cale-mi să tot sune.

Ș-apoi, Ciubere dragă, eu am cugetul drept

Și mult și greu se bate a mea inimă-n piept

Când știu că tronul țării e dreapta moștenire

A lui Ciubăr.

CIUBĂR

(îmbrățișând pe Despot)

Ah! frate, ești bun, bun peste fire.

Nu eu când vine fala aș zice ba!... Nu eu!

Hei! căci nu vrea norocul să fiu în locul tău!

DESPOT

Ai vrea?

CIUBĂR

Cum nu?

DESPOT

E lesne.

CIUBĂR

Cum, cum, cum?

DESPOT

Foarte lesne.

CIUBĂR

Dar cum?

DESPOT

Te schimbă-n Despot din cap și pân-în glezne.

Și mâini în zori de ziuă poporul adunat

În locul meu te-a duce pe tine la palat.

CIUBĂR

Mâini?

DESPOT

Mâini. (În parte.) S-a prins nebunul.

CIUBĂR

(încântat)

Despot, m-ai scos din minte.

Domn!... eu, Ciubăr!... dă-mi iute a ta îmbrăcămintе,
Dă-mi pălăria.

DESPOT

Na-ți-o.

(Ciubăr schimbă hlamida pe mantaua lui Despot.)

CIUBĂR

Și-n schimb, na stema mea,
Dar fii cu îngrijire să nu te culci pe ea.

(Schimbă stema pe pălăria lui Despot.)

DESPOT

Ce-ți pasă; mâini te-așteaptă o stemă-mpărătească.

CIUBĂR

(vesel)

A! știu că Lăpușneanu de ciudă-o să plesnească.

DESPOT

Acum ici, lângă masă, te-așează liniștit
Și stai ca un om mare pe gânduri adâncit.

(Ciubăr se pune pe scaun.)

Așa, și pălăria pe frunte ți-o apasă,
Nicum să te cunoască cine-ar intra în casă.

CIUBĂR

Bine-i așa?

DESPOT

Prea bine.

CIUBĂR

Dar tu ce-ai să devii?

DESPOT

Eu dintre morți, Ciubere, mă-ntorc printre cei vii.

Noroc de-acuma nouă!... cu pene-mprumutate

Tu zbori către mărire, eu, către libertate!

(Îmbrăcat cu hlamida și încoronat cu stema lui Ciubăr, vine în fața scenei.)

Nebun aici intrat-am? nu știu, dar nebun ies.

Priviți!... din pompa lumii cu ce, vai, m-am ales?

Cu-o stemă de hârtie, cu-o cârpă de hlamidă,

Cu tot ce poate face pe oameni ca să râdă.

Dar bună-i răzbunarea!... pre sfântul Dumnezeu,

Voi râde mult mai tare și eu la rândul meu!

(Iese.)

UN GLAS

(afară)

Stai! Cine-i?...

DESPOT

(imitând glasul lui Ciubăr)

Ciubăr-Vodă.

GLASUL

Treci.

(Hohote de râs afară.)

CIUBĂR

(singur)

Prost!... să-mi lase mie

Tot ce-i mai scump, mărire, putere, avuție,

Și el să nu vroiască a fi chiar domnitor!

Nebun! (Cască.) Dar eu cu minte... mă-nalț... și zbor,
și zbor

Sus, sus pe vârful lumii ce visul îi arată

Când omul mândru doarme cu gura lui căscată...

Poznașă întâmplare! (Cască.) eu domn, eu domn, eu
domn!

Pe tron... mă urc... cu fală... și însă... cad de somn!

(Adoarme cu capul pe masă.)

ACTUL III

Salon în castelul lui Laski, în Ardeal. În fund, ușă mare și largă de capelă. În dreapta, ușă tainică. În stânga, ușă mare. Alături cu capela, o fereastră. Panoplii și portrete de palatini pe pereți. O canapea în dreapta, planul I. O masă mică lângă ea. Pe masă un scrin cu giuvaiere.

Scena I

CARMINA, DESPOT (pe canapea)

CARMINA

Tu ești, iubite Despot! te-ascult, te simt, te văd.

Tu ești, inima-mi spune, și tot nu mă încred.

DESPOT

Eu sunt, eu, lângă tine, iubita mea Carmină.

CARMINA

Grăiește-mi, prelungește părerea mea divină,

Îmi pare că sunt prada celui mai dulce vis.

El sufletu-mi îngână și raiul mi-a deschis.

DESPOT

(cuprinzând-o cu brațele)

Nu vezi?... a zburat visul lăsându-mi mie prada.

CARMINA

Ah! Despot, scumpe Despot, mă cred că-s în Grenada!

Vorbește-mi tu de dânsa cu glasul tău iubit,

Să mă report ferice în gândul meu răpit

La patria-mi cu soare, cu-amor, cu poezie...

O! magică Grenadă! o dulce-Andaluzie! (Plânge.)

DESPOT

Carmina...

CARMINA

Ah! mă lasă să plâng... mi-e dor...

DESPOT

Nu vreu.

Vreu să-mi zâmbești.

CARMINA

(zâmbind printre lacrimi)

Vrei?... fie... (Plânge.) Ah! nu pot, scumpul meu.

DESPOT

De ce atâtea lacrimi când după despărțire

Ne regăsim ferice în leagăn de iubire?

Când Laski-i dus departe și oaspeții cu el?

Gândește, suntem siguri, noi singuri în castel.

CARMINA

Mă iartă... sunt muncită de-o crudă presimțire...

Fantasma morții zboară pe-a mea închipuire...

De ce te-ai dus de-aice, de ce m-ai părăsit?

DESPOT

Pentru că-mi ești tu dragă, pentru că te-am slăvit,

Pentru că-n exaltare, împins de-a mea simțire,

Am vrut sub cer să-ți caut un cuib de fericire;

Am vrut, lărgind în ochi-ți a lumii orizon,

Să-ți pun pe frunte-o stemă și la picioare-un tron;

Dar soarta pân-acuma s-au arătat contrară...

CARMINA

Ah! lipsa ta, iubite, a fost mult mai amară!
 Ai pătit tu, Despot, știi, multe-ai pătit,
 Dar eu, eu fără' de tine aici cum am trăit?
 În lacrimi, în durere, în grijă, în muștrare,
 Lipsită de-orice sprijin, străină de sperare,
 Închisă-n aste plaiuri sălbatice, pustii,
 Câtând ziua și noaptea pe drumuri, dacă vii,
 Și-n loc de tine, Despot, găsinde-mă cu cine?
 Cu soțul meu, cu Laski, bătrân, gelos de mine,
 Cu Zay, al său prieten, un ungar îngâmfat
 Ce vecinic mă insultă cu-amoru-i desfrânat,
 Și alții de-ai lui Laski tovarăși de beție
 Care-i mănâncă-avutul râvnind a lui soție.

DESPOT

Și eu, în gheara morții de două ori cuprins,
 Am fost ca prin minune din cleștetu-i desprins
 Prin aste talismanuri, prețioase suvenire
 De tine date mie în ziua de pornire, (arată scrinul pe masă)
 Căci glasul lor în taină ziceau: fii fericit!
 Carmina te așteaptă, de dansa ești iubit.

CARMINA

Ah!

DESPOT

Numai pentru tine și pentru altul nime
Am vrut s-ating în zboru-mi a lumii înălțime;
Am vrut și tot vreau încă norocul a cerca
Alătura cu mine pe tron a te urca,
Tu prin a ta frumseță regină ești născută.
Eu vreau să fii prin mine în raze învăscută.
Destule zile negre mâhnirii ai jertfit,
E timp ca să reintri în nimbul strălucit
Lipită, alintată în dulce legănare,
Pe-o inimă fierbinte și plină de-adorare.

CARMINA

O! vis din soare!

DESPOT

Visul va fi realizat,
Carmină, căci amorul e zeu înaripat,
Și el ne va conduce, pereche-ncoronată,
Pe tronul cu splendoare din țara-nvecinată.

CARMINA

Pe tron! (În parte.) Dorul meu falnic!

DESPOT

Dar!... orice tu dorești
Se va-mplini!... zi numai, iubito, că vroiești.

CARMINA

A! cine-i la-ntuneric și fuge de lumină?

Dar ce pot face?... spune-mi.

DESPOT

Mult poate o regină!

Pe Laski ș-ai tăi oaspeți de vrei a-ndupleca

În calea-mi îndrăzneță cu mine-a s-aranca,

Noi doi avem mărirea, ei fală ș-avuție.

CARMINA

(decisă)

Cu toții, Despot, astăzi se vor închina ție.

DESPOT

O! scumpa mea domniță, tu mă re-nsuflețești.

Ce jertfe vrei?

CARMINA

Vreau numai... pe tron să mă iubești.

DESPOT

Ah! viața mea întregă a ta-i! (O strânge la piept.)

(Zgomot de cai în curte.)

CARMINA

(mergând la fereastră)

Ce-aud afară?

A!... Laski și prefectul Zay vin... Iată-i, la scară

Au și sosit... O! Doamne, ce supărare!

DESPOT

Zay

Dispune de-o oștire cu zece mii de cai.

El poate să m-ajute.

CARMINA

Cum?

DESPOT

Luând învoire

De la-mpăratul.

CARMINA

Bine; azi am să-i fac primire

Ca niciodată, însă gelos să nu apari.

(Râzând.) Zay crede că-i Apolon pierdut printre maghiari.

Scena II

CARMINA, DESPOT, LASKI

LASKI

(afară)

Carmina!

(Carmina se depărtează de Despot și merge spre ușa din stânga.)

CARMINA

(lui Despot)

Vine.

LASKI

(intrând prin stânga, sărută pe Carmina)

Carmen!... A! Despot?... scumpe frate.

DESPOT

Scumpul meu Laski!

LASKI

Cum?... pe neașteptate?

Ce vânt, ce întâmplare la noi iar te-au adus?

Când ai venit?

CARMINA

Chiar astăzi.

DESPOT

Și multe am de spus.

LASKI

Zi, sunt cu nerăbdare...

CARMINA

Laski, o întâlnire

Își pierde, când sunt martori, sincera ei pornire.

Aveți, cred, multe taine... aice dar vă las.

LASKI

Mergi, dragă, în grădină; acolo au rămas

Și Zay ș-ai noștri oaspeți...

CARMINA

Mă duc.

*(Ea preschimbă cu Despot o ochire fugitivă și iese prin stân-
ga condusă de Laski până la ușă.)*

Scena III

DESPOT, LASKI

LASKI

(întorcându-se repede)

Acum răspunde:

Prin mari furtuni trecut-ai... o știi; însă de unde

Revii?

DESPOT

De la Moldova, din iad, unde am fost

Zdrobit, și vin la tine să caut adăpost.

LASKI

Cum? tu renunți?...

DESPOT

Nu, Laski!... un om viteaz din luptă

Nu se retrage grabnic când arma lui e ruptă.

Destinul crunt l-oi frânge din nou sub pașii mei.

LASKI

A! bravo!... Așa, Despot, te vreau.

DESPOT

Așa mă vrei?

Iubite Laski, crede că-n viața-mi tulburată

Nu am pierdut credința în tine niciodată.

Deci vin aice iară ca barca la liman

Și-ți zic: întinde-mi mâna... sunt domn până-ntr-un an!

LASKI

Și mâna și averea toată-a mea putere
Sunt ale tale, Despot... Dispune, -ordonă, cere,
Ce vrei?

DESPOT

Vreau bani și oameni.

LASKI

Bani? voi amaneta
Moșiile, castelul, și sper a căpăta
Vreo zece mii de galbeni... de nu, chiar le voi vinde
Ca să putem în grabă războiul a-ntreprinde.

DESPOT

Atâta sumă numai?

LASKI

Mai mult nu cred să pot,
Căci... ți-o declar în taină, sunt ruinat de tot.

DESPOT

Tu, ruinat?

LASKI

A! frate, nu-ntârzie ruina
Când Laski-i palatinul și Carmen palatina!
Eu, știi, cu mâna spartă, născut risipitor,

De tot ce-i scump, tablouri, cai, arme, iubitor,
 Ținând casa deschisă în care tot drumețul,
 Zi, noapte, își găsește culcușul și ospețul,
 La vârstă-naintată pierdut de-namorat,
 Cu-o nobilă spaniolă voios m-am însurat,
 Carmina din Grenada, silfidă-ncântătoare
 Cu foc de soare-n suflet și-n ochi cu foc de soare!...
 Sosită-aici, sărmana!... în tristul meu castel,
 Urâtul o cuprinse și, ca s-o scap de el,
 Am aruncat cu pumnul întregul meu tezaur,
 Vroind să-ntind pe cale-i un lung covor de aur...
 Am adunat în juru-i poeți și baladini
 Ș-o curte-mpărătească de neaoși palatini...
 Dar oricare fântână de la o vreme seacă...
 Ce vrei?... ș-a mea avere către secare pleacă!
 Deci azi, ca jucătorul ce-aruncă nu-n zadar
 Pe cartea unui altui chiar ultimul dinar,
 Vroiesc cu tine, Despot, să fac tovărășie
 De câștigat în parte, eu bani și tu domnie...
 Ș-arunc pe a ta carte întregul meu avut.

DESPOT

Eu, domn, îți dau Hotinul cu-ntregul său ținut,

LASKI

Primesc! noroc!

(Dau mâna amândoi).

DESPOT

Dar oameni?

LASKI

Oameni? A! hoit să fie,

De corbi nu este lipsă... Câți trebuie? o mie,

Trei, patru, șapte, zece?... În vânt cât oi striga,

Mulțime de strânsură aici va alerga,

Hoți buni de ștreang, la ștreanguri meniți cum li se cade,

Ce știi numai să ardă, să taie și să prade.

Chiar în castel acuma avem câțiva străini,

Năprasnici șefi de bande, eroici spadasini

Ce vântură Europa cu spada vecinic goală,

Cătând moartea-n războaie ș-având groază de boală.

Villel care comandă cincizeci de burghinioni,

Rozel ce are-n mâna-i o sută de valoni

Și Sedleț și Legmanul cu multă călărime,

Ș-Anton iubit fanatic de crunta secuime,

Și alții mulți, afară de toți voinicii mei

Ce-s lupi când n-au prilejul ca să devie lei.

DESPOT

Prea bine, dar cu-o mână de bravi, cât de bravi fie,

A merge la Moldova ar fi o nebunie.

Știi însuși: moldovanul e iute la război.

Tot omul e în stare a se lupta cu doi.

Ne trebuie-o putere, pot zice-mpărătească.

Nu se învinge lesne o țară românească...

Ce zici de Zay prefectul?... El este ascultat

De Ferdinand?... Cum oare l-am face aliat?

LASKI

O! de-ar vrea Zay, complotul cu sprijinul său tare

Ar merge strună, însă...

DESPOT

Ce strică o cercare?

LASKI

Hai să cercăm, dar află că Zay, prefect regal,

Ți-a cere-n schimb de sprijin ca să devii vasal

Lui Ferdinand.

DESPOT

Eu?

LASKI

Spune: primești cu el a face

Tratat de închinare fie-n război sau pace?

DESPOT

(după o pauză)

Primesc.

LASKI

Deci adă mâna... Noroc!... ș-acuma hai
În turn... Acolo tainic să te-nvoiești cu Zay...
Dar, iscălind tratatul, vei fi tu cu credință?

DESPOT

Credința cea mai sfântă... (În parte.) Cât mi-a fi de
priință.

LASKI

Moldova închinată lui Ferdinand... Ce dar!
Și pentru-a lui coroană ce scump margaritar!

DESPOT

Prea bine; dă de știre lui Zay cât mai degrabă.

LASKI

Merg; tu ascute-ți limba și să te văd la treabă...
(Iese prin dreapta.)

DESPOT

N-ai grijă, -n trei cuvinte pe Zay l-am încurcat (în
parte, vesel)

Prin farmecul Carminei, frumosul avocat.

(Iese după Laski.)

Scena IV

CARMINA, ROZEL, SOMMER, ANTON SECUIUL și alți aventurieri

(Intră pe ușa din stânga.)

ROZEL

Contesă, Francisc Primul, al Franței galant rege,

Erou, poet și vesel, iubea mult a culege

Pe câmpi de sânge lauri, în lume desfatări

Și pe frumoase buze fierbinte sărutări.

Eu am, francez ca dânsul, aceeași aplecare

Și pentru vitejie și pentru sărutare.

CARMINA

(râzând)

Te cred, însă un rege cu titlul de galant,

Când n-ar purta coroană, cum s-ar numi?

ANTON

(posomorât)

Berbant.

ROZEL

A fi berbant e probă de-o inimă-arzătoare

Și de-o natură vie, artistă, simțitoare,

Ce lesne se înalță spre tot ce-i luminos,

(râzând) Lăsând pe-Anton Secuiul să mormăie pe jos.

ANTON

(în parte)

Frând tueș!

SOMMER

Francisc Primul, rege-n galanterie,
A și compus, îmi pare, o mică poezie,
Un cântec, o deviză cu vesel înțeles?

ROZEL

Dar, Sommer, aste versuri ce le cânta ades:
Femeia este schimbătoare,
Nebun cine se-ncrede-n ea!

CARMINA

A! pentr-un galant rege ideea nu-i galantă.

ROZEL

Eu am mai completat-o prin astă variantă:
Femeia des e schimbătoare,
Ferice cui se-ncrede-n ea!

Ah! deie-mi dulcea sa favoare

Și schimbe-se-apoi cât a vrea!

(Toți râd)

CARMINA

Bravo, Rozel!

ANTON

Palavre!... mai bine-n războire

Aș vrea ca să se schimbe această amorțire

Ce se numește pace, căci timpul de răgaz
Preface-n om netrebnic pe omul cel viteaz.

CARMINA

Cum? preferați războiul decât o viață lină?

ANTON

Da! paloșului nostru i-e teamă de rugină.

ROZEL

Contesă, – orice ființă se naște pre pământ
Cu-o tainică menire, c-un dor și c-un avânt,
Noi să ne batem, floarea să scoată dulci parfume
Și dumneata, contesă, să fii iubită-n lume.

CARMINA

Ei bine, fiți dar veseli; eu cred că nu târziu
Se va preface-n faptă un dor atât de viu.

ROZEL

Ne-nșeli?

CARMINA

Nu; am o veste, o veste cum vă place...
De când a voastră armă dormind în teacă zace
Urâtul vă mănâncă de vii; sunteți mârniți,
Cu ochii stinși, la față galbeni și veșteziți,
Cât cine-acum vă vede și cine vă cunoaște
Se-ntreabă cu mirare: Ce sunt? ostași ori moaște?

ANTON

Așa-i!... decât urâtul, mai bine ștreangu-n gât...

CARMINA

Eu v-am găsit de lucru și leacul de urât.

Sus paloșul la soare!... sus fruntea!... vântul bate

Și-ndeamnă a navală în țări învecinate.

Vroiți voi după dânsul cu toți să vă luați?

TOȚI

Vrem!... unde?

CARMINA

Nu departe... colea, peste Carpați.

ANTON

Cum? la Moldova?... Ellien!

CARMINA

Acolo stăpânește

Un domn pe care țara întregă îl urăște.

Cât îți sufla deasupra-i, din tron el va cădea

Și toată-a lui avere a voastră-a rămânea.

ROZEL

Dar tronul său?

CARMINA

Acelui cu inima regească

Ce-a ști cu mâna largă pe toți să răsplătească,

Lui Despot.

TOȚI

Despot?

ROZEL

Fie!... de-l vrei, și eu îl vreau.

ANTON

Și eu!

CEILALȚI

Și eu!

CARMINA

(în parte)

O! Despot, ești domn, iubitul meu!

Curând dorința noastră va fi realizată!

Scena V

Cei dinainte, DESPOT (vine repede din dreapta, tulburat)

DESPOT

Amici!... din turn zărit-am o numeroasă ceată
Venind despre Moldova cu steag moldovenesc.
Ei par că vin aice... E poate-un sol domnesc
Trimis de Lăpușneanu în goană după mine.

CARMINA

Ce?... în castelul nostru?

DESPOT

(la fereastră)

Priviți! aice vine!

Dar!... ceata lângă poartă, afară, s-a oprit.

ROZEL

De-a fi un sol de pace, să fie bun sosit,
De nu, amar de dânsul!... cu astă pală vie
Îi dau pe ceea lume o grabnică solie.

CARMINA

Ba nu, Rozel; stai pașnic... De-a fi sol moldovan,
Ca să scăpăm pe Despot urmează al meu plan...

ROZEL

Cum?

CARMINA

Mergi de pregătește capela funerară
Ca pentru-o-nmormântare.

Scena VI

Cei dinainte, LASKI (intră din dreapta), PISOZKI (intră din stânga)

LASKI

Ce vuiet e afară?

Ce oameni sunt la poartă?

CARMINA

(la fereastră)

Pisozki-n foișor

De sus cu ei grăiește... vom ști curând ce vor.

Iată-l că vine.

PISOZKI

(intrând)

Pane!... sosit-au cu putere

Un sol de la Moldova.

LASKI

Ce caută? ce cere?

PISOZKI

Nu știu, însă de Despot, sosind, a întreat.

DESPOT

De mine?... Lăpușneanu în urme-mi a călcat...

LASKI

(lui Pisozki)

Mergi!... porțile deschide!... ostașii să se-adune

În șiruri pân' la scară; fanfarele să sune
 Și steagul să se-nchine deplin desfășurat
 În calea lui, căci solul e ca și-un împărat.

Mergi.

(Pisozki iese.)

CARMINA

Laski, astă pompă?...

LASKI

E dreaptă; se cuvine.

CARMINA

Dar se cuvine, spune, din casă de la tine,
 Răpind pe al tău oaspe un braț îndrăznitor,
 Să lase-o pată neagră pe vechiul tău onor?

LASKI

Contesă, te alină. Bătrânul Laski știe
 A-și împăca onorul cu sacra-i datorie.
 Lui Sigismund al nostru credință am jurat.
 Respect pe el în solul trimis de-un aliat.

CARMINA

Respectă tu calăul, eu respectez victima.
 Țin oaspele în casă și dau afară crima,
 Căci e o crimă oarbă de-a vinde-oaspele său.

DESPOT

Mai bine moarte mie!

CARMINA

Tăcere!... te scap eu.

Cu mine vină-n grabă; prin moarte simulată,

Să te ferim, amice, de moarte-adevărată.

(Iese cu Despot prin dreapta.)

LASKI

A! planu-i bun; vă duceți.

(Fanfare în curte.)

Scena VII

**LASKI, ANTON SECUIUL, SOMMER și ceilalți oaspeți
în dreapta, PISOZKI, TOMA CALABAICANUL, urmat de
seimeni, CARMINA PISOZKI**

(intră anunțând)

Solul!

LASKI

(făcând doi pași înaintea solului)

Fii bun venit!

TOMA

*(intră prin ușa din stânga, întovărășit de doi căpitani de
seimeni)*

Eu, Toma, sol de pace, în numele slăvit

Lui Vodă Lăpușneanu, Domn țării moldovene,

Și-n numele lui Sigmund, Domn țării ardelene,

Vin ca să cer pe Despot aici adăpostit.

Lui Vodă el e dușman viclean și ne-mblânzit;

Deci viu și-ntreg am ordin să-l iau, să-l duc în țară.

Am zis.

(Carmina reintră și se oprește lângă ușa din stânga.)

LASKI

Ești sol de pace?... deci, Toma, îți zic iară

Bine-ai intrat în casă-mi... și iată-al meu răspuns:

În zidurile mele oricine a pătruns

Devine-un oaspe sacru, căci legea ospetiei
Îi pune-un scut puternic sub pavăza frăției.
Aici eu sunt stăpânul!... Aici stăpân sunt eu
Mai mult decât un rege stăpân pe tronul său,
Și nime n-are voie, și nime drept nu are,
Cerându-mi pe-al meu oaspe, să-mi ceară o trădare!
Un oaspe face parte din zidul strămoșesc
Precum onorul sacru din suflet omenesc.
O piatră scoasă... zidul slăbit se prăbușește.
O faptă rea... onorul ca frunza veștezește...
Eu sunt dintr-acei oameni ce viețuiesc și mor
În casa lor întregă cu-ntreg onorul lor!

CARMINA

(întreținând)

Bine, Laski.

TOMA

Destulă atâta limbuție.

Nu mă uimești pe mine cu seaca ta mândrie.

Ți-am spus că vreau pe Despot viu... în zadar pe el

Tu cerci de a-l ascunde în vechiul tău castel...

CARMINA

Castelul n-are teamă de oaspeți a răspunde.

Pe vii el nu-i tradează, pe morți el nu-i ascunde.

Despot e mort!

TOMA

Mort, Despot?

CARMINA

Îl ceri tu în zadar.

A fost rănit de moarte trecând peste hotar

Ș-au expirat aice în crâncenă durere.

TOMA

Nu cred; e iscodire vicleană de muiere.

Seimeni! naval cu toții... Castelul cercetați

În numele lui Sigmund și Lăpușneanu.

(Câțiva seimeni intră pe scenă.)

CARMINA

(se repede înaintea ostașilor)

Stați!

Vroiți pe Despot?... Iată-!... (Deschide ușile din fund.)

Notă: Se vede lăuntrul capelei luminată cu polican-dre. Pe o masă acoperită de catifea neagră stă Despot lungit, palid ca un mort, și cu crucea pe piept. Câțiva călugări îl înconjură purtând torțe aprinse. Rozel, deghizat în capucin, stă în genunchi lângă catafalc. Un cor de glasuri, împreunat de acordurile unui organ, psalmodiază: „Beati qui moriuntur in Domino ”.

TOMA

(oprindu-se lângă ușa capelei)

Mort?

CARMINA

Mort!... Te du de spune

Lui Vodă, a sa frunte cu lauri s-o încunune.

El a ucis pe Despot!

TOMA

E mort!... Chiar mort îl vreau.

(Face un pas. Rozel se scoală și se pune în fața lui Toma pe pragul capelei.)

ROZEL

În lături toți!... Cadavrul este-a lui Dumnezeu.

TOMA

(amenințător)

În lături tu!...

ROZEL

Profane, turbarea-ți e semeață.

Respectă măcar moartea în omul fără' de viață.

(Laski înaintează maiestos.)

Stai, Toma!... Lăpușneanu a vrut pe Despot viu.

Solia-ți încetează aproape de sicriu.

(Toma stă puțin nedumerit, în vreme ce ușa capelei se închide, după ce mai întâi Rozel și alți ostași deghizați în călugări au ieșit și s-au pus de pază dinaintea capelei.)

TOMA

(către seimeni)

E mort! pentru domnie deci teamă nu mai este.

Haideți, lui Lăpușneanu să ducem astă veste.

(Iese cu seimenii lui.)

CARMINA

(la fereastră)

S-a dus, curtea-i deșartă și poarta s-a închis.

(Merge la ușile din fund.)

Despot!

(Ușile se redeschid. Despot apare pe prag.)

Scena VIII

Cei dinainte, DESPOT, ROZEL

DESPOT

Iată-mă-s iară mai viu și mai decis!

(Înaintează în mijlocul scenei, scoțând spada.)

Din toate-a noastre spade să facem toți o spadă,

Pe Vodă Lăpușneanu la vulturi să-l dăm pradă.

ROZEL

Pas, Despot!... unde-i merge, voioși mergem și noi!

DESPOT

Norocul și izbânda cu mine și cu voi!

Să dăm armelor noastre atingerea frățească.

(Toți în fund ating vârfurile spadelor.)

Scânteia-nflăcărării din ele să zbucească,

Ș-acea scânteie zboare ca fulger răzbitor

Lui Lăpușneanu-n frunte să scrie: trădător!

Acum el mort mă crede?... Eu mort, și el în viață,

E timp viul cu mortul să se-ntâlnească-n față.

La arme, frați!

TOȚI

La arme!

DESPOT

Ca domn sau ca ostaș,

În luptele de moarte mă jur a fi fruntaș!

La lupte, frați!

TOȚI

La lupte!

LASKI

Deci haideți, fiecare

Să ne-adunăm ostașii în codri, la hotare.

TOȚI

Hai!

DESPOT

Gloria vă cheamă!... zburăți la glasul ei!...

LASKI

Ha!... moarte sau izbândă!

DESPOT

Izbândă, frații mei!

(Toți pleacă prin stânga. Laski se întoarce de la ușă și zice lui Despot:)

LASKI

Tu, stai ascuns aice pân' ce ți-i lua zborul.

Te las. (Iese.)

DESPOT

(întinzând brațele)

Carmina!...

CARMINA

(aruncându-se în brațele lui Despot)

Despot!

DESPOT

Al nostru-i viitorul!...

(Cortina cade .)

ACTUL IV

Sala tronului în palatul de la Suceava. În dreapta, pe planul I, o fereastră. Pe planul II, tronul cu cortine de catifea stacoșie și cu torsade de aur. În fund, arcade ce se deschid pe o altă sală mare. În stânga, ușa apartamentului domnesc. Pe pilastrele arcadelor, panoplii, dintre care una compusă de armele lui Ștefan cel Mare.

Scena I

LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE (în sentinele lângă arcade)

LIMBĂ-DULCE

Ai fi crezut, fârtate, acum trei ani ș-o lună,
Că Despot, ca un fulger plecat dintr-o furtună,
Pe Lăpușneanu-n frunte de-a dreptul va lovi
Și oastea lui domnească în clipă-o va strivi?

JUMĂTATE

Hei! dacă vânzătorul Moțoc nu-ntorcea cuiul
În broasca țării, Despot și Zay și-Anton Secuiul
Nu-ntrau așa de lesne în țară... dar Moțoc...
Trădarea cică-i fiară cu zece limbi de foc.

LIMBĂ-DULCE

Ce vrei?... așa e lumea! și, iată, ca prin vrajă,
El domn, și noi, plăieșii, la ușa lui de strajă.

JUMĂTATE

Hei! bine zicea tata: La noi să nu te miri
Aici când îi vedea plopii dând flori de trandafiri.
Câte-am văzut cu ochii de când suntem pe lume!
Războaie, năvălire, lăcuste, focuri, ciume,
Și dintre toate răul cel mai îngrozitor —
Lupta-ntre frați, pieirea sărmanului popor!

LIMBĂ-DULCE

Adânc ți-e rostul!... parcă te-aud citind pe carte.

Dar Vodă Lăpușneanu știi unde-i?

JUMĂTATE

Hăt... departe,

În Țarigrad, cu Doamna și copilașii săi.

LIMBĂ-DULCE

Ce-o fi făcând el oare?

JUMĂTATE

El!... paște boboeci.

LIMBĂ-DULCE

Ba, mai degrabă-aș crede că Vodă alungatul

Pe Despot, mări,-l paște întocmai ca păcatul.

JUMĂTATE

Se poate, căci în țară, sub domnul ist grecesc

Străinii calu-și joacă și zilnic se-nmulțesc,

Încât noi, pământenii, purtându-i în spinare,

Nu mai avem în țară nici loc de îngropare.

LIMBĂ-DULCE

Pământul gras priește spinoaselor urzici.

Moldova-i năvălită de greci și eretici,

Și biruri peste biruri, vânatouri pentru masă,

Ș-un galben pe tot anul de fiecare casă,

Încât biata sudoare a muncii s-a schimbat

Într-un pârau de aur ce curge la palat.

Pe noi ne duce foamea la margine de groapă
 Și din avutul nostru lăcustele se-ndoapă.
 Rău e când râde culmea de mușuroi, de jos,
 Dar vai de cap când talpa-i mâncată pân' la os!...
 Aceste gânduri negre în mine turba-implântă
 Și, zău, simt câteodată că dracul mă descântă,
 Mânia fierbe-n mine și, de n-aș fi plăiaș,
 De n-aș fi român, frate, m-aș face ucigaș!

JUMĂTATE

Hei! asta, Limbă-Dulce, n-ar fi încă nimică.
 Românul rabdă multe, căci el e tare-n chică.
 El are mâna largă, deși este sărac,
 Lipsit de lumânare, lipsit și de colac;
 Dar Despot cu păcatul a dat mâna frățească,
 El râde cu păgânii de legea creștinească,
 Icoane și potire el le topește-n bani
 Și vrea pe toți românii să-i facă luterani.
 Crezi tu una ca asta?

LIMBĂ-DULCE

O fi vroind păgânul,
 Îl cred, o fi vroind-o... nu vrea însă românul!
 În lege ca în piele-i născut, el bucuros
 Dă pielea, dar rămâne în lege-i credincios!
 (*Tropote de cai și strigăte de „Ura!” afară.*)

JUMĂTATE

Dar ce s-aude?

LIMBĂ-DULCE

Vine măria-sa călare.

JUMĂTATE

De unde oare vine acum?

LIMBĂ-DULCE

De la primblare,

Ca totdeauna... Iaca, a și sosit... La loc! (Se pun în sentinele în fund.)

(Noi strigăte afară: „Ura! să trăiască Vodă!”)

Bețivii strigă „Ura” cu glas din poloboc.

(După intrarea lui Despot, ei se retrag dincolo de arcade.)

Scena II

DESPOT, LASKI, SOMMER

DESPOT

A! dulce este viața și bună e puterea
Când Domnul răspândește în țară mângăierea
Și mii de mii de glasuri într-un acord frățesc
Cu-a clopotelor zvonuri în cale-i se unesc!

SOMMER

Cât vulturul ești falnic, și cât albina harnic,
Cât toamna cea mănoasă îmbelșugat și darnic!
Cum dar să nu te-aclame poporul fericit?

DESPOT

Sunt vesel, mă simt mare, puternic și iubit,
Și de-ntâlnesc mâhnirea, eu râd, iar ea dispare
Ca negurile dese când soarele răsare.

Îmi pare, scumpi prieteni, că cerul mai senin
Creat-a pentru mine cel mai frumos destin
Și cel mai demn de-un suflet cu-avânt de înălțare:
Mărirea-ncoronată de-a lumii adorare!
Căci m-am nălțat prin mine și brațu-mi hotărât,
Lovind orice obstacol, minuni a săvârșit.

SOMMER

Pe-o bună hotărâre când brațul se măsoară,

El mic, printr-înşa creşte, și munții mari doboară.

LASKI

Așa-i!... pe Lăpușneanu învins, rățăcitor,

Silitu-l-ai cu spaimă să fugă la Bosfor

Ș-acolo să tânjească în lăncedă sclavie

De-a tronului Moldovei duioasă nostalgie.

SOMMER

Hmm!... Lăpușneanu însă nu-i om, măria-ta,

Din moartea-i aparentă a nu se deștepta.

DESPOT

O știu; cunosc prea bine a sale intrigi, însă

Politica turcească în punga mea e strânsă.

Ea suferă de-o boală... de aur; eu, bun vraci,

Vro zece mii de galbeni i-am dat peste haraci,

Ș-așa de bine, Sommer, i-am lecuit durerea,

Cât Soliman Sultanul mi-a confirmat puterea,

Lăsând pe Lăpușneanu străin de diadem

Și mie trimițându-mi o pală ș-un alem.

Azi trebuie să vie Ahmed Bairactarul

Cu pompă-orientală ca să-mi aducă darul...

Boierii însă nu știu de birul ce-am mărit.

SOMMER

Oricare act în taină e mult mai nimerit.

LASKI

(râzând)

Dar ce-or zice boierii?... dar ce-a zice poporul?

DESPOT

(supărat)

Boierii toți vor zice cum zice domnitorul.

Poporul e din fire-i blajân și înțelept.

El dă tot pentru Vodă când Vodă este drept.

LASKI

Și Vodă-i drept!... o știe în lume orișicine...

(Apropiindu-se de Despot.)

Ostașii mei cer plata ce lor li se cuvine.

DESPOT

Iar plată, iar?

LASKI

(încet și amenințător)

Gândește că ei cu pieptul lor

Fac zid între Moldova și între domnitor.

DESPOT

(încet lui Sommer)

Când oi scăpa de dânșii?

SOMMER

(încet)

Când s-a îndura cerul.

DESPOT

(lui Laski)

Mergi de te înțelege cu Harnov vistierul.

(Laski se închină și iese prin fund în dreapta.)

Scena III

DESPOT, SOMMER

DESPOT

Omidă nesățioasă!... Sommer, l-ai auzit
Cum căina poporul de dânșii calicit?
Dar cine poate zice că-i jertfa nepăsării?
Că nu doresc a-l pune pe calea-naintării,
Când am fondat cu tine și Peucer Gaspar
A noastră-Academie din târg de la Cotnar?
Când eu la despărțenii pun stavili numeroase,
Când, afirmând a țării vechi datini glorioase,
Am și bătut monedă cu efigia mea?

(Arată o monedă de aur.)

Privește și citește ecserga de pe ea.

SOMMER

(citind)

“Heraclidis. Despote Patris Patrice Vindex et Defensor
Libertatis Patrice.”

Ecserga e pompoasă, dar nu este deplină,
Căci a uitat Ardealul și țara cea vecină,
Valahia lui Mircea.

DESPOT

Dar eu nu le-am uitat!

Eu vreau cu trei coroane să fiu încoronat,
 Cu-a mea, cu a lui Mircea ș-a lui Sigmund Polonul.
 O! gândul meu în zboru-i străbate orizontul.
 Peste Carpați pe Sigmund îl sap, și în curând
 Moldova cu Ardealul vor fi tot într-un gând.
 Rozel s-a dus din parte-mi în țara bulgărească
 Și-n Grecia, răscoala creștină s-o urzească.
 Ah! Sommer, vreau a pune, trecând peste Balcani,
 Piciorul meu în cuibul cumpliților sultani.

SOMMER

Sublim avânt!

DESPOT

Norocul îmi va-ntări avântul
 Când spada mea vitează își va rosti cuvântul.

SOMMER

Pe-a gloriei nălțime pas, zbori, măria-ta.
 Și eu, poetul Sommer, triumful ți-oi cânta.

(Sunete de clopote în oraș. Trece o procesiune sub ferestre.)

Dar clopotele sună... Să fie-o sărbătoare?

DESPOT

Ba nu... o simplă rugă de ploaie cerșetoare.
 E secetă în țară și, după-un vechi eres,
 Toți preoții cu prapuri și cu icoane ies
 La câmp ca să înalțe la cer o sfântă rugă,

(râzând) Pe când poporul primblă prin sate-o papalugă.

Privește al prostimii cortegi nenumărat,

Conduc de-o psalmodie cu tonul trăgănat,

Cum merge cu spăsire și cum îngenunchează

Crezând că mândrul soare se și înnouează...

Ha, ha, popor nemernic și superstițios!...

(Privind cu luare-aminte pe fereastră.)

Dar ce văd?... un călugăr fanatic și bărbos?

Să juri că-i Ciubăr-Vodă. (Strigă afară:) Părinte, mu-
cenice;

Ce veste-n ceea lume?... Vin' de mi-o spune-aice.

(Întorcându-se către Sommer.)

A! Sommer, te repede din cale-i să-l oprești

Și să-l trimiți la mine; apoi să te gătești

Ca rector a te-ntoarce l-a noastră-Academie

De la Cotnar, acolo poemul meu vei scrie.

Cu-a mea prerogativă ce Carol-Quint mi-a dat

Azi te numesc al Curtei poet laureat.

SOMMER

Pentru-a cânta pe Despot ar trebui un Omer.

DESPOT

Nu-s încă Agamemnon, mă mulțumesc cu Sommer.

(Sommer iese prin fund, în dreapta.)

DESPOT

(singur)

Ciubăr-Vodă călugăr!... Cum? din senin, din vânt,

Spânzurătoarea face dintr-un nebun un sfânt?...

Ce-ar râde-acum Carmina, ea care este-n stare

A-nebuni chiar sfinții cu-o simplă sărutare!

(Pe gânduri.)

Carmina!... către dânsa mă simt eu strâns legat.

Promisu-i-am chiar tronul... iubirea i-am jurat,

Și ea, în părăsire văzându-se uitată,

Aice de trei zile sosit-a desperată.

Ea stă-n palat ascunsă... Ce-o să devin cu ea,

Căci a se reîntoarce l-al ei castel nu vrea,

Și Laski-i în Suceava!... pericolul sporește...

Dar știe de pericol femeia când iubește?

Amoru-i pune-n suflet puteri dumnezeiești...

Scena IV

DESPOT, CIUBĂR-VODĂ (în haine de călugăr, intră prin fund)

CIUBĂR

Măria-ta...

DESPOT

(râzând)

Nu-i glumă!... Cum?... tu, Ciubere, ești?

Tu, care-odinioară purtai un falnic nume,

Azi te revăd călugăr, re-ntors din ceea lume?

Prin ce minune stema căzut-a de pe cap

Și-n locul ei pe frunte-ți crescut-au un potcap?

CIUBĂR

(grav)

Așa vroit-a cerul!

DESPOT

Dar cerului ce-i pasă

Să porți pe ai tăi umeri hlamidă sau o rasă?

CIUBĂR

Ce vrea cu noi el face!... Tu-n umbră aruncat

Din ura lăpușneană prin mine ai scăpat.

Am fost eu dus la moarte în locul tău, și-n urmă

Trimis din mila Doamnei în creștineasca turmă.

Acum eu sunt călugăr smerit dar luminat,

De vechea-mi nebunie prin rugă vindecat.

DESPOT

Ce? nu mai visezi tronul?

CIUBĂR

Las altor minți ușoare,

Râvnind deșertăciunea, a rătăci sub soare.

Eu m-am retras în umbră aproape de mormânt,

Slăvind în lume numai pe Dumnezeu sfânt,

(cu extaz) Lumin-adevărată!

DESPOT

Duioasă convertire!

Deci nu mai ești, Ciubere, al mădrăgunii mire,

Călare pe un sceptru, frumos ca Machedon,

Cu tron pe cap?

CIUBĂR

Altarul m-a vindecat de tron.

DESPOT

Ha, ha! pricep, hlamida ți-a fost haină fatală?

Tu ai înlocuit-o prin haina monahală

Ca să înșeli mai lesne poporul credincios.

CIUBĂR

(indignat)

Nu-i înșelat acela ce crede în Hristos!

DESPOT

Îți place peste țară să-ntinzi întunecimea
Și prin eresuri proaste să speculezi mulțimea,
Făcând-o, când nu plouă, s-alerge câmpii...

CIUBĂR

Eu?

DESPOT

Tu!... vrei să-nșeli și oameni și chiar pe Dumnezeu!
(Râde.)

CIUBĂR

Tu râzi de o credință preasfântă și străbună,
O! Despot, dar ia seama, ia seama la furtună!

DESPOT

Furtuna e în tidvă-ți, Ciubere... Drept să spun,
Erai mult mai cu minte pe când erai nebun.
Mergi iar la mănăstire să-nchizi a tale zile
Sub sfintele molitve a Sfântului Vasile.

CIUBĂR

Nebuni odinioară am fost, Despot, noi doi,
Dar tu rămas-ai singur nebun dintre-amândoi,
Căci fugi de fapta bună, de cer și de crezare
Ca liliecii noptii ce fug de ziua mare.

Tu crezi, beat de putere, că Dumnezeu de sus,
Se-nchină ție, vierme, și e al tău supus...

Rămâi în întuneric! (Către cer.) O! Doamne, cu-ndura-
re

Dă orbilor lumină și răilor iertare! (Iese.)

DESPOT

Mergi, sfinte, mergi, preasfinte, de-a dreptul mergi în rai,

Conduc de toți nebunii din lume cu alai! (Râde cu hohot.)

Scena V

DESPOT, MOȚOC (intră prin fund din stânga)

DESPOT

A! Vornice Moțoace, ce zici de-acest lunatic?

MOȚOC

Primejdios e, doamne, căci este-un om fanatic.

DESPOT

Ce-mi pasă!... dar răspunde: ne vii cu bune vești?

MOȚOC

Prea bune!...-n fericire mulți ani să viețuiești,

Măria-ta!

DESPOT

Ce veste din Țara Muntenească?

MOȚOC

Împinși de noi în taină ca să se răzvrătească,

Boierii sapă tronul lui Mircea, pe cât știi.

DESPOT

A! bine... însă Tomșa e mort sau încă viu?

Ce face? ce urzește vrăjmașul?... în ce parte

De țară el se află? aproape sau departe?

Undit-ai cu-a ta minte în cugetu-i ascuns?

Aflat-ai a lui planuri? pătrunsu-l-ai?

MOȚOC

Pătruns!

Măria-ta să fie în pace, nepăsare.

Sărmanul Tomșa-i searbăd și suflet nu mai are

De când ai prins la mână zălog pe fiul lui.

DESPOT

O! dar, am pus piciorul pe puiul șarpelui,

Dar șarpele-i aproape, în umbra mea îl simt,

Și cercul său de ură se face tot mai strâmt.

De când sunt în Suceava, de când sunt în domnie,

El n-a dat ochi cu mine.

MOȚOC

Se teme de urgie...

DESPOT

Se teme?... nu, Moțoace... Desigur a aflat

Că eu pe toți oștenii români am dezarmat

— Veniturile țării fiind acum secate —

Și că pe lângă mine aice, în cetate,

Nu am decât un număr restrâns de buni plăieși

Cu ungerii lui Laski, voinici de cei aleși.

Eu cred c-a lui dârzie devine și mai tare

Văzând acum scăderea puterii de-apărare.

MOȚOC

Ce-ți pasă dacă Tomșa ar fi înverșunat

Când toți locuitorii, supuși, s-au bucurat

Văzând pe tronul țării odrasla Eraclidă

Ce-a scuturat cu mâna-i copacul deomidă

Ș-a scos din al Moldovei pământ suferitor,

Pe Zay, Anton Secuiul și toți ostașii lor?

DESPOT

Așa-i!... am scos din sânu-i lăcustele străine

Ce mâncau tot, și-n urmă m-ar fi mâncat pe mine.

MOTOC

O știm, și noi, boierii, plecat îți mulțumim.

Ne costă mult străinii aduși în țară!... Știm

Ce darnic a fost Despot plătind a lor simbrie.

Ei au luat cu dânșii întreaga visterie...

Dar astfel se cuvine să fie dătător

Un domn măreț în toate și... recunoscător.

DESPOT

Îmi place să am mâna deschisă-mbelșugată

Ca bunelor servicii să verse bună plată.

Pe Zay, Anton Secuiul, Rozel și-alți capitani

I-am încărcat de daruri, de scule și de bani,

Le-am dat și arme scumpe, și blane de samur,

Și haine-n flori de aur cusute pe-mprejur;

Lui Laski celui lacom, lui Laski palatinul,

Cu zece mii de galbeni i-am dat întreg Hotinul.

Apoi pe toți boierii cu care-am complotat

La ranguri de mărire pe rând i-am ridicat,
 Ş-a-propiaţi de mine, sub a coroanei rază,
 A lor înaltă frunte acuma scânteiază.
 Ei sunt chiar ai mei sfetnici, deşi-mprotivitor,
 Nu totdeauna pacinic admit părerea lor.

MOȚOC

Aşa-i!... te-ai plătit grabnic de orice datorie,
 Da-ți mai rămâne una de achitat.

DESPOT

Cui?

MOȚOC

Mie!

DESPOT

(cu mirare)

Nu ești vornic de țară, cum ziceți voi, os sfânt?

MOȚOC

Da! Însă totodată eu și părinte sânt.

DESPOT

Ce vrei să zici, Moțoaice?

MOȚOC

Cum?... nu mă înțelegi?

DESPOT

Nu... ți-e legată limba, fă bine s-o dezlegi.

MOȚOC

Nu?... Cât a fost Moldova în luptă mult amară,
Eu am păstrat tăcere... Acum e pace-n țară
Și vin, și-ți zic la rându-mi cu glasul de părinte:
De Ana, de-a mea fiică, îți mai aduci aminte?

DESPOT

Ah!... Ana?... Cum?... trăiește?... Cum?... Nu-i adevărat
Că a murit?

MOTOC

Trăiește cu-amoru-i neuitat.

Respecti tu jurământul de-a o lua soție?

DESPOT

Trăiește încă Ana?

MOTOC

Dar!... la călugărie

Se hotărâse a merge din ceasul ce-a văzut

În cursa lăpușneană iubitul ei căzut.

Dar jertfei sale crude am pus împotrivire.

Ea-i soră numai... Ana așteaptă pe-al ei mire.

DESPOT

Ah! martor îmi e Domnul cât încă o iubesc!

Ea-i cerul meu... și însă de cer mă despărțesc.

MOTOC

De Ana?... tu?...

DESPOT

(îngăimat)

Pricepe cu agera ta minte.

Domnia cu amorul nu are legăminte,

Nu!... fiecare treaptă a-ntinsei omeniri

Își are-a sale drepturi ș-a sale-ndatoriri.

Ce vrea ca om, vai! Domnul nu poate să-mplinească,

Silit fiind adese natura să jertfească,

Pe inimă-i să calce, ș-oricât de desperat,

Supus să se închine rațiunilor de stat.

Aceste adevăruri... te vor convinge ele,

În interesul țării ș-a dinastiei mele

M-obligă... cât de mare ar fi durerea mea...

Deși iubesc pe Ana... ca să renunț la ea...

Și chiar o alianță să cat ele m-obligă,

Pentru-ale mele planuri... cu spița unui rigă...

Această declarație voi face azi la sfat...

Nu te mâhni, Moțoace... ce vrei?... sunt obligat...

(Se îndreaptă spre apartamentul său.)

Azi ușile-s deschise... țin curte de dreptate...

Moțoace... te-am vrut socru?... te vreau și mai mult...
frate!

(Iese prin stânga.)

*Scena VI***MOȚOC**

(posomorât, privește cu ură după Despot)

Da!... frate precum Abel și Cain!... A! tu crezi
Că mi-i fugi din mână ca apa?... și nu vezi
Că palidă-mi e fruntea și scurtă răsuflarea
Sub viforul ce naște în mine răzbunarea?
A lui Moțoc copilă nu-i demnă... tu mi-ai spus,
Alături cu tine să steie pe tron, sus?
Îți trebuie-alianță de rigi... mi-ai spus tu mie,
Tu ce-ai avut drept sceptru un băț de calicie?
Aș râde dacă râsul ar mai găsi vrun loc
Pe lângă-a lui mânie în pieptul lui Moțoc...
O! grec, atât de mare-i a lui deșertăciune
Cât își admiră umbra când soarele apune
Și crede, când o vede lungită pe pământ,
Că umbra cu statura-i deopotrivă sânt...
Dar ți-oi scurta eu, Despot, și umbra și lumina
Și-n loc de-a ta mândrie ți-i măsura tu vina,
Ș-atunce vei pricepe cât ești tu de pitic.
Nimic ai fost!... și iarăși prin mine-i fi nimic!

Scena VII

MOȚOC, SPANCIOC, STROICI (se arată în fund)

SPANCIOC

Moțoc șade pe gânduri cu fața nourată?

Semn rău!... Semn de furtună în zare adunată.

(Se apropie de Moțoc.)

Hmm!... Vornice Moțoace, ești trist, posomorât.

De viață, de putere, de lume ți-ai urât?

Viața trece, puterea trece, și lumea trece;

Zi dar mâhnirii tale ca dânsese să plece.

Mâhnirea-i oaspe dușman ce trebuie-alungat.

Ea-i parte femeiască, tu ești încă bărbat.

MOȚOC

(repede)

Spancioc, unde mi-e Tomșa?

SPANCIOC

(zâmbind)

Nu știu.

MOȚOC

Tu, Stroici, răspunde,

Unde-i Tomșa?

STROICI

N-am știre.

MOTOC

Ba știți!... El este unde
Ar trebui cu toții să fim, de mai avem
În vine-un dram de sânge curat de-orice blestem.
Nu știți unde e Tomșa? Nu? dar cine vă crede?
Voi știți, o știți ca mine, că Tomșa se repede
Acuma spre Suceava cu partizanii săi
Și cu-a lui oaste mică, dar oaste tot de zmei.
Știți că viteazul Tomșa, român cu preștiință,
A spus de mult că Despot nu-i țării de priință
Și vine să-l răstoarne!... sunteți chiar pregătiți,
Și însă voi, ca mine, vă faceți că nu știți!

SPANCIOC

Moțoace, cunoști multe!... iar dacă Tomșa vine,
Gândești că bine face?

MOTOC

Da, da! el face bine
Căci Despot pe toți răii din culme-a întrecut!
Chiar cerul, ca pământul, răbdarea și-a pierdut.

SPANCIOC

Cum?... tu ne grăiești astfel?... tu, care-odinioară
Vroiai să legi de Despot pe dulcea ta fecioară,
Pe Ana, și-mpreună să-i urci pe tron?

MOTOC

Spancioc,

În rana ce mă arde, ah! nu arunca foc.

Am fost orbit de ură în contra tiraniei

Ș-aprins ca totdeauna de dragostea moșiei...

Acest fățarnic, Despot, amar ne-a înșelat

Și-n inimile noastre dibaci s-a încuibat,

Că-i om cu două fețe: în suflet poartă ură

Și dulcea dezmierdare în ochi-i și pe gură.

SPANCIOC

Așa-i!... el avea miere pe buza lui, și noi

Ne-am adunat în juru-i ca muștele de roi.

Proști!... am crezut că-i matcă de stup, și deodată

Trezitu-ne-am c-un trântor și cu mierea mâncată.

STROICI

E trântorul în faguri?... afară el din stup!

E lupu-n stâna țării?... pe lup, zavozi, pe lup!

MOȚOC

Dămol, Stroici!... să fim gata, când lupul se arată,

Să-mpingem spre capcană jigania turbată,

Și Despot de la sine în ea va fi condus.

Așa e scris acelu ce cată tot pe sus.

Netotul!... în mărire se-ndeașă fără' de cale?

Mărirea să-l înece în valurile sale!

STROICI

A! bine zicea Tomșa, dar nu l-am ascultat.

MOTOC

Dar!... Despot e urgia cumplitului păcat!

El vrea ca să supuie, lipsit de-orice căință,

Vroința omenirii la simpla lui vroință.

Și-i mândru cu boierii! și, vai, nepăsător

De țară, de oștime, de lege, de popor!

Căci a umplut moșia de lifte blestemate

Și de năravuri rele, hidoase, desfrânate.

El, lacom, seacă țara!... el, grec nerușinat,

Petrece cu-o spaniolă ascunsă în palat,

Și în disprețul legii, credința lui profană

Din paraclis făcut-a capelă luterană.

Semeață fărdelege!... O! cum nu vă treziți,

Răzbunătoare umbre a domnilor măriți,

Ca sub privirea voastră, sub fulgerul privirii,

Tiranul să dispară în hăul nimicirii!

SPANCIOC

Moțoace! lasă morții și cheamă pe cei vii.

Cine-i strechiatul Despot, îl știm precum îl știi;

Un grec trecând prin ițe ca sprintena suveică,

Un cuget ce răsună de glas de cucuveică.

Dar ce facem cu dânsul?

MOTOC

Ce facem?

SPANCIOC

Dar.

MOȚOC

(*în taină*)

Ce faci

Când cântă cucuveuca pe casă?

SPANCIOC

O alung.

MOȚOC

Taci!

Boierii și breslașii la Curte se adună...

(*Boieri, breslași și țărani intră și formează grupuri în fund.*

Ostași români și străini se așează în rânduri dincolo de arcade.)

Scena VIII

**MOȚOC, SPANCIOC, STROICI, TOROIPAN,
HARNOV, BRESLAȘI, ȚĂRANI, OȘTENI, CIUBĂR - VODĂ**

(ascuns între popor)

SPANCIOC

Și chiar prostimea vine cu dânșii împreună

Ca să privească fala deșertului pe tron.

Azi Despot vrea să-ntreacă pe însuși Solomon.

HARNOV

(apropiindu-se)

Ei! vornice Moțoace, ai vreo supărare?

Ești trist!

MOȚOC

(întorcând spatele)

Îți pare.

SPANCIOC

(lui Harnov)

Spune-mi: tot suferi de muștrare?

HARNOV

(oftând)

Tot!... ah! eu n-am odihnă și-n veci sunt tulburat

De când pe Lăpușneanu din tron l-am răsturnat.

SPANCIOC

Și încă-acea muștrare ți-aduce mari foloase.

Jălești pe Lăpușneanu, dar rozi mereu la oase
Scăpate pentru tine din mâna lui Despot.

HARNOV

Mustrarea nu m-oprește de a trăi cum pot.

SPANCIOC

Știu; ți-ai făcut dintr-înșă o bună moșioară
Și ții prea bună casă cu conștiința chioară.

HARNOV

Nu te pricep.(Se îndreaptă spre ușa din stânga.)

SPANCIOC

Cu-atâta mai bine... Acum mergi

Domneasca urmă, câine, cu limba să o ștergi.

(Harnov iese.)

Ciocoi cu falca largă, cu ceafa-n veci plecată!

El s-a făcut lui Despot unealtă blestemată.

Scena IX

Cei dinainte, DESPOT, HARNOV

Ușile din stânga se deschid. Doi copii din casă intră purtând pe perne de catifea, unul arcul și celălalt topuzul domnesc; ei merg de iau loc lângă tron. După dâșșii, patru căpitani unguri și leși în uniforme bogate. Pe urmă, Harnov și, în fine, Despot, purtând coroană și hlamidă.

HARNOV

(anunțând)

Măria-sa slăvită! Capetele plecați!

POPORUL

Ura!

(În sunetul muzicii care executează un marș triumfal, Despot intră maiestos, se închină ușor la boieri și la popor și merge de se suie pe tron).

DESPOT

Azi împrejuru-mi văzându-vă-adunați,

Boieri, și tu, prostime, simt mulțumire mare.

Azi e ziua dreptății, și Domnul cu răbdare

Dator e să asculte pe-orice jeluitoi,

De neam mărit el fie, sau fie din popor,

Chiar dacă-n contra noastră ar fi vreo tânguire.

Cine-are a se plânge?

(Tăcere.)

Nime?... Deci fac de știre

Că vreau prin cununie să leg al meu destin
 Cu fiica lui Sborovski, regescul palatin.
 Așa cere-nteresul politic, așa cere
 Chiar viitorul țării... și buna mea plăcere!...
 Cu pompă maiestoașă curând voi celebra
 Această nuntă care pe toți va bucura.
 E dar cu drept ca țara l-a tronului serbare
 Voioasă bani să deie și orice bunuri are.
 Tu, Harnov, cu asprime de grijă vei purta
 La sporul visteriei.

HARNOV

(închinându-se)

Ascult, măria-ta.

UN ȚĂRAN

N-avem de unde... milă!... nu mai avem nimică...

Suntem lipsiți de țărnă și lumea e calică.

Străinii fără cuget și multele nevoi

Au stors, mărite doamne, și măduva din noi!

O ȚĂRANCĂ

Nu-ngreuia, stăpâne, a țării grea povară.

Ne plâng bieți copilașii de foame.

HARNOV

Ce?... afară,

Afară, mojici! (Alungă țăranii și iese cu dânșii.)

DESPOT

Harnov, să stai pe capul lor.

MOTȚOC

(lui Spancioc)

Prea bine!... Despot însuși cu foc zvârle-n popor.

HARNOV

(întorcându-se)

Măria-ta!... trimisul lui Soliman Sultanul

La ușa ta domnească așteaptă cu firmanul.

DESPOT

Să intre.

(Fanfare în curte. Intră prin fund, din dreapta, Ahmed Bairactarul, urmat de mai mulți pași, dintre care doi poartă un steag verde și o sabie bogată.)

Scena X

Cei dinainte, AHMED BAIRACTARUL, HARNOV

BAIRACTARUL

(după o temenea)

Allah ție, mărite beilerbei,

Să verse-a sale daruri din cer, precum le vrei,

Și fie-ți calea plină de flori de iasomie!...

Sultanul ce întinde a sa împarație

În patru părți a lumii, cât ochiul ostenit

Nu-i vede începutul și fundul nesfârșit,

Vărsând azi peste tine lumina-i suverană,

Confirmă-a ta domnie pe țara moldovană,

Și-n semn de mulțumire că însuși ai crescut

Cu zece mii de galbeni haraciul din trecut,

Prin mine îți trimite o pală-mpărătească

Ș-un steag cu semiluna lui Mohamed!

DESPOT

(sculându-se)

Trăiască

Sultanul preaputernic!

BAIRACTARUL

Și Despot, robul său!

(La cuvântul de rob, boierii sunt cuprinși de indignare.)

MOTOC

(înaintând)

Rob!... Domnul țării noastre?... Pre sfântul Dumnezeu
Ce-aud?... în aste ziduri de capiște străbună
Cuvântul de robie cu fală azi răsună!
Și boltele-nvechite nu cad, sub piatra lor
Să-ngroape-aici cuvântul de rob, umilitor!...
Ce-aud?... Tu însuți, Despot, din buna ta vroință
Ai mai crescut haraciul cu-a țării umilință,
Făr-a-ntreba de mine, de bresle, de boieri?
Și de popor ce zace în lipsuri și dureri?
Ai mai crescut haraciul cu-o mână de risipă
Făr-a vedea că țara sărmană-o dai de râpă?
Ce lege-ți învoiește ca să dispui de ea?
Ce sfetnic îndrăznit-a?...

DESPOT

Ce lege? Vrerea mea!
Ce sfetnic?... astă spadă, simbol al demnității,
Unealtă-a vitejiei, și cumpăna dreptății!
Eu port toată puterea, pe cap, pe braț, pe piept.
Puterea covârșește universalul drept!

SPANCIOC

(înaintând)

Vorbești de a ta spadă tu, Despot?... unde?... -n față

Cu armele lui Ștefan?... Privește-le și-ngheață!

(Adresându-se către armele lui Ștefan cel Mare.)

Odoare ciocârtite sub mii de lovituri!

Care-ați taiat aripa vrăjmașilor vultúri,

Săriți din zid și spuneți lui Despot rătăcitul,

Cu-a voastră zângănire ce-o știe Răsăritul,

Că cine-și cată reazem afară din popor

Se reazemă pe-o umbră de nour trecător...

Ne-ai zis odinioară tu, Despot, cu glas tare:

Vreau gloria Moldovei ș-a ei neatârnare.

Ea-i zidul ce oprește potopul fanatic;

Căzut acum e zidul, eu vreau ca să-l ridic!...

Așa vorbeai atunce, ș-acum?

DESPOT

Îți îngrădește

Gura, Spancioc.

SPANCIOC

Nu, Despot!... Acel care-ți grăiește

Boier e, stâlp de-al țării, cu drept moștenitor

De a vorbi cu domnii fățiș îndrăznitor,

Cu capul sus, cu glasul tare!

DESPOT

Gura-ți închide,

Spancioc!... Moartea te paște!

SPANCIOC

Ș-apoi de m-ai ucide?

Ucisu care moare zâmbind, disprețetor,

Ucide mult mai crâncen pe-al său ucigător...

Despot! am fost cu tine cât ai fost om al țării.

Te-ai lepădat de țară?... de-acum te las perzării.

(Iese prin fund.)

MOTOC

Rămâi în părăsire, Despot, cu-ai tăi străini...

Tu porți pe sub coroană cununa cea de spini!

(Iese prin fund împreună cu alți boieri.)

Scena XI

TOȚI, afară de MOȚOC și de SPANCIOC

DESPOT

(furios)

Pieriți, pieriți din ochii-mi, ființi cutezătoare,

Cu limbă îndrăzneță sub buze cobitoare!

Vârtelniți cârmuite de al trădării vânt!

Ca să-mi grăiți voi astfel uitat-ați cine sânt?

Înșelători de gloate, umblați cu țara-n gură,

Cercând a mă atinge cu-a voastră mușcătură.

Ha, ha! v-a lovit mila de țară când am vrut

Dintr-un haraci mai mare să-i fac un mare scut?

Ei bine, și poporul și voi cu-averea voastră

Plăți-veți și haraciul și cununia noastră.

V-oi scoate eu din gură toți dinții cei de lup;

V-oi vinde și cenușa și pielea de pe trup.

(Ceilalți boieri părăsesc sala.)

Și dacă n-a ajunge, voi pune la topire

Icoane, policandre, cruci, tot!...

(Deodată Ciubăr-Vodă iese dintre popor aprins, indignat, fanatic.)

CIUBĂR-VODĂ

Nelegiuire!

Blestem!... apostasie!

DESPOT

Ce vād? iar un smintit?

Ciubăr-Vodă?

CIUBĂR

Eu însumi! și-ți spun cu glas uimit

Că inima-ți șerpoaică, de milă fiind stoarsă,

Apuci pe calea morții ce nu-are cale-ntoarsă.

Tu vrei să-ntinzi pe scule o mână de tâlhar,

Dar trăsnetul, ia seama, te-așteaptă pe altar!

DESPOT

Ai zis? (În parte.) Răbdare, Despot. (Tare.) Zi tot ce ai
a-mi spune,

Dar cumpănește-ți bine cuvintele, nebune.

CIUBĂR

Păgâne! râzi de lege c-un răs neomenos?

Prefacă-ți-se răsul în bocet dureros,

Și toată veselia din sânul tău să piară!

Străin s-ajungi de lege, străin s-ajungi de țară,

Să fugă toți de tine, toți, chiar ș-ai tăi copii,

Și alungat pe lume de spectrul tău să fii.

DESPOT

Ciubere! meriți moarte!... dârzia ta e mare,

Dar mi-ai scăpat tu viața... Eu ție-ți dau iertare.

Scena XII

Cei dinainte, HARNOV (vine speriat din fund)

HARNOV

Măria-ta, boierii orașu-au părăsit,
Și larma se întinde că Tomșa a sosit.

DESPOT

Cum?... Tomșa?

Scena XIII

Cei dinainte, LASKI (vine din fund, alergând)

LASKI

Despot! Despot!... în zarea depărtată

S-aude-un zgomot mare ș-o oaste se arată.

E Tomșa!

DESPOT

(în picioare)

Tomșa, Tomșa? (Către ostași.) La ziduri, bravi ostași!

Să nu rămâie-n țară nici urmă de vrăjmași!...

(Face un gest poruncitor. Ostașii ies în grabă după Laski.)

(Cortina cade.)

ACTUL V

Același decor ca la actul precedent. La ridicarea cortinei se aud tunuri în depărtare.

Scena I

CARMINA, ILIAȘ

(Carmina, în mijlocul scenei, stă, ascultând cu spaimă. Iliăș, suit pe un scaun lângă fereastră, cată afară.)

ILIAȘ

Auzi cum bate tunul?

CARMINA

(în parte)

Dar; azi e luptă cruntă!

Chiar Despot la bătaie s-a dus și moartea-nfruntă.

Toți l-au urmat... palatul acum e părăsit.

Eu singură rămas-am cu-acest copil robit,

Cu Iliăș... O! Doamne, cât tremur de uimire!

Mă simt amenințată de o nenorocire...

De-ar ști soțul meu Laski!... de-ar ști că-aici eu sânt!...

ILIAȘ

A! cum aleargă caii cu nărilor în vânt!

Iată-i s-ajung!... bataia pe câmp e încleștată...

CARMINA

(în parte)

Și poate chiar acumă în lupta disperată

Rănit de moarte, Despot... O! nu, el este-al meu.

Îl apără și gândul și-ntreg amorul său.

Nu cade-n fața morții acel ce prin iubire
Își face rai în viață și scut de nemurire.

ILIAȘ

Privește-i!... cum se bate ostaș lângă ostaș!
Mă duc și eu la luptă. (Se coboară de pe scaun.)

CARMINA

(oprindu-l)

Stai, dragă Iliăș.

Când a plecat azi Vodă, te-a conflat el mie

Să te păzesc, copile, de crunta vijelie.

Stai lângă mine-aice. (În parte.) Vai! pot eu prevedea

Ce soartă mult cumplită pe noi azi va cădea?

(Strânge pe copil la sân și îl sărută.)

ILIAȘ

Adevărat să fie aceea ce se spune

De-o sfântă apărută la noi ca o minune?

Se zice...

CARMINA

Ce se zice?

ILIAȘ

Că-i fiica lui Moțoc,

Că-i însăși Ana.

CARMINA

Ana?

ILIAȘ

Dar!... cică-n acest loc,
Pe uliți unde zace grămadă-n putrezime
De trupuri ne-ngropate și de răniți mulțime,
O gingașă copilă cu chipul îngeresc
Revarsă mângâiere la cei ce pătimesc.
Poporu-i zice sfântă și urmele-i sărută...
Așa numeau creștinii pe biata mama!... Hai,
Hai să videm pe Ana.
(*Carmina îl oprește.*)

Scena II

CARMINA, ILIAȘ, HARNOV (vine alergând din fund)

HARNOV

Amar de noi și vai!

Ne-a învins Tomșa!

ILIAȘ

Tata?

CARMINA

(încremenită)

Învins?

ILIAȘ

Ce bucurie!

El e învingătorul!... el trebuia să fie! (Aleargă iar la fereastră.)

HARNOV

Taci, taci, nenorocite!... Fugi, pieri, te fă ascuns;

Să nu te vadă Despot de furie pătruns.

Ah! Ah! s-au sfârșit toate!... Domnia-i la pierzare!

(În parte.)

Revino, Lăpușnene, să stingi a mea mustrare.

CARMINA

Învinși!... dar spune Harnov, cum Tomșa ne-a învins?

HARNOV

Ah! Ah! Zadarnic Despot, cu paloșul încins,

Ieșit-a din cetate ș-a dat pe loc navală
În oamenii lui Tomșa, toți oameni buni de pală.
Eroica-i cercare deodată s-a lovit
Și frânt, ca de o stâncă, de pieptul oțelit
Al dușmanului Tomșa!... Mulți au pierit în luptă!
Și Despot se întoarce din câmp cu arma ruptă.
(O bombă lovește în zidurile palatului.)
A! tunurile-acuma chiar în palat lovesc...
Ai noștri fug!... Tomșanii turbat îi urmăresc.

ILIAȘ

Iaca tătuca!... vine! (Deschide fereastra și strigă:)
Tătuca!...

(Un tun. Fereastra se sparge.)

ILIAȘ

(căzând amețit)

A!

CARMINA

(speriată, aleargă la Iliăș)

Rănit?

Mort, poate!

HARNOV

(plecându-se pe Iliăș)

Ba nu...

CARMINA

(frângându-și mâinile)

Doamne!

HARNOV

E numai amețit.

S-a speriat copilul. (Îl ridică pe brațe.)

CARMINA

E rece ca de gheață...

Hai să cercăm de-a-l face a reveni la viață.

(Iese grabnic în stânga)

Scena III

DESPOT, LASKI (vin prin fund)

DESPOT

Învins!... învins de Tomşa!... o! tristă umilinţă!

LASKI

Despot, curaj...

DESPOT

O! Laski, lipsit de biruinţă,
Speranţa-mi de pe urmă în tine-i.

LASKI

Nu te las,
Dar dintr-ai mei tovarăşi puţini au mai rămas!

DESPOT

O ştiu!... şi Rozel însuşi în ţara elinească
Pierit-a fără-a-ncepe răscoala creştinească!
Şi sfânta cruciadă în care am sperat
Rămas-a amânată pe-un timp îndelungat!
(*Se primblă tulburat.*)

O! dac-ar fi cu mine Moţoc, Moţoc duşmanul!
De-ar vinde el pe Tomşa precum pe Lăpuşneanu...
Atunci... dar cum să-nduplec pe crâncenul Moţoc,
Când am respins pe Ana ş-am stins al ei noroc?
Atât de mare-i ura ce mi-a jurat el mie

Că numai dacă Ana ar fi a mea soție,
S-a stinge acea ură de moarte... însă, vai!

E prea târziu!

LASKI

N-ai grijă, pe mine cât mă ai.

DESPOT

N-am grijă, căci ne leagă pe amândoi destinul.

De-oi pierde eu Suceava, tu, Laski, pierzi Hotinul...

LASKI

A! merg să mor sub ziduri sau să înving. (Iese repede.)

DESPOT

Mergi, mergi,

Dar mult mă tem, sărmane, la moarte că alergi!

Scena IV

DESPOT

Învins!... de cer și oameni lăsat în părăsire!...
 Și Lăpușneanu vine asupra-mi cu oștire,
 Și toți vecinii, Sigmund, Mircea, asupra-mi vin,
 Și țara-i în răskoală, și-s singur!... Crunt destin!
 Ce groaznic întuneric urmat-a după soare!
 Ce vifor aprig după o zi încântătoare!
 O! deșteptare aspră din cel mai splendid vis!...
 Când mi-am deschis eu ochii, vai, cerul s-a închis!
 Și-acum nu văd în juru-mi decât deșertăciune,
 Sub mantia regală văd numai goliciune!...
 Sunt trist ca clătinarea de arbori desfrunziți
 Când suflă vântul iernii pe codrii înnegriți
 Și-mi par că-s o ruină pe care buhna țipă
 Și timpul odihnește bătrâna lui aripă...
 Destin, destin năprasnic, în pumnul tău deschis
 Mi-ai arătat coroana dincolo de-un abis.
 Eu orb, dorind lumina, eu mic, râvnind mărimea,
 Făr-a vedea abisul, văzui numai nălțimea.
 Ca vulturul vroit-am zenitul să pătrund,
 Dar m-a atras adâncul și-acum iată-mă-n fund!...
 (După o pauză)
 Ce stranie cădere!... și însă lumea vie

Nicum nu se urnește din vechea-i temelie.
 Nu!... oarba nepăsare rămâne mută când
 Pe Despot de pe tronul-i îl vede azi căzând...
 Dezbracă-te, o! Despot, de pompele lumești,
 Căci cerul ține frâul voinței omenesti,
 Și nu-i nimic al nostru decât mormântul rece,
 Și el ca noi devine un putregai ce trece!
 Ce-am fost când dintre oameni, ieșind, am rupt eu
 rândul?
 Culegător de umbră cu mâna și cu gândul!
 Ce sunt?... o părăsire, un vreasc fără' de rasad!
 Ce-oi fi?... un pumn de țărână pe-o scândură de brad!
 Deci pentru ce răbdare când cupa-i deșertată?
 Ce-mi face-un rest de viață când viața-i condamnată?
 Mișelul rabdă... omul viteaz nu-i răbdător.
 Cu brațul lui de sine-și el e liberator.
(Privește spada lui cu gând de sinucidere.)
 Dar ce zic?... Nalță spada, Despot!... Un om ca tine
 A nu pieri în luptă este-a pieri-n rușine.
 Decât în cartea țării să las o neagră pată
 Mai bine cu-al meu sânge s-o văd azi inundată.
 Despot am fost în culme!... căzut, tot Despot sânt.
 Viteazul nu s-ascunde de moarte în mormânt!...
(Stă adâncit pe gânduri.)

Scena V

DESPOT, ANA (se arată în fund, în negru, și acoperită pe obraz cu un văl)

ANA

(uimită)

Măria-ta!

DESPOT

(tresărind)

Ce este?

ANA

Poporu-n agonie,

Rugându-mă cu lacrimi, mi-a dat trista solie

Pentru Suceava-n doliu a cere mila ta.

DESPOT

(în parte)

Ce glas aud?

ANA

Orașul întreg, măria-ta,

Expiră în durerea morții... Trei luni de luptă,

De foamete grozavă, de spaimă nentreruptă

Adus-au poporimea la ultimul ei ceas;

Redusă-n jumătate, ea zace fără glas.

Pe uliți, pe sub ziduri, o palidă grămadă

Cu țărna sângerată s-a prefăcut plămadă.

Bisericile-s pline de morți și de copii,
 Femeile-s vădane și casele pustii.
 O! Doamne, fie-ți milă... Suceava în ruină
 Cade-n genunchi, ca mine, se roagă și se-nchină.
 (*Îngenunchează.*)

DESPOT

(*în parte*)

Acest glas mă pătrunde... o! dar... e glasul ei!...
 E Ana.(Ridicându-i vâlul.) Tu ești, Ană?... te văd cu
 ochii mei!

ANA

(*confuză*)

Măria-ta...

DESPOT

(*în parte, fericit*)

Speranța în cale-mi iar răsare! (Anei.)
 Ești tu, copilă scumpă, ființă de-adorare?

ANA

(*în parte*)

O! Doamne!

DESPOT

Tu?... ah! cerul tot e îndurător,
 Căci îmi trimite-un înger iubit și iubitor
 Ca să lumine umbra în care eu dispar

Când soarta mă azvârle deșertului amar...

(Ana se depărtează uimită de Despot.)

O! nu fugi de mine, copilă, dulce Ană!

Eclipsul se întinde pe fruntea-mi suverană,

Dar tu-mi rămâi... acuma desfid destinul rău...

Lovească-mă!... nu-mi pasă, de am sufletul tău!

ANA

O! Despot, nu e timpul de zis aste cuvinte.

Suceava, te gândește, e plină de morminte.

Solia mea e sacră, și eu acuma sânt

În astă-oră solemnă străină de pământ.

DESPOT

Străină fii de lume, de cer și de lumină,

Dar tu în veci de mine nu poți a fi străină.

(Ana ridică ochii la cer.)

O! nu invoca cerul... Nu, Ană... te iubesc,

Cum te-a răpit el mie și eu lui te răpesc.

(O strânge la piept cu exaltare.)

Ai fost a mea mireasă, vei fi a mea soție...

ANA

Ah! te conjur pe lege, pe tot ce-i sacru mie,

Taci, taci, cerul ne-aude! taci!... simt, la glasul tău,

Că uit ș-a mea ființă și chiar pe Dumnezeu!

DESPOT

Dar!... uită tot pe lume în ora deșteptării;
 Când sunt eu la pieire, fii îngerul salvării.
 Tu, singura speranță a mea pe-acest pământ,
 Tu, raza ce dezmiardă o piatră de mormânt.
 (*Ana se luptă cu simțirile sale.*)

ANA

O! Despot, sunt răpită de farmecul simțirii...
 Ai milă... nu ne duce în volbura pieirii,
 Căci nu mai văd lumina în cerul meu lucind
 Și mintea mea în umbră se pierde rătăcind...
 În munți, la mănăstire, ascunsă-ntr-o chilie,
 Vroind să scap, sărmană, de-a dorului urgie,
 Mi-am înălțat gândirea la cer, la Dumnezeu...
 Și Dumnezeu și îngeri aveau toți chipul tău!

DESPOT

(*dezmiardător*)

O! scumpa mea!

ANA

Și moartă în floarea tinereții,
 Afară din cuprinsul ș-al inimii ș-al vieții,
 Am vrut să fug de mine, ș-aice am fugit,
 Sperând să aflu moartea acelor ce-au murit,
 Dar n-a vrut cerul aspru îndurător să-mi fie,
 N-a vrut moartea de mine!

DESPOT

Nu! te-a lăsat ea mie

Ca să-mi re-nvii prestigiul cu-al tău ceresc amor,

Făcând pe-al tău părinte să-mi vie-ntr-ajutor.

ANA

El?

DESPOT

El! căci ține firul cumplitei mele soarte.

Tu, fiica lui, poți astăzi a-mi da viață sau moarte!

ANA

(veselă)

Eu?

DESPOT

Tu!

ANA

Ah! tot voi face cu dor neobosit,

Chiar de ți-a fi norocul cu viața mea plătit.

În tabăra lui Tomșa mă duc, alerg îndată,

Cu lacrimile mele să-nduplec pe-al meu tată.

(Carmina se arată pe pragul ușii din stânga.)

DESPOT

(strângând-o la sân)

O! scumpa mea soție!

ANA

(fericită)

O! Despot, scumpul meu!

DESPOT

A! cine de-acum poate să ne despartă?

Scena VI

DESPOT, ANA, CARMINA

CARMINA

(înnaintând și despărțindu-i)

Eu!

DESPOT

Carmina!

CARMINA

Eu! Carmina!

DESPOT

Tu?

CARMINA

Mă cunoști?... privește,

Eu sunt, și, de ai suflet, privindu-mă, roșește!

Dar ce zic?... ești în stare tu ca să mai roșești?

Cinismul și minciuna în tine le-nsoțești.

ANA

(lui Despot)

Astă femeie... Cine-i?

CARMINA

Cine-s?... sunt, ca și tine,

O victimă-nșelată de el fără' de rușine.

ANA

Adevărat e, Despot?... taci?... este-adevărat?

CARMINA

Tăcerea lui grăiește.

ANA

(după o mică luptă cu sine)

Rămâi dar neiertat! (Se îndreaptă spre fund.)

(Cu durere, în parte.)

Ah!... cum mă pedepsește cerul, nenorocită!

Ș-am meritat pedeapsa la care-s osândită!

DESPOT

Nu... Ană... stai! (Face doi pași spre Ana.)

ANA

(În fund, oprindu-l c-un gest)

Departe!... (Iese.)

DESPOT

(abătut)

Și tu mă părăsești!

Scena VII

CARMINA, DESPOT

CARMINA

Infame!... tu, infame!... om infernal ce ești!

Nimic nu-î sacru ție!... A tale jurăminte

Ascund ipocrizia sub magice cuvinte...

O! crudă mișelie!... Trei ani eu te aștept

Cu dorul, cu speranța, cu nerăbdarea-n piept...

Și însă eu de tine eram dată uitării!...

Ce-am fost dar pentru tine?... o pradă-a desfrânării?

DESPOT

Ascultă-mă, Carmină...

CARMINA

O! taci, nu mai cerca

Prin falsă protestare din nou a te spurca.

Om fără' de conștiință, om fără de muștrare,

În mintea-mi desorbită ai stins orice crezare.

Tu m-ai trădat pe mine?... pe mine m-ai trădat?...

O! Dumnezeu, știi bine cât eu l-am adorat,

Cum sub a lui picioare am pus cu fericire

Onorul meu ca treaptă la scara-i de mărire.

Și el!... O! cine-ar crede?... (Plângând.) Cum poate-n
lume a fi

Pedeapsă pentru inimi ce vor a se jertfi!

DESPOT

(luându-i mâna)

Carmina mea...

CARMINA

Departa, om fără de simțire!

Contactul tău insuflă dezgust și oțerire.

Ești om?... O!... nu, în pieptu-ți nimic nu-i omenesc.

Ești domn?... Nu, în purtare-ți nimic nu e domnesc.

Porți streanța infamiei ca purpură regală,

Servească-ți ea la moarte de fașă mormântală

Și, de mai este-n ceruri dreptate, Dumnezeu,

Ajungă-te și ura și tot blestemul meu!

Scena VIII

CARMINA, DESPOT, LASKI (venind repede prin fund)

LASKI

Despot, întreg poporul vrea porțile să strice,
Vrea să capituleze... Ce văd?... Carmin-aice?

CARMINA

(decisă)

Aice.

LASKI

Cum?... de unde?

CARMINA

Castelu-am părăsit
Și lâng-al meu complice de crime am venit.

LASKI

Complice tu de crime?... Ce spui?... Care ți-e vina?

CARMINA

Știi tu cine e Despot?... Știi tu cine-i Carmina?
Doi trădători!

DESPOT

Carmina...

CARMINA

Acest om l-ai crezut
Prieten?... pentru dânsul mari jertfe ai făcut.

I-ai dat și al tău sânge, și bunuri, și domnie?

El, drept recunoștință, a vrut ș-a ta soție.

LASKI

El?... Iadul mă cuprinde!... (Lui Despot.) Tu, tu?

CARMINA

Ascultă tot:

Sunt adulteră, Laski!... victima lui Despot!

Jertfind onor și lege, în oarba-mi fericire,

Te-am înfierat pe frunte cu-a mea prostituire.

LASKI

O! trădători, vreți moarte?

CARMINA

Da!... pentru-acest păcat

Eu cu al meu complice o moarte-am meritat.

Ucide-ne-mpreună ca, pentru vecinicie,

Să fim doi spectri gemeni uniți prin infamie

Și-n iadul ce ne-așteaptă deschis, să-l însoțesc,

Căci, cât e de culpabil... ah! tot, tot îl iubesc!...

LASKI

(turbat, scoate hamgerul și amenință pe Carmina, care, înfi-orându-se, se apropie de Despot)

A!... mori, infamă!...

DESPOT

(scoțând spada)

Laski!...

LASKI

(Înjunghiind pe Carmina)

Cu tine crima-ți piară!

CARMINA

(căzând moartă)

Ah!... Despot!...

DESPOT

Om de sânge!... turbată, cruntă fiară!

A scris a ta osândă pumnarul tău vrăjmaș...

(Ridică spada asupra lui Laski.)

LASKI

Ucide...

DESPOT

(stăpânindu-se)

Te-aș ucide, de-aș fi un ucigaș

Ca tine... De-al meu paloș te apără cu spada.

LASKI

Eu să combat cu tine? Nu!... te las a fi prada

Lui Tomșa care vine a fi răzbunător

Și mie, și Carminei, infame trădător!

Rămâi cu a ta crimă!... Eu părăsesc cetatea.

Curând te vor ajunge pacatul și dreptatea! (Iese.)

DESPOT

Ucigător sălbatic de gingașe femei,
În veci să porți stigmatul ce-nfiară pe mișei!

Scena IX

DESPOT

(privind cu durere pe Carmina moartă în mijlocul scenei)

Ea, moartă!... ușa morții eu, Despot, am deschis-o!

A înjunghiat-o Laski, dar vai! eu am ucis-o!

Eu!... căci în a mea poftă de zbor ambițios,

Primind, fără iubire, amoru-i generos,

Am profanat, o! barbar robit de o idee,

Altarul cel mai sacru, un suflet de femeie!

(Îngenunchează lângă Carmina și-i ridică capul pe genunchiul lui.)

O! nobilă victimă, amorul tău ceresc,

Acea scânteie vie din ochi dumnezeiesc,

Râvnit-au pentru mine măriri, pompe deșarte...

Ei bine, măcar moartă de tron să ai tu parte.

(O ia în brațe și o așează pe tron.)

Aici îți era locul!... Pe tron să viețuiești,

Pe tron să mori!... Carmina!... cât de măreață ești

Sub palida, duioasa și sacra maiestate

A morții, pe-acest scaun de naltă vanitate,

Purtând pe a ta frunte cel mai suprem odor,

Coroana de martiră a cruntului amor!

(Se pune în genunchi la picioarele tronului.)

O! dacă eu în ceruri mai pot găsi iertare,

Gândește tu la mine de sus cu îndurare

Și lasă ca să cadă la glasul meu uimit

O jalnică privire pe-un biet nenorocit!

(N.B. Zgomote de popor afară.)

DESPOT

Ce larmă se aude?... Poporul strigă-afară...

(Merge de ascultă în fund.)

Scena X

DESPOT, LIMBĂ-DULCE, JUMĂTATE, POPORUL

(palid, strențeros, desperat)

LIMBĂ-DULCE

(afară)

Hai sus, la Vodă...

DESPOT

Gloata se suie acum pe scară...

Să fie vreo răscoală? (Vine de acoperă pe Carmina cu cortinele tronului.)

JUMĂTATE

(afară)

Hai sus!... ne-am săturat

De-atâte lupte oarbe, de-atât sânge vărsat.

POPORUL

(năvălind în sală)

Hai, hai!

DESPOT

Ce vreți? Ce este?

LIMBĂ-DULCE

Măria-ta! poporul

De nouăzeci de zile îl seceră omorul,

Încât a noastră grijă nu e cum să trăim,

Nu, Dumnezeu o știe, dar e cum să murim!

Răbdăm nenorocirea de nouăzeci de zile,
 Văzând cum pier de foame nevesti, copii, copile,
 Și ne-au ajuns cuțitul!... Nu vrem a mai răbda...
 Poporul vrea lui Tomșa cetatea a preda.

DESPOT

Lui Tomșa, al meu dușman, să închinați cetatea?
 Români! unde vă este credința și dreptatea?

LIMBĂ-DULCE

Credința, ne-am plătit-o cu trei luni de dureri!
 Dreptatea, noi o cerem!... tu n-ai dreptul s-o ceri
 Când țara-i chiar prin tine adusă la pieire.

DESPOT

Sumețe!...

LIMBĂ-DULCE

Sumeția-mi e rod de suferire.
 Destul amar!... destulă batjocură de noi...
 Hai să deschidem poarta, români.

POPORUL

Hai!

DESPOT

Stați!... O! voi,
 Copii acelor oameni giganți de altădată
 Ce înfruntau sub Ștefan restriștea-nviforată,
 Ei toți în locul vostru sub zid s-ar îngropa

Și poarta cu-a lor trupuri luptând ar astupa...

Și voi!... gândiți ce-ar zice eroii din vechime,
Gâsindu-se azi față cu-a voastră micșorime?...

Dar ce-mi pierd eu cuvântul?... strămoșii erau zmei,
Români de viță bună, și voi, niște mișei!...

Vă plângeți voi de lupte?

LIMBĂ-DULCE

Ba nu!... de sărăcie!

DESPOT

(aruncând o pungă cu galbeni poporului)

Na!... puneți poleială l-a voastră mișelie.

LIMBĂ-DULCE

Români!... nu vă atingeți de banii cu păcat

Ce poartă a lui Despot chip mândru-ncoronat.

E aur de icoane, e aur de potire

Topit chiar de Satana cu a lui Despot știre!

E foc ce arde mâna!... Despot, suntem țărani.

Nu vindem țara noastră, nici cugetul pe bani.

Ca să-ți culeagă darul ș-a ta pomana seacă

Ar fi ca să se plece românul... nu se pleacă!

(Respinge punga cu piciorul.)

Opinca îți azvârle pomana înapoi.

Nici noi suntem de tine, nici tu nu ești de noi!

(Către popor.)

Hai!

DESPOT

(amărât, în parte)

Câtă umilire mi-a rezervat azi soarta!

S-a sfârșit tot!... (Tare.) Vă duceți, sărmani!... deschideți poarta!

(Poporul se repede să iasă. Despot rămâne în stânga abătut.)

Scena XI

**Cei dinainte, MOȚOC, SPANCIOC, STROICI, BOIERI și
OSTAȘI**

(vin prin fund)

MOȚOC

Poarta-i deschisă, Despot!... cetatea s-a predat

Și Tomșa te ajunge; el intră în palat.

Cutremură-te!... moartea s-apropie de tine!

DESPOT

Nu eu, boieri, dar Tomșa cutremure-se-n sine,

Căci țin în a mea gheară copilu-i drăgălaș.

Un pas... și el rămâne lipsit de copilaș!

(Iese în stânga, pe când Tomșa intră prin fund.)

Scena XII

**Cei dinainte, TOMȘA, CĂPITANI, SEIMENI, CIUBĂR-
VODĂ**

TOMȘA

(arătând pe Despot)

Pe dânsul!... înainte!... dușmanu-i la strâmtoare.

SPANCIOC

Stai, Tomșa!... un pas numai și copilașu-ți moare!

TOMȘA

Copilul meu!

SPANCIOC

Dar!... Despot învins, desperător,

E-n stare să-l ucidă cu braț răzbunător.

TOMȘA

(după o scurtă luptă cu sine)

O! rumpe-mi-se pieptul în spasmele durerii,

Mai bine rău părinte decât rău fiu al țării!

(Către oșteni.)

Nainte!

(Ușile din stânga se deschid. Despot apare.)

Scena XIII

TOȚI, DESPOT (și, mai pe urmă, ANA și ILIAȘ.

Despot se arată maiestos, cu hlamida pe umeri și cu coroana pe cap.)

CIUBĂR-VODĂ

(arătând pe Despot)

Iată-l... iată cumplitul fariseu!

Tu, antihrist! tu, Despot, cuprins de duhul rău,

În țărna ce te-așteaptă cobori din înălțime!...

TOMȘA

Ce mi-ai făcut copilul, calău plin de cruzime?

(Despot se întoarce spre ușă și face un semn. Iliăș intră și vrea să alerge la tată-său.)

DESPOT

(apucând pe Iliăș de mână)

Viteze Tomșa, iată copilul tău iubit!

Am respectat zălogul, odor neprețuit,

Și l-am păstrat în viață cu dragoste, cu bine,

Cum merită odrasla unui viteaz ca tine.

(Lui Iliăș)

Mergi, Iliăș.

ILIAȘ

(aruncându-se în brațele lui Tomșa)

Tătucă!

DESPOT

(lui Tomșa)

Sărută-l fericit,

Și fie-ți gândul aspru de dânsul îmblânzit! (Înaintând.)

Eu, Despot, Domn Moldovii prin însăși voia țării,

Ș-ajung prin mine însumi la culmile puterii,

Azi sunt căzut din tronul lui Ștefan celui sfânt

Și vin, și-n fața lumii declar acum că sânt

De-a mea fatalitate învins contra dreptății...

Deci spada mea ciuntită o-nchin fatalității!

(Aruncă spada lui jos.)

TOMȘA

Despot! pășind spre tronul de tine uzurpat,

Pe un păcat de moarte picioru-ți a călcat,

Și purpura domnească picând pe-a ta privire

I-a fost, nenorocite, o pânză de orbire.

CIUBĂR

Blestem!

POPORUL

Blestem lui Despot!

TOMȘA

Auzi?... om ne-nțelept!

Această țară bună te-a priimit la piept.

Tu, Despot, ai vândut-o lui Ferdinand Germanul,

Lui Sigismund Polonul, lui Soliman Sultanul,

La toți dușmanii care ți-au fost de ajutor.

Să te privești în față c-un vis amăgitor.

MOȚOC

A râs de toate: țară, oștime!...

CIUBĂR

Lege!

TOMȘA

Ei bine,

Fiți voi judecătorii!... Spuneți ce se cuvine

Lui Despot Ereticul de țară vânzător?

MOȚOC

Pedeapsa ce așteaptă pe-oricare trădător,

Moartea!

CIUBĂR

Dar! moartea!

POPORUL

Moartea!

DESPOT

(privind în fața tuturor cu mărire)

Boieri și tu, oștime!

Mormântul ca și tronul e sacră înălțime,

Și când vorbește omul pe piatră de mormânt,

E drept să se asculte solemnul său cuvânt...

Râvnit-am tronul țării, dar râvna mea regală

A fost însuflețită de-o țintă colosală.

Visând neatârnairea, vroit-am prin români

Să dau loviri de moarte osmanilor păgâni.

Am vrut cu-al nostru paloș, frângând soarta-ncrun-
tă,

Să scol creștinătatea pe-al ei mormânt culcată...

De-mi ajuta norocul s-ating visu-mi din zbor,

Aș fi numit de lume erou, liberator,

Dar nu m-au dus destinul și timpul la izbândă

Și iată-mă, eu, Despot, căzut azi la osândă!

Așa lumea-i deprinsă pe om a-l transporta

Învingător, pe-Olimp, învins, pe Golgota!...

(Mică pauză. Toți îl ascultă cu bunăvoință.)

Vreți moartea mea?... sunt gata!... Ucideți, căci n-am
teamă

De-a mele fapte-n viață să dau în ceruri seamă;

Dar tronul mai sus este de brațul omenesc,

Și singurul său jude e judele ceresc!

Dar mirul e o rouă cerească, sanctitoare,

Pe fruntea ce-au atins-o în veci nepieritoare!

Nici soarele nu poate să o prefacă-n nor,

Nici omul să o șteargă cu brațul muritor!...

Vreți moartea mea?... Ucideți!... dar eu, tristă victimă,

Istoria Moldovei vreau s-o scutesc de-o crimă,

Să nu poarte stigmatul în ziua re-nvierii

Că a plătit cu moarte pe Despot, Domn al țării!

(Scoțându-și coroana de pe cap și aruncând-o.)

Mi-arunc din cap coroana!... din mână sceptru-mi
scot...

Nu mai sunt Domn!... acuma ucideți pe Despot!

(Toți rămân încremeniți.)

ILIAȘ

(cu lacrimi)

Iertare, tată!

BOIERII

Tomșa, iertare!

POPORUL

Îndurare!

TOMȘA

O cereți?... fie!... Despot, de moarte ai iertare,

Dar tu la mănăstire pe viață-i fi închis.

CIUBĂR

(dând semne de o exaltare fanatică, înaintează și strigă:)

Iertare!... cui?... lui Despot?... Iertare?... Cine-a zis?

În veci nu iartă cerul pe-acel care-l desfide.

(Se repede furios și înjunghie pe Despot.)

Ai vrut să ucizi legea?... Mori! legea te ucide!

DESPOT

(căzând)

Ah!... mor!

TOȚI

(cu reprobare)

O!

TOMȘA

(lui Ciubăr)

Crunt fanatic! turbat ucigător!

Pieri!... Nu e sfânta cruce unealtă de omor.

(Ciubăr se retrage aiurit, cu ochii țintiți la trupul lui Despot. Seimenii îl arestează.

În fund răsună deodată un țipăt dureros.)

ANA

Despot! (Vine, alergând desperată, și îngenunchează lângă Despot.)

Mort!... Despot, moartea mă va uni cu tine...

O! Doamne!... fie-ți milă... de dânsul... și de mine!...

(Cade leșinată pe pieptul lui Despot.)

MOȚOC

(uimit)

Copila mea!...

TOMȘA

(oprindu-l)

Moțoace, așa vrea Dumnezeu!

Acel ce-și vinde țara își pierde neamul său!

(Cortina cade.)

FINE